

ТРУДОМ І ЗВИТЯГОЮ ОСВЯЧЕНІ

Чернігів
Видавець Лозовий В.М.
2013

УДК 94(477.51)
ББК 63.3(4УКР-4ЧЕР-2)
Т 78

Трудом і звитягою освячені. 2-ге видання, доповнене. — Чернігів: Видавець
Т 78 Лозовий В.М., 2013. — ??? с.

ISBN 978-966-2765-04-5

Ця книга-альбом — художня розповідь про історію села Жовтнєве Коропського району, що на Чернігівщині, і цікаві долі його людей. Видання ґрунтується на архівних документах, записах клірових книг, численних спогадах. Використані рідкісні світлини різних періодів, котрі відтворюють традиції поліського села, свідчать про пам'ятні події в житті громади і окремої людини.

Видання розраховане на масового читача, небайдужого до історії власного народу і суспільних процесів.

УДК 94(477.51)
ББК 63.3(4УКР-4ЧЕР-2)

ISBN 978-966-2765-04-5

© Шаповал П.Д., 2013

Пращурам, сучасникам і потомкам
присвячуємо

Освічення в любові

(замість передмови)

Ця книга задумана як сплата боргу пращурам, сучасникам і потомкам. Ми не прагнули породити художню розповідь чи літописну хроніку. Скромний опис представляємо як спільну нашу спробу розчинити віконце у своє минуле, присісти край столу з предками і разом погостити, як вони жили, про що мріяли і на що сподівалися.

З болем чуємо, як зникають з карти, вимирають українські села. І що особливо прикро: зникають не тільки з карти, а й з нашої пам'яті. І ми просто права не маємо існувати безбатченками на цій землі. Ще красномовний Цицерон запевняв: «Не знати, що було до того, як ти народився, означає назавжди залишитися нерозвинутим дитям». А мудрий літописець Василь Ключевський порівнював історію з ліхтарем у майбутнє, що світить нам з минулого. І то найтяжчий гріх — бездумно загасити того ліхтаря і навіпомацки блукати в нетрях манкуртіщини. Ні і ще сто раз — ні! Святий наш обов'язок — шанувати свій родовід, берегти і любити його, і нести цю синівську любов майбутнім поколінням.

Полум'яний наш пророк Тарас Шевченко благав-заповідав:

Свою Україну любіть,
Любіть її. Во время люте,
В останню тяжкую минуту
За неї Господа моліть.

Знайте і любіть Україну. Шануйте отчу Сіверцину. Схиляйтеся в синівському поклоні перед Жовтневим, перед його минулим, суцям і прийдешнім. А в серці і душі кожного хай горить, не гасне своя свіча, гріє й ніколи не охолоне своє Жовтнєве. І лише тоді ти — ЛЮДИНА.

**Рождественське —
край мужніх
і волелюбних**

Холодний квітень 2011-ого. З притихлого осичняка клубочуться сиві тумани. Повзуть собі поволеньки, беруть в густі обійми поліське село Жовтневе.

Стоїмо на мосту, не раз і не десять руйнованому і відроджуваному, тепер уже сучасно безликому, та й досі гордо іменованому Красним. То не за колір, а за правдавню красу і велич. О, скільки переказів і легенд довкола того мосту! Кажуть, текла колись під ним могутня ріка, несла на собі хвацькі човни і купецькі кораблі. І вітали їх гостинними громами князівські гармати з фортеці на Горі. Але з часом ріка обміліла, заболотилася. І відтоді, кажуть, що село нині стоїть на «ржавці», себто на останках колишньої ріки. Та особливо навесні води скресають. Ось і нині з боку боліт вони набухають, оживають-шумлять аж гудуть під Красним мостом у Жовтневому. Куди вони пориваються-плинуть? З минулого в майбутнє? Чи з вічності у вічність? А за тими водами — і наші думи.

Хто ми в цьому безбережному світі? Які ми на своїй отчій і прадідівській землі? Чию честь боронили тут відчайдушні шаблюки? За ким і за чим тужили, кому славу співали козацькі ліри, кобзи і бандури? Гріє серце нова назва села, принесена революцією — Жовтневе. І гудуть під Красним мостом весняні води, стоголосо відлунюють у віках — Рождественське. Чому Рождественське? Відколи Рождественське?

Місцеві краєзнавці пов'язують цю назву зі йменням прадавньої шанованої і могутньої богині Рожениці. Інші вишукують першоджерела в християнських коренях. А коли і звідки... Ще з легендарних Володимирових часів не знали спокою і миру ці слов'янські землі поміж Сеймом і Десною. Щоразу набігали зі степу воїновничі половці й печеніги. Кривавим тягарем залягло на віки монголо-татарське ярмо. Литва зазіхала. Польща протягала заgreбуці руки. Вся в пожежах і руїнах, геть плюндрована Сіверянщина часто і надовго порожніла і безлюдніла — лише вітер гуляв тужно і попіл розносив довкола.

То ж перші письмові згадки про Рождественське можна вважати другим народженням гордого козацького села. А початок XVII століття провіщав часи непевні, смутні й тривожні. На волосинці трималася доля сусідньої Московії: семибоярщина з її підступними інтригами, всепоглинаючий племін селянського повстання Болотнікова (зародженого, до речі, на Сіверянщині), царювання Годунова «з хлопчиками кривавими в очах», лже-Дмитрій Перший, потім Другий, спольщена білокам'яна — все переплелася в кривавому клубку, рішуче розрубаному Мініним і Пожарським. Ці буремні події не обходили стороною Придесення і Присеймів'я. За наші степи, ліси і води з XIII до XVII століття чубилися між собою Польща і Литва. А потім після принизливих для Московської держави «Деуленського перемир'я» і «Польського договору», коли до Речі Посполитої ві-

дійшли Чернігів з Новгородом-Сіверським, уже вкотре почалося нове заселення вкрай спустошених і обезлюднених тутешніх земель.

Масово розгорталася польська колонізація чи, інакше, осадництво нашого краю. Особливо доклав сюди рук Новгород-Сіверський староста Олександр Пісочинський. Саме з ним і пов'язані перші письмові згадки про Рождественське. І далі все рідне для нас і близьке — Покошичі і Верба, Понорниця і Риботин, Сохачі і Карильське, Псарівка і Короп... А за Пісочинськими тісно товпилися Осолінські, Киселі... Вельможне панство — короноване і некороноване — жадібно розкривало рота на ласі поліські шматочки.

Та, мабуть, зарано розкривало. Бо праведним гнівом закипала в Україні визвольна війна Богдана Хмеля. В 1648-ому році путивльський воєвода доносив у Москву: «Гетьман Хмельницький розіслав від себе полковників і сотників із запорізькими козаками на цю сторону Дніпра в українські міста і села і велів їм прибирати урядників, державців — наші поляки всі біжать у Польщу». До осені того року вся наша територія була повністю звільнена від шляхти і навіть після «Зборовського договору» вона сюди більше не поверталася. Починалася нова доба для України, для нашого краю, для волелюбного поліського села з промовистим іменням Рождественське.

Як тільки не звалося село в різні часи, в різних описах і документальних свідченнях — Рождественне і Рождественське, Рожественне і Рожественське... То хай уже історики і науковці сушать голову, наскільки ближчим було ймення для перших поселенців Вороб'їв чи Квасків, для перших козаків Ромашок і Мазеп, Гейків і Черствих... Не менш важливе для нас інше: предки наші завжди були гордими і вільнолюбними, нетерпимими до будь-якого свавілля з боку влади. В описах різних часів, у тогочасних документах з печальною гордістю знаходимо: «Жителі Рожественного з доби унії, коли владарювали тут єзуїти, багато терпіли бід і насильств над совістю, чимало хто заплатив і життям за вірність православ'ю». І ще далі: «У шведську війну Рожественне сильно постраждало від шведів, а ще більше від Меншикова, котрий був настільки немилостивим до Батурина».

Бо з пісні слів не викинеш і з історії сторінок не перепишеш. Місцеві краєзнавці довго сперечалися довкола нерозгаданих таємниць ще не розкопаних могил-курганів за селом. «То поховання древніх скотарів уже призабутої ямної епохи», — твердили одні. Інші переконували: «Тут спочивають вічним сном хоробрі захисники рідної землі від татаро-монгольської навали». Та з пам'яті народної ніколи не зітреш і трагедію козацького Батурина. Потерпів тоді і Короп. А це ж поруч, по сусідству з Рождественним — і тут були бої, сутички, рясні жнива жертв. Тож давайте не розкладати минуле по полицках версій і припущень. А

просто пом'янемо вдячним добрим словом далеких предків у всіх поколіннях, які жили, трудилися, любили, боронили свою правду і правду України.

Отже, вік народження села визначений аж надто обережно: «не пізніше XVI століття». Бо в клірових книгах до 1657 року тодішньої ще дерев'яної церкви Різдва Богородиці згадуються «раба Божя колишня Рождественська попадя Зофа і син її Тимофій Тхоревський» — у їхньому роду вже налічувалося вісім священиків, що правили службу Божу в селі.

А добу гетьманського правління Рождественне зустрічало як солідне і шановане містечко, що незабаром здобуло статус сотенного, за сучасними мірками — райцентру. Присяжні книги Ніжинського та Білоцерківського козацьких полків зафіксували: «У лютому приїхали посланці Ніжинського полку в Рождественне і в тому містечку сотника Нестора Соколенка, писаря Федора Єрофеева, осавулів Клементія Солонченка та Івана Єрмолова, козаків і міщан різних станів при священиках Павлу та Федору привели до віри». І далі подається поіменний перелік — всього 307 чоловік. І там же про Рождественське: «У тому місці до Ржавця поставлений острожок, довкола з чотирьох боків викопаний рів, і поставлені проїжджі ворота і глухі вежі...».

За часів гетьманату Рождественська сотня Ніжинського полку, куди входили довколишні села Карильське, Краснопілля, Городище та Оболонне, залишила свій слід в історії як окрема охоронна бойова одиниця, особливо в козацьких походах (чи не тому відтоді так часто почало зустрічатися прізвище — Гайдуки?). Після уже згадуваного Нестора Соколенка сотню очолювали Степан Нестеренко і Юрій Нікіфоров. А при гетьману Самойловичу вона була ліквідована. В 1718 році Рождественне разом з Коропом було «пожалуване» Скоропадському, потім, відібране в його вдови, віддане «на булаву і кухню» гетьману Апостолу. Після його смерті описане «на її Імператорську величність царицю Анну» і до 1738 року знаходилося у віданні «канцелярії міністерського правління», а потім милостиво передане генералу Федору Штофелю, як високий дарунок за перемогу під Очаковим — «у вечное наследственное владение». Іншими словами, почалося повне закріпачення наших земляків.

Аж ніяк не з медом розгорталося життя Рождественського у роки Гетьманщини. Швидко йшло розшарування на бідних і багатих, вельможних і безправних. Найцінніше — земля — опинялася в руках «жалуваних королівськими грамотами і царськими указами, осіб духовного стану і синів боярських». Одержували скупі наділи і козаки, що «стояли під козацькими хорогвами», та незначна частина селян із замкової прислуги. Решта ж безземельних і безкінних бідували «бобилями і підсусідками», заробляли нужденний хліб у наймах і «на різних роботизнах».

За переписом 1736 року в Рождественському значилося: «козаків ґрунтових — 1 двір, козаків убогих — 35 дворів, селян описних ґрунтовних — 1 двір, селян убогих — 108 дворів...». Як бачимо, «убогих» більш ніж досить. Сотники, полковники, вся старшинська знать прагнули якомога більше поневолити селян. Податками обкладали під зав'язку: «... а береться з них на рік з коня — 20 копійок, з пари волів — по стільки ж, по копійці за курицю». Можна тільки уявити, як жилося «бобилям» і «підсусідкам», адже платня стягувалася з кожного двору, а не з кількості земельного наділу.

А крім усіх цих оброків «щороку по кабану давати чи замість нього по рублю, а до того ж усяку роботизну чинити». Гетьманські універсали про «роботизну і датки» веліли «селу косити усім гуртом і орати гуртом, за хлібом ходити, поки не достигне, чоловік п'ять піших або кінних виділяти на тиждень, вийнявши празники рокові і чоловік десять визначати на весь рік опріч святих днів». Універсали безжально вимагали: «Восени з села двадцять толярів, п'ять копійок за кабана, двадцять стегон свинячих і двадцять ковбас. А поклони Різдвяні і недільні за давнім звичаєм повинні давати...». Крім усіх цих податків і відробітків накидалося ще й мито: «А пошлину збирати в казну великого государя і на ратушу щоденно...».

По сім шкір драла з небораків старшинська знать. А заможні козаки швидко приловчилися звалювати на плечі бідноти весь тягар військової служби. «Коли укази до походу військового заходять, тоді він, сотник, таких козаків звільняє від походу і з війська відправляє додому, беручи собі знатний данок». Наш земляк, безпристрасний літописець Лазаревський, що аж ніяк не прикрашав тогочасні будні, зокрема розповідає: «Полковник Лизогуб умудрився верстати в підданство не тільки козаків і посполитих, а й євреїв. За будинок свого шинкаря Лизогуб узяв від нього в запоруку восьмирічну доньку, яка повинна була лишатися при дворі наймичкою на посилках». І скільком таким безталанним синам і донькам судилося з ранніх літ і до скону сьорбати тяжку жебрацьку долю у наймах — у нашому краї і по всій Україні.

Ох, не з медом жилося простому люду за Гетьманщини. Та кріпацтво незрівнянно гірніше і безпросвітніше — і для козаків, і для посполитих, і для «гармашів Генеральної артилерії», волею Катерини II переселених зі степів Білої Вежі у Рождественське. Після Федора Штофеля село швидко підгребли під себе пани Юркевичі. Орудували вони ніби й «тихою сапою», та упевнено і нахабно. Якщо за описом 1781 року під рукою Штофеля значилося «38 ґрунтових дворів і 187 убогих хат, а в генерал-ад'ютанта Юркевича лише один ґрунтовий двір і одна убога хата», то вже через кілька літ Юркевичі безроздільно володіли Рождественським, довколишніми селами і Коропом. Один з родоначалників — стар-

ший військовий канцелярист Григорій Юркевич, кажуть, умудрився прихопити в дружини племінницю гетьмана Апостола, чим забезпечив і власну кар'єру, і благополуччя всієї родини. Відтоді, власне, і бере початок панування Юркевичів у наших краях, що тривало аж до революції.

А в році 1796-ому «переважно іждивенієм» генерал-майора Петра Юркевича був споруджений у Рождественському величний кам'яний храм Різдва Богородиці. Ніби й шана, і честь Петру Мартиновичу за благородні старання. Бо ошатна церква в селі стала визначною пам'яткою тогочасного храмового зодчества і сьогодні духовно возвеличує, очищає душі.

Та згадаймо і про зворотний бік медалі. Не забудемо, що храм у селі споруджений кріпацьким трудом і солоним потом рождественців. Кожен двір був обкладений солідною фінансовою повинністю. І селяни мали тут відпрацювати не день, не тиждень і не місяць. Від будівельного майданчика і до панської цегельні не менше двох кілометрів. І всю цеглу, виготовлену тими ж кріпаками, передавали з рук до рук. Тож проект і креслення італійські, а тутешній храм — то натхненний витвір талановитих селянських рук, то наша спільна гордість від пращурів і понині.

А покріпачене й знедолене Рождественське жило собі всім бідам наперекір. Як згадували сторожили, в селі працювало багато водяних млинів, мололи зерно, навіть зброю виготовляли переселені сюди гармаші. Потім довколишні ріки обміліли, вода спала. І метикуваті люди взялися облаштовувати вітряки. Росли вони, як гриби після дощу. Працювали тоді в селі крупорушки, цегельні, винокурні. Та все це і земля-годувальниця опинилося в загребутих руках Юркевичів і місцевих підпанків — Вороб'їв і Данченків, Рубців і Гайдуків. Це про таких писав гнівний Тарас:

Доборолась Україна

До самого краю.

Гірше ляха свої діти

Її розпинають.

І то навіть не гіркі поетичні емоції, куди нічого додати і звідки нічого відняти. Зрання і до пізньої ночі непосильно трудилися кріпаки, не розгинаючи спини. Та рождественці — люди з характером. Вони не з тих, хто безсловесно підгинає коліна і слухняно гне шию. Будь-якому терпінню приходить межа. І коли поміщиця-полковниця Ірина Юркевич особливо розперезалася, терпіння селян урвалося. У січні 1792-ого року кріпаки спочатку поскаржилися губернському начальству, та не отримали, звісно, жодної відповіді. Тоді селяни рішуче і навідріз відмовилися і далі коритися панській сваволі. Доведені до відчаю хлібороби розгромили будинок Юркевичів, зруйнували винокурню, почали викошувати

хліб на панських землях, вирубувати ліс. Надіслана каральна команда блокувала село, хапала людей, що виїздили за межі, та в саме Рождественське увійти не наважувалася. Аж у 1793-ому році бунт був придушений силами цілого полку.

У лютому 1794-ого року граф Я. Заводський рапортував начальству: «Доставлені мені документи зі справи про колодників — жителів с. Рождественного, засуджених за непослух володарці і за напад на воїнський конвой Софійського карабінерного полку і відбиття з-під варти своїх соратників-бунтівників, я з усіх боків розглянув і бачу, що палата цивільного суду діяла в рамках указів і на страх іншим покарала кожного сотнею нагаїв Якима і Юхима Борисків, Пантелеймона Білоуса і Федора Кокошку. Якщо поміщиця знову прийняти їх до себе не згодиться, заслати на вічні роботи в Нерчинськ. А Прокопа Чепелуху, Данила Яремчука та інших, у справі поіменованих, покарати по півсотні ударів нагаями і повернути поміщиці Юркевич. Або помістити їх до в'язниці і на казенні роботи».

Еге ж, думала влада нагаями втихомирити село. Та не так сталося, як гадалося. Не минуло по тому і трьох літ, як повстання спалахнуло з новою силою.

Поміщиця Ірина Юркевич саме була у від'їзді. А коли поверталася додому, по дорозі її перестрів управитель і сповістив, що все село (501 чоловік) знову збунтувалося. Коропський земський справник Ананій Трохимович рапортував Новгород-Сіверському губернатору Ларіону Алексєєву, що разом з козаками і дворянським засідателем Покотилом він тут же прибув у Рождественське і в присутності пані Юркевич закликав селян до послуху. Але всупереч усім умовлянням і погрозам кріпаки вперто заявили, що поміщицю слухати не будуть, чим би їх не страхали. Справник Трохимович наказав негайно взяти під варту сільських верховод, і тоді люди схопилися за кілки з огорожі. Довелося справнику з козаками і господаркою накивати п'ятами аж до Коропа.

Свій рапорт Ананій Трохимович завершує так: «А як мені далі діяти — уклінно прошу резолюції, доповідаючи, що докладу всіх старань...».

Та хіба тільки у Рождественському таке відбувалося? Круто котилася Чернігівщиною хвиля антифеодальних виступів і селянських бунтів. Вересень 1766 рік — село Карильське Коропської сотні, червень 1766 рік — Новомлинівська сотня Ніжинського полку, липень 1766 — село Курені Бахмацької сотні, 1782 рік — село Андріївка Новгород-Сіверського повіту, 1792—97 роки — село Рождественське Коропського повіту... І хіба ті далекі буремні події не перегукуються з кривавою трагедією Вихвостова вже на зорі XX-ого століття, відтвореною муками і талантом великого сонцелюба в незабутньому романі «Фата моргана»?..

А дорога рождественців у XX століття і до революції густо вистелена утисками, поневіряннями і гнівом. Під той же посвист шомполів і канчуків відходила в нікуди кріпаччина. Кріпаччина ніби й конала, а панщина лишалася. Бо кращі,

родючіші землі правдами і неправдами прихоплювали глитаї. А бідноті діставалися скупі наділи, де злидні з піском навпіл. Можна й так сказати: безпросвітно бідувати, це значить, жити на висілках — в Синявці, Грудах, Накоті. Щоб якось вижити, треба було знову запрягатися в найми в панську економію або йти на поклін до Корнієвичів, Босенків, Гайдуків і брати в них зерно на відробіток, щоб усе повернути з нового врожаю тяжкою працею. Настільки тісно обсідали нестатки, що незаможники змушені були ходити в одязі з нефарбованого полотна, за що їх іронічно величали білоштанами. Свої болючі зарубки залишала в історії і долях столипінщина. А потім були перша світова війна, революція і громадянська. Потоптався Сіверщиною кутий кайзерівський чобіт, відгуляли селами петлюрівці і махновці. І прийшов у наші краї громовий Жовтень, приніс Рождественському нове ім'я — Жовтневе!

РОЖДЕСТВЕНСКОЕ

въ 35 в. отъ Кролевца, въ 14 отъ Коропа и отъ Батурна.

До 1737 г. имѣніе гетманской булавы ²¹ и мѣсто Сотеннаго управленія, ²² нынѣ состоитъ преимущественно изъ бывшихъ владѣльческихъ поселеній.

По самому названію Рождественское вовсе не поселеніе гетманщины, не знавшей ни рождественскихъ, ни успенскихъ, а поселеніе московскаго правительства, если только не дотатарское.

Въ синодикѣ мѣстной церкви, составленномъ до 1657 г. написано: «А се помяненье рабы Божой Зофи, бывшей рождественской попадѣи, и сына ея Тимофея Тхоревского, поповича бывшаго рождественскаго». Уже въ то время, въ родѣ вдовы рождественскаго священника Тхоревского было восемь священниковъ, священствовавшихъ въ с. Рождественскомъ. Въ синодикѣ еще читаемъ: «А се уписанной памяти его милости П. Богдана Зиновія Хмѣльницкаго, гетмана войска запорожскаго, которій войну въ року 1648 г. зачалъ, а восавши през сколько лѣтъ року 1657 своею смертію умеръ. Помяни Господи гетмана Зиновія *Иосифа*». Въ храмѣ евангеліе львов. п. 1644 г. подаренное обывателямъ Рождественскаго Денисомъ въ 1652 г., другое м. п. 1717 г. Наконецъ по рыхловскому акту 1655 г. извѣстенъ «сотникъ рождественскій».

²¹ «Степанъ Нестеренко рождественскій» сотникъ 1669 г. у Велички 11. 186, Ригельмана 11, 113; въ 1672 г. рождественскій (сотникъ) Юрій Нишворовъ у велички 11. 313.

²² Юркевичи мобилизованы польскою короною въ 1685 г. другіе колонизированные короною: Романенко въ 1659 г. Дмитрашукъ въ 1673 г. Писецкаго Herbarz X, 121; 203 375.

З історії села Рождественське Кролевецького повіту Чернігівської губернії
Прибавление к Черниговским епархиальным известиям. Часть неофициальная. —
1869. №1. — С. 29-31

Новітній кам'яний храмъ рожества Богородицы построенъ 1796 г. преимущественно издѣніемъ владѣльца Петра Мартиновича Юркевича ²³.

Жители Рожественскаго, современн уніи и до 1650 г., при сосѣдствѣ города Баторіева и Ксензовки, гдѣ хозяйничали почтенные езуиты ²⁴, много терпѣли бѣдъ и насилій совѣсти; иные заплатили и жизнью завѣрность православію.

Въ шведскую войну Рожественское пострадало и отъ Шведовъ и еще болѣе отъ Меньшикова, бывшаго столько немилостивымъ для Батурина.

По переписи 1736 г. въ Рожественскомъ 60 дворовъ пахатныхъ и 37 бобилей, по другой переписи 36 козаковъ и 68 посполитыхъ.

По вѣдомости 1748 г. 68 семей козачьихъ.

По церковнымъ записямъ число прихожанъ: въ 1770 г. 846 м., 828 ж., въ 1790 г. 880 м., 870 ж., въ 1810 г. 1168 м., 1196 ж., въ 1830 г. 1205 м. 1285 ж., въ 1850 г. 1315 м., 1386 ж. въ 1860 г. 1340 м., 1431 ж.

(Продолженіе будетъ).

²⁴ Въ храмъ Ксензовки Тріодъ поставл. и. н. 1627 г. Другихъ остатковъ древности нѣтъ.

*З історії села Рожественське Кролевецького повіту Чернігівської губернії
Прибавление к Черниговским епархиальным известиям. Часть неофициальная. —
1869. №1. — С. 29-31*

показовала его Батуриномъ, имѣвшимъ тогда 1.800 дворовъ. Послѣ паденія Меньшикова Батуринъ былъ снова обращенъ въ казну. Наконецъ въ 1764 году Батуринъ былъ отданъ въ личное потомственное владѣніе Разумовскому. Въ настоящее время въ селѣ мѣстечкѣ около 5 тысячъ жителей, 3 православныхъ церкви, еврейскій молитвенный домъ, лавокъ, два ежедневныхъ базара и 5 ярмарокъ въ году.

Верстахъ въ 3 отъ Батурина къ сѣверо-западу, при томъ же трактѣ и на томъ же берегу р. Сейма расположено людное село *Обмачево* съ населеніемъ болѣе 3 тысячъ человекъ. Въ 3 верстахъ отъ послѣдняго села, также къ сѣверо-западу, но уже на правомъ берегу Сейма, находится въ недалекомъ другъ отъ друга разстояніи *Крутицкіе-Батурицкіе* мужскіе монастыри. Ветхій монастырь былъ основанъ еще въ XIV вѣкѣ. Послѣ раззоренія этой мѣстности татарами и литовцами монастырь долгое время оставался въ запустѣніи. Въ XVI столѣтіи около опустѣлой церкви поселилась монахиня Макрина, а въ скоромъ затѣмъ времени сюда стали стекаться иноки, которые и построили по близости Новый монастырь, который также сохранилъ названіе Крутицкаго, но кромѣ того по своей церкви получалъ дополнительное имя — Николаевскаго. Въ настоящее время оба монастыря подчиняются власти одного игумена. Въ концѣ XVII вѣка здѣсь былъ игуменомъ св. Дмитрій Ростовскій, оставившій монастырю свои собственноручныя записки. Въ старомъ монастырѣ одна церковь, имя св. Николая, а въ новомъ — двѣ; одна изъ нихъ — соборъ св. Николая, въ которомъ хранятся части мощей великом. Варвары, принесенныя сюда въ 1691 году. Къ числу достопримѣательностей монастыря относятся между прочимъ: евангеліе, подаренное царемъ Алексѣемъ Михайловичемъ (евангеліе обложено серебрянными листами и украшено драгоценными камнями), затѣмъ ризы, епитрахиль, стихарь и ризу, сдѣланные изъ серебрянной парчевой порфиры имя Елизаветы Петровны; эти дары принесены въ даръ монастырю въ 1765 году граф. Разумовскою.

Къ востоку отъ ст. Конотона верстахъ въ 15 находится имѣніе И. У. Зорова *Дубоваловка* площадью болѣе тысячи десятинъ. Въ хозяйствѣ приняты двѣнадцатипольный сѣвооборотъ. Здѣсь существуетъ винокуренный заводъ, перерабатывающій продукты своего хозяйства.

Отъ города Конотона къ сѣверу отъѣзжается узкоколейная вѣтвь Кіево-Воронѣжской желѣзной дороги *Конотонъ-Пироговка*, сообщающаяся въ Пироговскій черезъ р. Лесну (переправа) съ ширококолейнымъ подъѣзнымъ путемъ Новгородъ-Сѣверскъ—Новоамбартъ, находящимся, въ свою очередь, на линіи Подѣскихъ желѣзныхъ дорогъ (см. ниже).

По линіи *Конотонъ-Пироговка* за ст. Конотономъ, первая станція *Алтыновка*, въ 3 верстахъ, находится уже въ Кролевецкомъ уѣздѣ. Станція грузитъ для отправки ежегодно около 350 тыс. пудовъ различныхъ товаровъ, а получаетъ ихъ около 180 тыс. пудовъ.

Станція заимствовала свое названіе отъ вол. села *Алтыновки*, лежащаго верстахъ въ 1½ отъ нея къ сѣверо-западу. Село расположено при рѣчкѣ *Стенуровкѣ* на почтовомъ трактѣ въ г. Сосницѣ. Въ селѣ болѣе 4½ тыс. жителей, двѣ церкви, почтовая станція, нѣсколько лавокъ, воскресный базаръ и двѣ ежегодныхъ ярмарки. Въ окрестностяхъ Алтыновки находится еще нѣсколько людныхъ селеній. Такъ, верстахъ въ 7 отсюда на сѣверо-западъ лежитъ село *Былка*, имѣющее болѣе 1 тыс. жителей и въ эпоху освобожденія крестьянъ принадлежавшее наслѣдникамъ Петр. Ив. Балабина, владѣвшимъ здѣсь 4.600 дес. Затѣмъ верстахъ въ 10—12 къ западу, при транспортной дорогѣ расположено село *Рождественское* съ населеніемъ болѣе 3½ тыс. душъ. Въ годы освобожденія крестьянъ село это принадлежало Павлу Петр. Юркевичу, владѣвшему здѣсь тогда 5.400 дес. земли. Нынѣ при селѣ находится Рождественская экономія К. Н. Юркевича площадью 1.270 дес. Сѣвооборотъ четырехпольный. Здѣсь разводится свиномъ — беркширы и существуютъ плодовый садъ, пенька и винокуренный заводъ. Въ 7 в. къ юго-западу отъ с. Былки находится людное село *Амжино*, имѣющее около 600 дворовъ, около 4½ тысячъ жителей, двѣ прав. церкви, нѣсколько лавокъ, базаръ и двѣ ярмарки.

Къ востоку отъ ст. Алтыновки верстахъ въ 6 лежитъ людное село *Спасское* съ населеніемъ также около 4½ тысячъ душъ; въ селѣ двѣ церкви, нѣсколько лавокъ и ярмарка. Верстахъ въ 10—12 отсюда еще къ в.-ю.-в., при р.р. *Сеймъ* и *Мутинкѣ* расположено волостное село *Мутинѣ*, имѣющее около 500 крестьянскихъ дворовъ, около 3½ тыс. жителей, церковь, нѣсколько лавокъ и одну ярмарку. Вокругъ села Мутинѣ находится огромное болото, занимающее площадь въ длину 8 верстъ, а въ ширину — около трехъ. Вокругъ с. Мутинѣ существовало два монастыря — мужской *Златоустовскій* и женскій *Спасскій*, упраздненный въ 1764 году; мужской былъ основанъ

Відомості про кількість населення, приналежність села Рождественне (назва населеного пункту вказана згідно з друкованим виданням) Кролевецького повіту Чернігівської губернії та про Рождественську економію К.Н. Юркевича. В.П. Семенов. Россия. Полное географическое описание нашего отечества. — С.-Петербург, 1903. — Т. 7. — С. 341

№	НАЗВАНІЕ НАСЕ- ЛЕННЫХЪ МѢСТЪ.	ПОЛОЖЕНІЕ.	РАЗСТОЯНІЕ ВЪ ВЕРСТАХЪ.		ЧИСЛО ДВОРОВЪ.	ЧИСЛО ЖИТЕЛЕЙ.		Церкви и молитвенныя за- вѣдѣнія; учебныя и благотвори- тельныя заведенія; почто- выя станціи; ярмарки, ба- зари, пристани; фабрики и заводы и т. п.
			Отъ уѣз. горада.	Отъ станц. кварт.		м. п.	ж. п.	
1662	Пригородщина, сел. д.д.	при колонцѣ.	30	14	1	5	5	
1663	Лысая Гора, сел. д.д.	при р. Деснѣ	31	13	1	1	2	
1664	Витиница, сел. д.д.	при колонцѣ.	31	16	1	2	2	
1665	Затриница, сел. д.д.	при р. Деснѣ.	31	13	1	1	2	
1666	Остановащина, сел. д.д.	при р. Деснѣ.	30	12	2	11	20	
1667	Сидоринъ, сел. д.д.	при колонцѣ.	30	12	1	2	3	
1668	Рождественное (Ро- ждественное), сел. разн. сосл.	при колонцѣ.	30	24	242	1165	1205	Церковь православная 1.
1669	Навотъ, сел. д.д.	при безземельной рѣчкѣ.	32	26	3	10	14	
1670	Синява, глобода д.д.	при протокѣ Сина- вѣ.	35	23	17	58	55	
1671	Рыботинъ, сел. разн. сосл.	при р. Рыботинѣ.	32	14	242	560	597	Церковь православная 1.
1672	Сотачи (Сотачи), сел. разн. сосл.	при р. Сотачѣ.	36	17	148	490	515	Церковь православная 1.
1673	Христіановиче- вскій, сел. д.д.	при колонцѣ.	40	22	1	1	2	
1674	Мельничскій, сел. д.д.	при колонцѣ.	38	20	1	1	3	
3-й СТАНЪ.								
На почтовый трактъ изъ г. Сосенки въ г. Новгородъ-Сѣверскъ.								
1675	Шабельтасовка, с. разн. сосл.	при колонцѣ.	32	6	113	434	500	Церковь православная 1.
1676	Сухій, сел. д.д.	при колонцѣ.	50	10	1	1	1	
1677	Лоски (Долженское), сел. д.д.	при р. Лоскѣ.	53	20	10	53	53	
1678	Сотинскій, сел. д.д.	при р. Лоскѣ.	53	20	2	6	5	
1679	Ушица, глобода разн. сосл.	при р. Лоскѣ.	55	22	21	81	60	
1680	Ванстово (Ванста- во), с. разн. сосл.	при колонцѣ.	70	25	102	515	528	Церковь православная 1.
1681	Добровищенскій, сел. д.д.	при колонцѣ.	75	30	1	1	2	
По правую сторону этого тракта.								
1682	Иарилевскій, сел. д.д.	при р. Лоскѣ.	56	24	1	10	7	Заводъ кожевенный.

Статистичні відомості про село Рождественне
(назва населеного пункту вказана згідно з друкованим виданням)
Кролевецького повіту Чернігівської губернії станом на 1859 рік
Черниговская губерния. Список населенных мест по сведениям 1859 года. —
Санкт-Петербург, 1866. — Т. XLVIII. — С. 88

Кролевецкія.							187		
Названія поселеній.	Волости.	Число дворовъ:					1897 г.		Примѣчанія.
		Начала XVIII в.	Конца XVIII в.	1858 г.	1892 г.	1896 г.	Дворовъ.	Жителей.	
Райгородокъ с.	Короп.	62	86	129	230	246	223	1391	Зем. школа.
Реповицка х.	Кролевец.	—	—	—	—	—	1	4	
Реутинцы с.	Кролевец.	65	57	164	205	269	290	1428	Зем. школа.
Ржавецъ х.	Кролевец.	—	—	2	3	4	4	16	
Рождественное с.	Короп.	108	227	242	611	643	658	4041	Зем. школа.
Рожковъ х.	Кролевец.	—	—	—	—	—	2	7	
Ропз х.	Короп.	—	—	—	—	2	2	4	
Рубаниковъ х.	Атют.	—	—	—	12	11	11	46	
Рудки х.	Клишков.	—	—	—	—	3	3	7	
Рудня х.	Чеплѣв.	—	—	1	1	1	1	17	Винокурен. зан., крупчат. мельн.
Рыботинъ с.	Короп.	100	158	242	389	428	401	1792	Зем. школа.
Рыхловскій монаст.	Понорнин.	—	—	2	4	4	4	48	3 ярмарки.
Рѣтиць х.	Кролевец.	—	14	10	7	6	2	12	
Савинка д.	Оболои.	31	—	77	116	118	118	653	
Самарицка х.	Клишков.	—	—	—	—	—	—	—	См. Окопъ.
Свиня х.	Клишков.	—	—	—	—	1	—	—	
Святопольскіе хх.	Короп.	—	—	—	26	23	23	174	
Сердюковъ х.	Алтынов.	—	—	2	7	10	11	80	
Синявка д.	Короп.	—	—	17	37	41	42	300	
Собиць с.	Клишков.	70	88	256	361	633	630	3922	Зем. школа., 2 яр.
Соколовщина х.	Клишков.	—	—	—	—	1	1	—	

Статистичні відомості про село Рожественне
(назва населеного пункту вказана згідно з друкованим виданням)
Кролевецького повіту Чернігівської губернії станом на 1897 рік
А.А Русов. Описание Черниговской губернии. — Чернигов, 1899. — Т. II. — С. 294 /
Список населенных мест Черниговской губернии

— 141 —

Названія на- селенныхъ мѣстъ.	Удѣлъ.	Волость.	При какой рѣкѣ, ручьѣ, протокѣ, озе- рѣ, болотѣ или колодцѣ.	Число жителей.		С т а н ъ. Число дворовъ Патязавка.	Почтовый адресъ.
				Муж- чинъ.	Жен- щинъ.		
Рождественное с. . .	Крол.	Коронская.	бол. Вольное.	1873	1867	2 3 г.	Коронъ.
Рожки д. . . .	Стар.	Юдинов- ская.	руч. Дунай.	187	169	2 5 г.	Погаръ.
Рожковъ хут. (Рад- ченковъ).	Согн.	Александр- овская.	р. Мѣна.	54	60	1 5 м.	Мѣна.
Рожковъ х. . .	Крол.	Кролевец- кая.	колодцы.	10	16	1 2 г.	Кролевецъ.
Рожновка с. . .	Борз.	Фастовец- кая.	р. Удай.	1366	1379	2 4 ст.	Плиски.
Рожновскій х. . .	Борз.	Фастовец- кая.	р. Удай.	33	37	2 4 ст.	Плиски.
Рожны с. . . .	Ост.	Семипол- ковская.	прот. Старая Десна.	754	758	2 3 ст.	Семиполки.
Рожны с. . . .	Сур.	Тулуков- ская.	рч. Турочка.	480	418	1 4 п.	Клины.
Рожовка с. . . .	Ост.	Семипол- ковская.	бол. Царево.	263	268	2 3 ст.	Семиполки.
Рошце с. . . .	Черн.	Холявин- ская.	р. Стрижень.	676	624	1 3 г.	Черниговъ.
Рошцкая - Сло- бода д. . . .	Черн.	Холявин- ская.	р. Стрижень.	280	284	1 3 г.	Черниговъ.
Рошцкій Скитокъ хут.	Черн.	Холявин- ская.	р. Стрижень.	212	219	1 3 г.	Черниговъ.
Рокитный х. . .	Боз.	Ново-Ба- санская.	болото и колодцы.	179	188	3 5 м.	Новая- Басань.
Романенка х. . .	Новз.	Куршано- вичская.	колодцы.	6	7	2 5 п.	Чуровичи.
Романовка х. . .	Черн.	Бозлянская	р. Бѣлоусъ.	11	16	3 4 г.	Черниговъ.
Романовка х. . .	Кон.	Брасно-Ко- лядинская	р. Ромна.	91	103	2 4 ст.	Дмитровка

Статистичні відомості про село Рождественне
(назва населеного пункту вказана згідно з друкованим виданням)
Кролевецького повіту Чернігівської губернії станом на 1901 рік
Список населенных мест Черниговской губернии, имеющих не менее 10 жителей,
по данным 1901 года. — Чернигов, 1902. — С. 141

вимога 2 (кв § 3 Інструкції).

РАЗЧЕТНА КНИЖКА

на получение продовольственного пособия семейством нижнего

военного чина *Климова Дмитрия*
Фригорича (имя, отчество, фамилия)

№ *Короненко* (или)
предским управлением).

1910 года *Января* месяца *1* дня.

тип. А. И. Левина. — Телеф. № 75.

Разчетна книжка на одержання продовольчого забезпечення
нижнього чину. 1910 рік

Heard clearly

[illegible]

Разсчетна книжка. 1910 рік

 ЛЬГОТНАЯ ПОЧТОВАЯ КАРТОЧКА.

Куда *Король Терминовский*
С. Рождественский
Кому *В. Липин*
№ *1129*
Сдано в 191 *2* года

На № _____ от _____

Отъ Справочного Отдѣла при Главно.м.з. Управленіи Россійскаго Общества Краснаго Креста (Надеждинская ул., № 10).

Всѣя поправки и пометки на этомъ письмѣ должны быть оговорены.

Справочный Отдѣлъ уведомляетъ, что свѣдѣній о *В. Липин* въ Отдѣлъ до настоящаго времени не поступало. Въ случаѣ полученія въ Отдѣлъ свѣдѣній о поступленіи его въ какое либо лечебное заведеніе, Вы будете поставлены объ этомъ въ извѣстность. Для наведенія справки, не находится ли указанный чинъ въ числѣ убитыхъ, безъ вѣсти пропавшихъ или военнопленныхъ, *отдѣло.м.з. посланы запросы:* 1) въ Особое Отдѣленіе Главнаго Штаба (г. Петроградъ, Англійск. наб., 6) и 2) въ Бюро о военнопленныхъ (г. Петроградъ, Инженерная, № 4), откуда Вамъ и слѣдуетъ ждать уведомленія.

Завѣдывающій н. ч. корреспонденціей *Р. Липин*

Льготная карточка Червоного Хреста
з повідомленням про військового. 1910 рік

М. В. Д.
КОРОЛЕНКАГО
Володимир Євгенович
Червоноармійський
Листопад 1918
№ 1969

г. ВОЛНІСЬКА, Червоноармійська губ.

Дорогий мій братице сестро
Розумий величчю і щирістю серця
Коханий твій і твоя любов
своїм співчуттям і милою
підтримкою і вихованням і
ще вразивши твоєю любов'ю
тільки, що ти мене привадила
до цього і самотнього життя
і нікого не маючи, тільки на
клятий день у твоєму житті

Дорогий мій братице сестро
Коханий твій і твоя любов
своїм співчуттям і милою
підтримкою і вихованням і
ще вразивши твоєю любов'ю
тільки, що ти мене привадила
до цього і самотнього життя
і нікого не маючи, тільки на
клятий день у твоєму житті

Мій братице сестро
Коханий твій і твоя любов
своїм співчуттям і милою
підтримкою і вихованням і
ще вразивши твоєю любов'ю
тільки, що ти мене привадила
до цього і самотнього життя
і нікого не маючи, тільки на
клятий день у твоєму житті

Посвідчення Солдатки. 1918 рік

№ по карт.	Названія селеній.	1917 г. числ.		№ по карт.	Названія селеній.	1917 г. числ.	
		Двор.	Населеніє.			Двор.	Населеніє.
	<i>Селенія не внесенія на карту:</i>						
	1. х. Мазки . . .	4	23				
	2. х. Продоры . .	5	34				
15	По волости. 2318		13443				
	<i>Т. Оболонская вол.</i>						
1	с. Ободоше . . .	316	1768	8	с. Краснополіе .	613	3446
2	с. Городище . . .	204	1146	9	с. Рыботинъ . . .	424	2339
3	д. Гавриловка . .	62	385	10	с. Сохачи . . .	230	1290
4	х. Тарановка . . .	5	—	11	х. Становыиъ . . .	7	72
5	с. Будище . . .	248	1496	12	х. Подоляки . . .	20	139
6	д. Буженка . . .	96	571	13	с. Карыльское . .	384	2215
7	с. Вишенки . . .	203	1562	14	с. Рождественное .	659	4122
8	х. Черешенки . . .	1	26	15	д. Синявка . . .	55	352
9	х. Чернявка . . .	20	117	16	х. Накота . . .	36	196
10	д. Сивилки . . .	125	754		<i>Селенія не внесенія на карту:</i>		
11	х. Боронина . . .	4	21		1. х. Шер-хетъ . . .	3	19
12	х. Лысая Гора . .	3	19		2. х. Була . . .	3	25
13	д. Гута (Гутки) . .	32	197		3. х. Чапцы . . .	2	13
14	с. Конятинъ . . .	292	1753		4. х. Гусаковъ . . .	3	15
	<i>Селенія не внесенія на карту:</i>				5. х. Гребельки . .	2	9
	1. х. Тарасовка . .	3	30		6. х. Марковъ . . .	2	13
	2. х. Ломъ (х. Лань)	12	97		7. х. Заболотье . .	3	9
					8. х. Михайловъ . .	4	31
					9. х. Борисовъ . . .	5	30
					10. х. Радохмишъ . .	3	16
					11. х. Годубинка . .	4	21
					12. х. Еремюкы . . .	2	10
16	По волости. 1689		9957				
			1684				
	<i>ГІ. Коропская вол.</i>						
1	зем. г. Коропъ . .	см. г. да		27	По волости. 3175		18195
2	х. Свѣтополье . .	28	165		<i>ІІІ. Кролевецкая вол.</i>		
3	д. Царевка . . .	80	478		1. г. Кролевецъ . .	см. г. да	
4	д. Жерновка . . .	111	704		2. х. Богоутъ . . .	3	26
5	с. Райгородъ . . .	296	1753		3. х. Кащенко . . .	2	18
6	с. Лукновъ . . .	186	1063		4. х. Кучерявый . .	19	113
7	х. Церковное (Церковный) . .	10	50		5. х. Иценковъ . . .	13	81
					6. х. Прасодовъ . .	20	133
					7. х. Николаевскій (Забѣлнъ) . . .	2	—
					8. х. Хрежатинъ . .	15	98
					9. х. Башинъ . . .	14	106
					10. х. Подаригорскій (Кролевецкаго) .	7	—

Відомості про кількість дворів та населення село Рождественне (назва населеного пункту вказана згідно з друкованим виданням) Кролевецького повіту Чернігівської губернії за переписом 1917 року
Список селений и городов Черниговской губернии по уездам и волостям. —
Изд. 2. — Чернигов, 1919. — С. 16

ЭСАУЛЕНКИ-ШУЛЬГИ.

I.

1. Никифоръ Васильевичъ, коллежскій регистраторъ.

Указъ Правит. Сената
20 Іюня 1850 г. № 4994.

Родъ Эсауленковъ-Шульгъ происходитъ изъ дворянъ Полтавской губерніи, Переяславскаго уѣзда, гдѣ онъ признанъ въ дво-

№ отцов-
скій.№ отцов-
скій.

рянствѣ Правит. Сенатомъ и внесенъ въ 6-ю часть родословной книги. Никифоръ Васильевичъ Эсауленко-Шульга, владѣя имѣніями въ Козелецкомъ и Остерскомъ уѣздахъ, причислился къ дворянству Черниговской губерніи, въ достоинствѣ этомъ утверждёнъ Правит. Сенатомъ и внесенъ въ 6-ю часть родословной книги.

№ 5453.

ш. 10. п. 11.

ЮРКЕВИЧИ.

I.

1. Николай Степановичъ.

Признавъ въ дворянствѣ опредѣленіемъ Правит. Сената 21 Мая 1874 г.

Фамилія Юркевичей принадлежитъ къ роду дворянъ Могилевской губерніи, гдѣ они записаны въ родо-

№ отцов-
скій.№ отцов-
скій.

словную книгу и въ дворянствѣ признаны Правит. Сенатомъ; Николай же Степановичъ Юркевичъ, по приобрѣтеніи имѣнія въ с. Переписи, Городнянскаго уѣзда, причисленъ къ дворянству Черниговской губерніи и внесенъ въ 6-ю часть родословной книги.

№ 5672

ш. 10 п. 18.

ЮСКЕВИЧИ-КРАСКОВСКІЕ.

I.

1. Григорій, польскій шляхтичъ

II.

2. Артемъ, шляхтичъ . . . 1.

III.

3. Василій, шляхтичъ . . . 2.

№ отцов-
скій.№ отцов-
скій.

IV.

4. Герасимъ } 3.
5. Ерофей }

V.

6. Иванъ 4.
7. Максимъ 5.

Герб Юркевичів

Останній з Юркевичів — «пан Володя»

Родинне поховання Юркевичів біля церкви в селі Жовтневе

Андрей Семенович

МАТЕРІАЛЫ

ДЛЯ ОЦѢНКИ ЗЕМЕЛЬНЫХЪ УГОДІЙ,

собранные Черниговскимъ статистическимъ отдѣленіемъ при губернской
земской управѣ.

Томъ XV

и послѣдній

КРОЛЕВЕЦКІЙ УѢЗДЪ

съ четырьмя литографированными картами.

и предложеними

Подольной переписи 1883 г. и Румянцевской переписи 1767 г.

Составилъ заведующій статистическими работами Черниговскаго земства

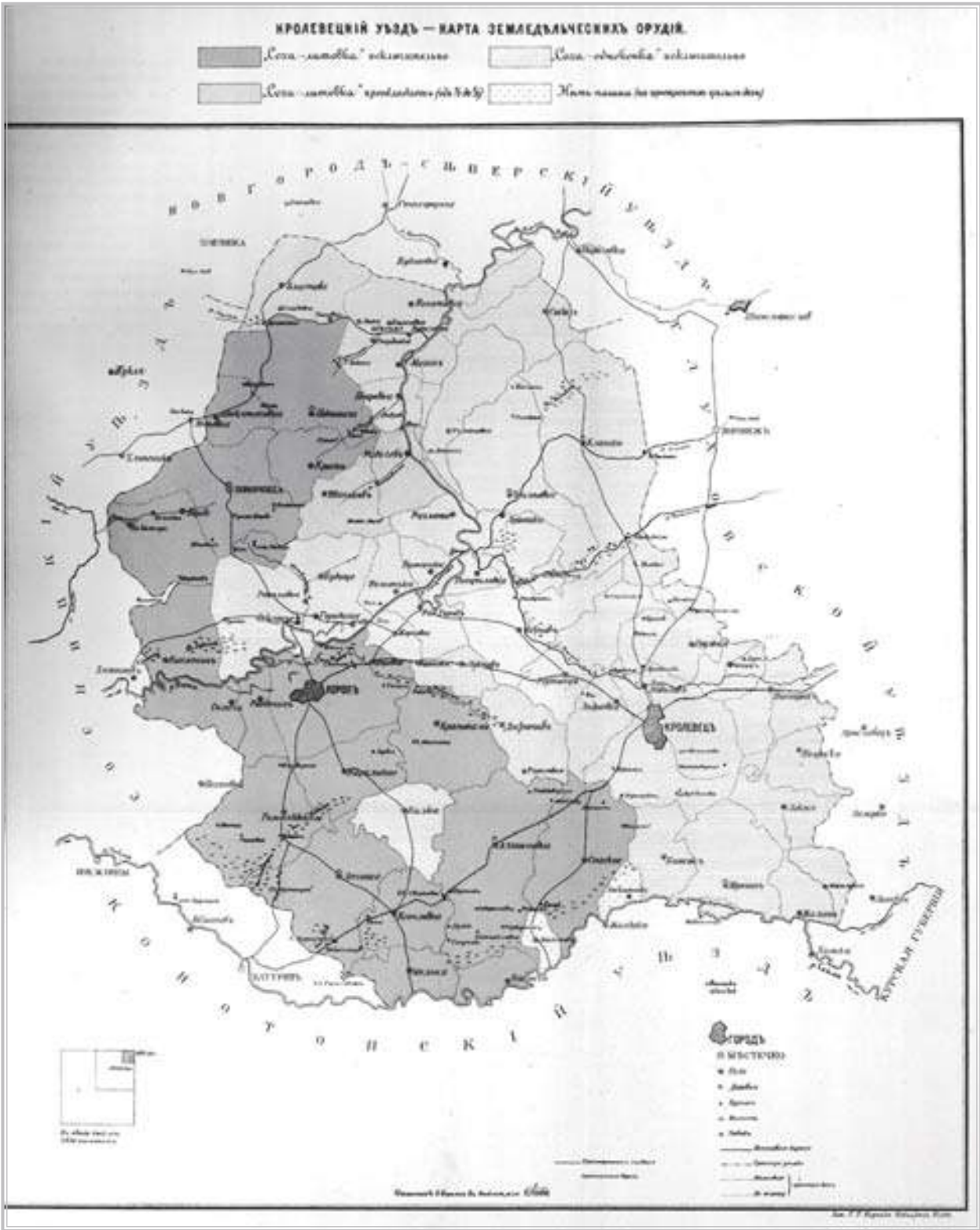
П. П. Червинскій.

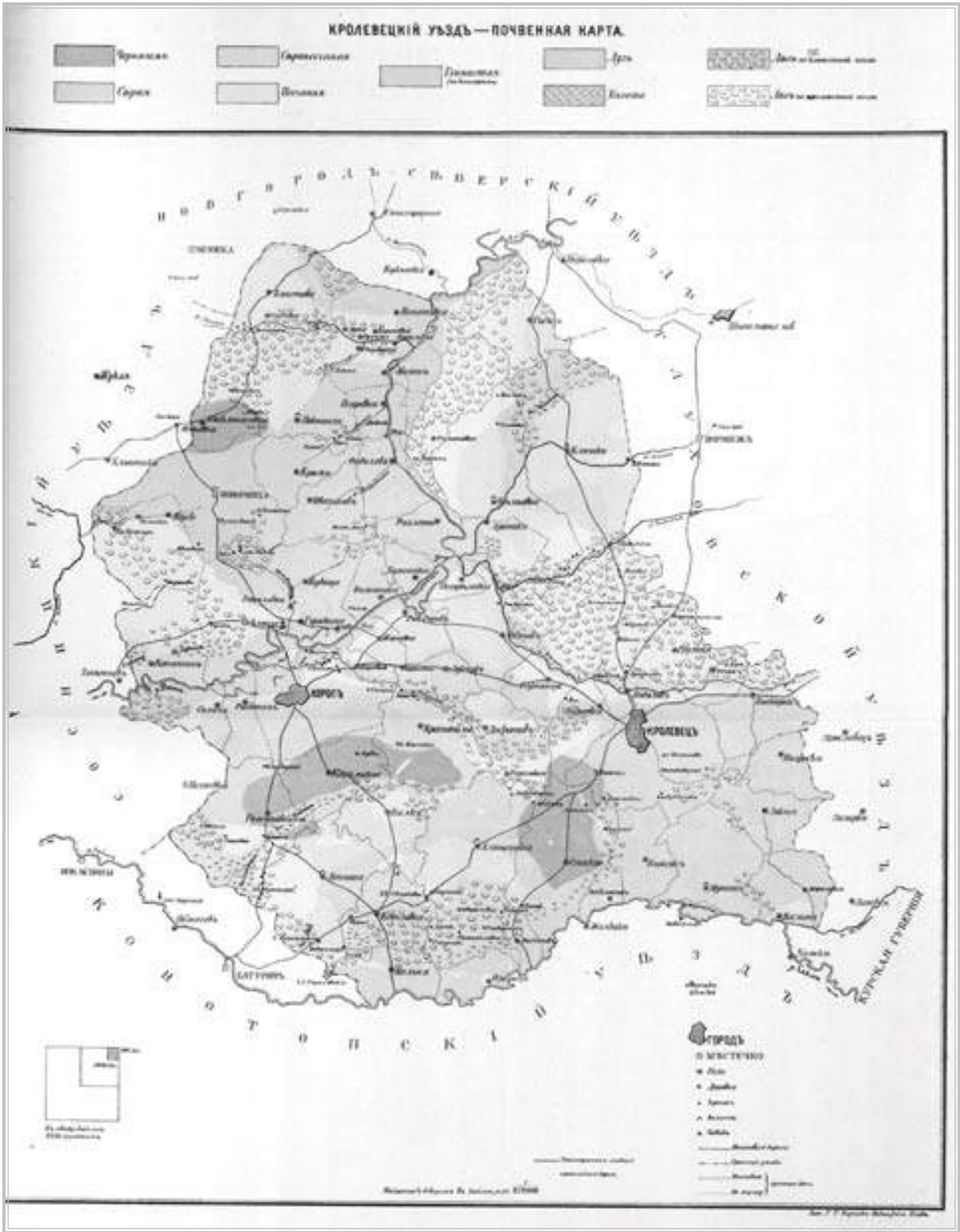
ИЗДАНИЕ ЧЕРНИГОВСКАГО ГУБЕРНСКАГО ЗЕМСТВА.

ЧЕРНИГОВЪ.

Земская Типография.

1887.

№ актів по порядку.	Ім'я і фамилія власника.	Звання.	При якій селі- щині наводиться посілі.	№ цього селіща по власній перелі.	Земля (въ десятинахъ).							Промышлен. заведенія.			
					Усадьба.	Паша.	Сенокосъ.	Лѣсъ и кустар- ники.	Пастбище и прочая убо- ва.	Неудобная.	Всего.	Число.			
												Пашуренъ.	Доля земли.	Въсадовъ.	Козьякъ и ин.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
51	Кизименко, Григорій.	Крест. бив. похѣдич.	С. Рождествен- ное.	40	1	100	35	—	—	—	136	—	—	—	8
52	Гайдуць, Павелъ.	Крест. бив. похѣдич.	С. Рождествен- ное.	40	2	50	50	8	—	—	110	—	—	—	140
53	Юркевичъ, Констан- тинъ Николаевичъ.	Дворянинъ.	Хут. Мости.	40	6	87	183	535	—	26	837	1	—	—	—
54	Ост-же.	.	Хут. Ильенича	40	8	357	—	—	—	—	365	—	—	—	405
55	Прокопьяко, Иванъ .	Крестьян.	С. Карильское.	41	5	50	—	50	—	—	105	—	—	—	—
56	Донгело, Федоръ .	Дворянинъ	С. Карильское.	41	20	180	—	—	—	—	200	—	—	—	—
57	Кастовскій, Александр.	Дворянинъ	С. Карильское.	41	5	100	44	54	—	—	203	—	—	—	60
58	Борзаконскій, Христ.	Духовн.	С. Краснополье.	42	6	190	45	50	—	4	295	—	—	—	—
59	Иваницкій, Василій Семезовичъ . . .	Дворянинъ	Х. Краснополье.	42	20	100	50	5	—	—	175	—	—	—	—
60	Шостаць, Иванъ .	Дворянинъ	Хут. Пріютъ.	42	5	150	54	240	—	7	449	—	—	1	—
61	Ракочъ, Владиміръ Ефимовичъ . . .	Дворянинъ	Хут. Комендан- товщина.	42	20	83	78	29	50	35	295	—	—	—	—
62	Наслѣдъ. Балбина, Александра. . .	Дворян.	С. Бадна.	43	54	498	40	698	—	—	1290	1	—	—	—
63	Дітшица, Елена .	Дворянка.	С. Атюша.	44	3	54	22	21	—	—	100	—	—	—	—
64	Бузьминская, Марья.	Дворянка.	С. Атюша.	44	4	92	23	—	1	—	120	—	—	—	—

найшій карті перша сніна цілкомъ зачерчена въ дачу Рыботина, а послѣдняя—въ дачу Корона.

Основная почва—сѣроглинистая; къ югу отъ протока Хвосторѣжъ, подѣ отрубъ Ильшщину, она переходитъ въ сѣрую (по мѣстному „черноземъ“); земли мѣстами припадинами, глееватыми. Въ итогѣ по обѣимъ снінамъ всѣхъ трехъ сортовъ (сѣрой, сѣроглинистой и глею) приблизительно поровну. Песокъ встрѣчается въ ничтожномъ количествѣ на склонахъ къ лугамъ и въ пропорцію не вводится *).

Третѣ навоза идетъ на огородъ и „прогонъ“, двѣ-третьи—на поле, подѣ жито. Гной возятъ преимущественно на худшія глинистыя земли (онѣ же и ближе отъ села), а на „черную“—почти никто. Развѣ который хозяинъ „найметъ стоило“, чтобъ ватага постоила; тогда платится 1-1½ руб. въ недѣлю, — „наступу польза“.

Буракомъ мало занимаются (развѣ десятый хозяинъ, да и то врядъ-ли изберется), конюшней—больше. Пеньку продаютъ русскимъ изъ посада Блинова и города Новозибкова; русскіе сами выѣзжаютъ, торгуются захватить до Николаевской ярмарки въ Рыхлахъ (9 мая), чтобъ не повезли туда. Средняя цѣна отъ 2 р. до 2 руб. 25 коп. за пудъ.

На погвояхъ сѣютъ: въ яриѣ—коноплю, просо, въ житахъ—пшеницу, ячмень.

Базаръ въ Коронѣ.

Выставленная пропорція почвъ и цифра урожайности относится къ дачѣ въ тѣхъ границахъ, какія показаны на картѣ.

30. Сохачи.

Дача не имѣетъ межевыхъ границъ имѣральною обхода. Общихъ снівъ три: 1) *Подборье*, къ Шибалинову: песчаной $\frac{2}{3}$, сѣропесчаной $\frac{1}{3}$. Значительная часть снівъ затопляется весенней водой; отъюжъ засѣваются преимущественно овсомъ, рѣже яровыми житами, а нѣкоторые пустуютъ. 2) *Къ Нехавкамъ*: около половины земель припадинами, глееватыми; остальныя земли сѣрыя и сѣроглинистыя. 3) *Къ Рождественскому*—сажая лучшая; эта снівъ общая на Сохачи и Рыботинѣ (на картѣ она вся зачерчена въ дачу Рыботина).

Въ общемъ для пахатныхъ земель двухъ общихъ снівъ можно принять: песку $\frac{1}{3}$, сѣропесчаной $\frac{1}{6}$, глею $\frac{1}{3}$, сѣрой и сѣроглинистой $\frac{1}{6}$.

Около половинѣ навозу идетъ на огородъ и погонѣ, преимущественно подѣ буракъ, остальное—въ поле подѣ жито. У крестьянъ и козаковъ большая часть полей удобрена; экономическія же земли (княгини Долгорукой, Г. Макухи) раздаются испольно и навозу не видать.

Буракъ возятъ преимущественно въ Вишеньки, меньше въ Андѣевку.

Базаръ въ Коронѣ.

Выставленная пропорція почвъ и цифра урожайности относится къ дачѣ въ тѣхъ границахъ, какія показаны на картѣ.

31. Рождественное,

д. Синявка, х. Накотъ, х. Ильшщина, х. Мосты.

Общихъ снівъ три: 1) первая состоитъ изъ двухъ кусковъ: а) къ *Корону* и б) къ *Мочулину*—за Накотъ и болото Волянцу. 2) къ *Сохачамъ*, по положенію средняя; на ней была ярина въ 1883 году. 3) къ *Накоту*.

*) Чтобы не увеличивать числа красокъ, на нашей картѣ сѣроглинистая зачерчена въ „сѣропесчаную“; глей тоже не выдѣленъ.

Въ первыхъ двухъ сѣнахъ основная почва сѣрая; нѣсколько южнѣ окна Юркевича, начиная отъ вербокъ и вплоть до сала—сѣрочерноземъ, т. е. тотъ переходной сортъ, который съ одинаковыми правами можно отнести и къ сѣрой и къ чернозему. Сѣрочерноземъ въ обоихъ сѣнахъ около $\frac{1}{2}$,—переходъ постепенный (см. выше Коронъ), а потому граница сортовъ поставлена на картѣ только приблизительно. Подъ гравъ съ Карильскихъ есть немного глееватыхъ припадей (около Моталонъ). Въ кускѣ, лежащемъ къ урочищу Мочулину, что на болотѣхъ Вольничей—черноземъ почти степовой; это лучшія земли во всей дачѣ. Третья сѣна—песчаная; есть здѣсь и сыпучіе пески (кучугуры подъ селомъ, около Мостовъ, урочище Язвинъ и пр.); но мѣстами почва дѣлается тверже, переходитъ въ сугесь и даже въ суглинокъ. Почти вся сѣна отлично удобрена, такъ что въ толкѣхъ зарастаетъ будякомъ и по *о́бъяснительной* производительности не уступаетъ двумъ первымъ сѣнамъ.

Къ юго-востоку отъ Синявки лежатъ большое пятно сыпучаго песку—десятиль 150 (9)—по старой памяти называемое Боромъ (здѣсь когда-то былъ сосновый лѣсъ); лѣтъ пятнадцать назадъ этотъ Боръ сплошь засадили красной лозой и тѣмъ положили конецъ дальнѣйшему распространенію песка. Посадка лозы была произведена поселенцами по собственному почину, безъ всякихъ постороннихъ настояній.

Нижніе братцы Юркевичей (около 1300 дес.) расположено при хуторахъ въ двухъ главныхъ отрубкахъ: 1) *хуторъ Ильенина*—363 дес., исключительно пашни и усадьба. Въ сѣверо-западной части отруба земли низкія, припадевыми; не смотря на устроенную канализацію, онѣ страдаютъ отъ водостоя (припадъ здѣсь такого же характера, какъ въ Рыботинской дачѣ, по Хвосторѣжу).—Ведется самостоятельное хозяйство. Оборотъ трехпольный: въ озимыхъ около $\frac{1}{10}$ пшеницы; главный яровой хлѣбъ—овесъ, затѣмъ рапсъ и фасоль, немного картофеля и гороху. Десятиль шесть засѣяно клеверомъ и тимофеевкой (сѣется съ весны въ житахъ, носится на второй и третій годъ, а если хороша, то и на четвертый,—затѣмъ запахивается). Вспахива производится волами, обыкновенной литовской сохой, а посѣвъ—сѣлками, что даетъ сбереженіе на сѣменахъ въ $1\frac{1}{2}$ пуда. 2) *Хуторъ Мосты*—по межевой описаниціи 862 дес., преимущественно лѣсъ и сѣнокосъ; пашни мало, но раздѣляется изъ подъ лѣсу. Поля отлично удобряются: при хуторѣ навозомъ.

Ильенина лежитъ въ полосѣ сѣрыхъ земель, Мосты—въ полосѣ песчаныхъ и супесчаныхъ.

Въ обществѣ во дачѣ всѣхъ трехъ сортовъ (сѣрочерноземъ, сѣрой и песку нѣтъ съ сугесью) почти поровну.

У крестьянъ и козаковъ огородъ и „помѣрокъ“ поглощаютъ меньше половины навозу, а большая его часть идетъ на поле, подъ жито. Гной возятъ преимущественно на песчаную сѣну; въ ней поле навозится каждую толку, а въ двухъ первыхъ сѣнахъ черезъ три толки.

„Помѣрки“ толкуютъ.—Базаръ въ Коронѣ.

32. Карильское.

Дача не имѣетъ межевыхъ границъ имѣрительнаго обхода. Сѣны общія на все село; въ нихъ входятъ и помѣщичьи земли (Ф. Ф. Довгелы и наследниковъ Т. Кастовскаго).

Почвы по всѣмъ тремъ сѣнамъ почва одного основного сорта—сѣрочерноземъ, мѣстами припадевыми, солонцоватый. Больше всего „солонцовъ“ въ сѣнѣхъ къ Рождественному, меньше къ Краснополю (урочище Чащѣ, хуторъ козака Дубинки); въ средней сѣнѣ ихъ совсѣмъ нѣтъ. Въ обществѣ во дачѣ солонцовъ не болѣе $\frac{1}{3}$. По дорогѣ на Вилну, сейчасъ же за усадьбой Ф. Ф. Довгелы, характеръ почвы резко мѣняется: изъ гл-

ПРИЛОЖЕНИЕ № 4-й.

Таблица (В) исполныхъ платъ за пашню *).

НАЗВАНІЯ ДАЧЪ.	Исполный наскъ.							
	Озимая десятина.				Прозлая десятина.			
	Доля им- дѣльца.	Въ сім. дѣлѣхъ.	Въ кон. дѣлѣхъ.	Въ дѣлѣхъ- гнѣхъ.	Доля им- дѣльца.	Въ сім. дѣлѣхъ.	Въ кон. дѣлѣхъ.	Въ дѣлѣхъ- гнѣхъ.
1. Блистова (Слободна, Ушкнѣя). У арендатора нѣкія гра- фини Толстой: лучшія земли, преимущественно повинны, сдаются съ половиною съ отработкою въ дѣй подводны и два пѣшихъ дѣя отъ десятины, худшія—съ трети безъ отработковъ; кромѣ того, въ обоихъ случаяхъ берется на оброкъ по 30 коп. отъ каж- дой коны, припавшей на долю экономѣ. Условія одинаковы для жита и для гречи. У Ник. Выстрицаго: подъ жито всякая земля сдается съ $\frac{1}{2}$ безъ отработковъ, а подъ гречъ—лучшая съ $\frac{1}{2}$, худшая съ $\frac{1}{2}$ безъ отработковъ. У П. Л. Савицкаго (берутъ бывшіе его крестьяне): подъ жито и гречъ съ $\frac{1}{2}$ и выдается спольщику половина сѣмянъ (на повинкахъ сѣмена не даются); за отработку убирають огородъ и нѣсколько десятинъ овса.	$\frac{1}{2}$	—	—	—	$\frac{1}{2}$	—	—	—
2. Игнатовна. У Елены Стожко земли раздаются съ $\frac{1}{2}$ и одна соха отъ десятины, подъ жито и подъ гречъ. Но вла- дѣльческихъ земель немного; население состоитъ почти изъ однихъ казенныхъ крестьянъ, и спольщина мало распространена.	$\frac{1}{2}$	—	1	—	$\frac{1}{2}$	—	1	—
3. Мезинъ. Въ своей дачѣ спольщиками нѣтъ: одни казен- ные крестьяне. Нѣкоторые хозяева берутъ земли у Савицкаго въ Блистовской дачѣ, съ $\frac{1}{2}$ подъ жито и гречъ, и неопредѣлен- ный отработокъ, приблизительно въ 1 дѣнь отъ десятины.	—	—	—	—	—	—	—	—
4. Псаревна. У П. М. Редкина, при х. Павловскомъ: $\frac{1}{2}$ подъ жито и подъ гречъ, отработокъ неопредѣленный (зага- нуть греблю, вынести болото и пр.). У генер. Хатерлендъ: $\frac{1}{2}$ и за „процентъ“ обработать $\frac{1}{2}$ десятины или вывести 60 возовъ своего навозу на снутую десятину.	—	$\frac{1}{2}$	—	1 р. 50 к.	$\frac{1}{2}$	—	—	1 р. 50 к.

* 1. Въ пропущенныхъ по таблицѣ селеніяхъ (№№ 5, 8, 11, 15, 37, 38, 39, 44, 47 и 49) спольщиками или совсѣмъ нѣтъ, или она не-
столько рѣдка, что условія не устанавливаются.

2. Для дачъ, въ которыхъ нѣсколько владѣльцевъ раздаютъ землю на неодинаковыхъ условіяхъ,—въ графахъ выставлены условія
преобладанія, т. е. или практическимъ самымъ крупнымъ закономъ, или среднімъ, если законы разнородны.

3. При переводѣ отработковъ на деньги, руководствоваться служили цѣны, аршинными выше, въ табелѣ (см. § о стоимости хозяйствен-
ныхъ орудій и о рабочихъ цѣнахъ).

250

250

		Н А С Е											
Селеніе и сословіе.		По Румянцовской переписи 1765—1769 года											
		Общее число до- рош.	М у ж ч и н ы							Ж е н ы			
			До 7 летъ.	7—14 л.	14—18 л.	18—55 л.	55—60 л.	60—65 л.	Всего 65 л.	И т о г о.	До 7 летъ.	7—12 л.	12—16 л.
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
18 (40). Роженское.	Козаки	93	54	43	15	149	2	8	10	281	54	32	9
	Посполитые владѣльческіе . . .	126	99	94	36	195	3	8	16	451	101	53	38
	Ихъ подсосѣдки	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—
	Привилегированные	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Ихъ подсосѣдки	1	1	1	1	1	—	—	—	4	—	—	—
	Всего въ селеніи	224	154	138	52	346	5	16	26	737	155	85	47
19 (41). Ка- рильскъ.	Козаки	63	51	38	22	89	5	5	4	214	48	23	13
	Ихъ подсосѣдки	6	4	1	1	6	—	—	—	12	1	—	1
	Привилегированные	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Всего въ селеніи	70	55	39	23	95	5	5	4	226	49	23	14
20 (42). Красноселье.	Козаки	132	78	101	50	217	4	3	8	461	68	59	46
	Ихъ подсосѣдки	3	—	—	—	2	—	—	2	4	—	2	1
	Посполитые владѣльческіе . . .	102	92	66	29	167	—	4	7	365	97	39	31
	Ихъ подсосѣдки	1	1	—	—	1	—	—	—	2	1	1	1
	Привилегированные	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Ихъ подсосѣдки	5	—	4	—	3	—	—	—	7	2	—	3
	Всего въ селеніи	251	171	171	79	390	4	7	17	839	168	101	82

251

Л Е Н І Е.																						
[въ собственной семьѣ].					Груп. по рабоч. силамъ. (собственной семьи).										Наемные работчіе.				Для козачьихъ дворовъ.			
в ѣ т ѣ.					Всего общего пола.	На 1 дворъ прихо- дится душъ.	Число дворовъ.					Число дворовъ, имѣющихъ возможность наемныхъ работчихъ.	Число дворовъ, имѣющихъ возможность наемныхъ работчихъ.	Число наем- ныхъ работ-		Число избиратель- ныхъ.	Число вспоможе- ла- въ.	Просто «козачья» или «областное».				
16—50 л.	50—55 л.	55—60 л.	Болѣе 60 л.	И т о г о.			Всего работ. душъ.	Съ 1 работ. душъ.	Съ 2 работ. душъ.	Съ 3 работ. душъ.	Съ 4 и болѣе.			Мужчины.	Женщины.							
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33			
136	11	7	10	259	540	5,8	8	41	29	12	3	5,6	—	2	2	—	8	22	63			
177	7	3	15	394	845	6,3	7	66	37	8	8	5,6	1	2	2	—	—	—	—			
1	—	—	—	1	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—			
1	—	—	—	1	5	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
315	18	10	25	655	1392	6,3	15	109	66	20	11	6,3	2	5	5	—	8	22	63			
90	7	1	6	188	402	6,4	3	37	16	3	4	4,3	6	1	1	—	13	48	2			
6	—	—	—	8	20	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—			
96	7	1	6	196	422	6,3	3	43	16	3	4	4,3	6	1	1	—	13	48	2			
217	7	2	21	420	881	6,5	6	70	36	12	8	4,6	2	2	3	2	29	101	2			
5	—	—	1	9	13	4,3	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
164	4	1	5	341	706	6,3	3	50	38	8	3	2,3	1	7	13	6	—	—	—			
1	—	—	—	4	6	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	2	4	4	7	—	—	—			
5	1	—	—	11	18	—	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
392	12	3	27	785	1624	6,3	12	126	74	20	11	5,3	5	13	20	15	29	101	2			

252

З Е М Л Я										
Селеніє и сословіє.		Въ сколькои дворахъ грунтъ.				Пашня.		Сѣнокосъ.		На 1 дворъ прихотѣе десятинъ (пашня и сѣнокосъ).
		Пашенный.	Сѣнокосный.	Владѣльческій.	Не показанъ въ ни одной изъ колодъ.	Среднее число нивъ на 1 дворъ.	Общее пространство въ десятинахъ.	Среднее число курей на 1 дворъ.	Общее пространство въ десятинахъ.	
18 (40). Роженское.		34	35	36	37	38	39	40	41	42
Козаки		85	5	1	2	6,0	615	2,0	105	7,3
Посполитые владѣльческіе . . .		104	22	—	—	5,1	563	1,3	92	5,3
Ихъ подсосѣдки		—	—	—	1	—	—	—	—	—
Привилегированные		2	—	—	1	—	8	—	—	—
Ихъ подсосѣдки		—	—	1	—	—	—	—	—	—
Всего въ селеніи		191	27	2	4	5,3	1186	2,3	197	6,3
19 (41). Ка- рыльскъ.										
Козаки		52	10	—	1	6,0	553	2,3	116	10,0
Ихъ подсосѣдки		—	—	6	—	—	—	—	—	—
Привилегированные		—	—	—	1	—	9	—	1	—
Всего въ селеніи		52	10	6	2	6,0	562	2,3	117	9,7
20 (42). Краснополье.										
Козаки		113	18	—	1	9,3	1250	2,3	256	11,0
Ихъ подсосѣдки		—	—	2	1	—	—	—	—	—
Посполитые владѣльческіе . . .		89	12	—	1	8,0	728	2,0	94	8,3
Ихъ подсосѣдки		—	—	—	1	—	—	—	—	—
Привилегированные		5	3	—	—	9,0	38	3,0	8	—
Ихъ подсосѣдки		—	1	3	1	4,3	19	—	—	—
Всего въ селеніи		207	34	5	5	8,3	2035	2,3	358	9,3

254

ГРУППИРОВКА ПО РАБОЧЕМУ СКОТУ.														ПРОМЫСЕЛЪ.									
Селеніе и сословіе.		Число дворовъ.												Мѣстный и ближній.									
		Всѣхъ вса- дочн. скота.	Съ оленей волковъ.	Съ мелкихъ и подрост- ковъ (крош. работ.).	Съ рабочимиъ.						Въ дворахъ безъ вса- дочн. скота (гр. 69).	Въ двор. безъ работ- скота (гр. 69, 70 и 71).	Въ дворахъ съ 1 или болѣе работ. скота (гр. 72).	Число лицъ.									
					Съ 1 итудой.	Съ 2 "	Съ 3 "	Съ 4 "	Съ 5 "	Съ 6 и болѣе.				Полная (дѣ- тская старость).	Полн.	Режес.	Кустарничество.	Шитьевые.	Прочие.	Лѣз.	Дорож.	Въ дворахъ, занима- ющихъ близкіе промыслы (гр. 69).	
18 (40). Рождественное	Козаки	14	—	2	26	31	8	9	—	3	15	17	27	1	—	1	—	1	—	3	3	3	
	Посполитые владѣл.	24	—	4	38	33	8	8	4	7	19	21	30	1	—	6	1	1	2	11	11	8	
	Ихъ подосѣдки.	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	
	Привилегированные.	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Ихъ подосѣдки.	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	
Всего въ селеніи.		41	—	6	65	65	16	17	4	10	18	20	29	3	—	8	1	2	2	16	16	7	
19 (41). Ка- рилскъ.	Козаки	14	—	—	12	14	7	6	1	9	22	22	19	—	—	2	—	—	—	2	2	3	
	Ихъ подосѣдки .	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	4	4	—	
	Привилегированные.	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Всего въ селеніи.		21	—	—	12	14	7	6	1	9	20	20	17	4	—	2	—	—	—	6	6	8	
20 (42). Краснополье.	Козаки	34	1	3	21	24	12	12	5	20	25	28	15	5	—	10	—	1	—	16	16	12	
	Ихъ подосѣдки.	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	2	2	—	
	Посполитые владѣл.	25	—	1	11	20	10	10	4	21	24	25	10	4	2	11	—	—	1	18	18	17	
	Ихъ подосѣдки.	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Привилегированные.	2	—	—	—	2	—	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Ихъ подосѣдки.	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	3	3	—	
Всего въ селеніи.		69	1	5	32	44	21	23	11	43	27	29	12	13	2	21	—	1	2	39	39	15	

Н А С Е																	
Селеніе и сословіе.		По ревизіи 1858 года.			П о п е р е п и с и												
		Число семей.	Число мужчин.	Всего обоего пола.	Общее число домо-ровъ.	М у ж ч и н ы							Ж е н ы				
						До 7 лѣтъ.	7—14 л.	14—18 л.	18—25 л.	25—60 л.	60—65 л.	65 и болѣе.	И т о г о	До 7 лѣтъ.	7—12.	12—16 л.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
39. Сохачи.	Козаки	45	158	319	65	37	33	17	77	2	5	8	179	46	20	12	
	Помѣщичьи крестьяне .	129	359	689	155	84	69	39	173	11	14	28	418	97	55	30	
	Мѣщане	—	—	—	2	1	3	2	3	—	—	—	9	1	1	—	
	Евреи	—	—	—	1	2	—	—	1	—	—	1	4	1	2	—	
	Привилегированные . .	—	—	—	7	—	1	—	4	—	—	3	8	—	1	2	
	Всего въ селеніи.	—	—	—	230	124	106	58	258	13	19	40	618	145	79	44	
40. Рождественное, д. Ся- нива, х. Накотъ *).	Козаки	156	498	1024	227	141	91	39	214	19	22	25	611	106	45	44	
	Вышніе пом. крестьяне .	327	805	1702	366	220	164	85	429	30	41	45	1014	237	98	71	
	Мѣщане	—	—	—	6	4	3	1	7	—	1	—	16	5	—	—	
	Привилегированные . .	—	—	—	7	2	1	—	5	—	—	2	10	3	3	1	
	Всего въ селеніи .	—	—	—	606	367	259	125	715	49	64	72	1651	351	146	116	
41. Карильское **).	Козаки	90	303	633	140	88	58	30	156	12	15	18	377	63	42	26	
	Помѣщичьи крест. . .	108	314	688	238	150	96	48	268	16	23	23	624	138	84	36	
	Привилегированные . .	—	—	—	14	9	9	4	17	1	1	2	43	7	8	5	
	Всего въ селеніи.	—	—	—	392	247	163	82	441	29	39	43	1044	208	134	67	

*) Въ № 40 входят также помѣщичьи хутора: Изяснщина и Мости.

**) Въ Карильское хутора: Пали (соседи Дубинки) и Елгулевского.

81

Л Е Н І Е.	1888 г о д а.	Число дворовъ.	Число дворовъ безъ рабочихъ мужчинъ.	Число наемныхъ рабочихъ.	Число грамотныхъ.	Число учащихся.																			
Группировка по рабочимъ силамъ.																									
Число дворовъ.																									
10—50 л.	60—65 л.	65—70 л.	70 и болѣе.	Итого.	Всего обоего пола.	На 1 дворъ грамотныхъ душъ.	Безъ рабоч. муж.	Съ 1 рабоч. муж.	Съ 2 " "	Съ 3 " "	Съ 4 и болѣе.	Число дворовъ, какъ вѣдла, такъ и рабочихъ.	Мужчинъ.	Женщинъ.	Мужчинъ.	Женщинъ.	Мужчинъ.	Женщинъ.	Мужчинъ.						
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36						
89	11	3	11	192	371	5,7	13	33	12	6	1	20,0	4	3	1	11	—	1	—						
167	33	4	39	445	863	5,6	18	98	31	8	—	11,6	—	—	—	25	—	—	—						
3	—	—	—	5	14	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—						
1	—	—	1	5	9	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—						
4	4	—	3	14	22	—	3	4	—	—	—	—	2	1	7	8	4	2	1						
254	48	7	54	661	1279	5,6	34	137	44	14	1	14,8	6	4	8	47	4	3	1						
293	43	3	28	562	1173	5,7	12	148	57	9	1	5,2	5	5	1	67	—	12	—						
467	39	8	54	994	2008	5,2	26	244	74	21	1	7,1	8	6	5	127	6	16	3						
8	1	—	1	15	31	—	—	5	1	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—						
4	—	—	2	13	23	—	4	2	—	1	—	—	5	13	14	7	7	1	1						
772	103	11	85	1584	3235	5,4	42	399	132	31	2	6,9	18	24	20	204	13	29	4						
168	30	2	29	360	737	5,2	11	94	31	4	—	7,8	4	4	2	81	2	8	1						
315	36	8	38	655	1279	5,4	21	162	45	8	2	8,2	1	3	2	81	—	7	—						
20	3	1	1	45	88	6,2	2	9	1	1	1	14,3	10	12	17	22	17	8	10						
503	69	11	68	1060	2104	5,4	34	265	77	13	3	8,2	15	19	21	184	19	23	11						

48

М. В. Д.
КРОЛЕВЕЦКАГО
Уѣзднаго
ИСПРАВНИКА.

ЕГО ПРЕВОСХОДИТЕЛЬСТВУ
Господину Черниговскому Губернатору.

Августа 27 дня 1910 г.

№ 4074

г. Кролевецъ.

Рапортъ.

Съ исполненіе предписанія отъ 26го
Іюля сего года за № 3036 при этомъ представ-
ляю Вашему Превосходительству свѣ-
дѣнія о позарочной организаціи во ввѣ-
ренномъ мнѣ уѣздѣ.

Увѣренный Александръ Муромовъ

Рапорт Кролевецкого уездного исправника. 1910 год

Назва уездов	Назва сільської по- лицької жандармерії	Число сел. і міст, обслу- говуваних жандармерією.	Число ма- лих сел. і міст, обслу- говуваних жандармерією.	Число сел. і міст, прина- длежащих жандармерію.
Кролевецький	Спасское воинско- пожарное общество.	с. Спасское	Жандармерія с. Спасское	Жандармерія
— .. —	Воздвижен- ское сел. пожар- ное дружи- но.	с. Воздви- женское	Жандармерія с. Воздви- женское	Монах.
— .. —	Покровско- е сел. по- жарное дружество.	с. Покров- ское	Жандармерія с. Покров- ское	Монах.

Миротворец

ВѢДОМОСТЬ О ЦЕРКВИ

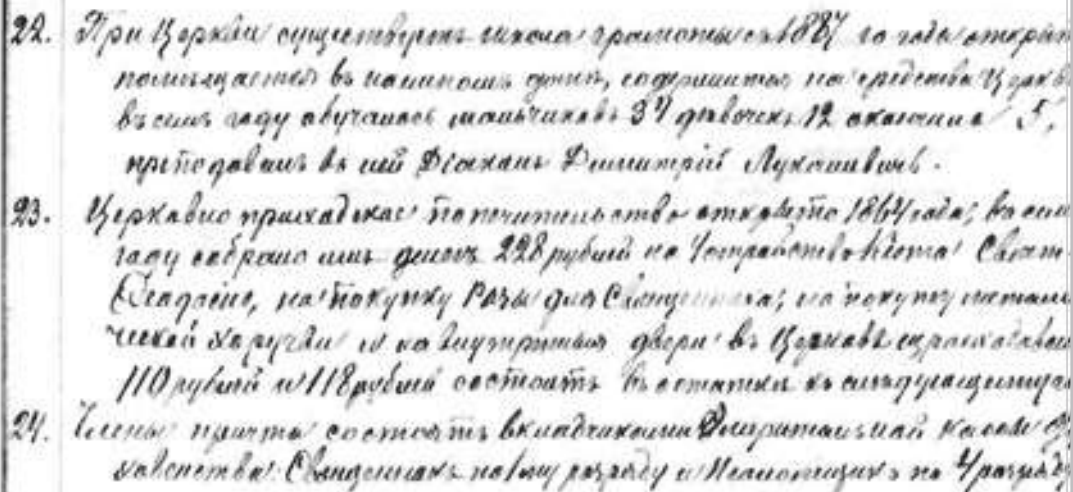
Числа Киевскаго Ведомства Богородичнаго ея
Всеправительнаго Крестовскаго уряда за 1889 годъ.

1. Построена 1796го года/ титаніемъ Пестовскаго Петра/ Карпюковича/ Юрковича/ и прихода/ -
2. Зданіемъ каменнымъ въ таковои/мъ/ отгнѣномъ Кошкочинско/ Церкви и Кошкочинско/ въ вѣнѣ/ епископійскихъ/ крѣпкѣ.
3. Притомъ въ ней/ админъ/ Кошкочинска/ Всеправительна/ Богородична/.
4. Утверждено/ доктантска/.
5. Притомъ поименовано по штатѣ/ Высочайше утверждено/ 1876го года/ Анкоро/ Пестовска/ Кошкочинска/ и др./ Пестовска/ -
6. Притомъ Церковь/ земли/ имѣетъ/ поименовано/ епископійско/ зданіемъ/ приписано/ поименовано/ на поименовано/ десятины/ неограниченъ/ въ поименовано/ Священника/ на который/ земли/ нѣтъ/ ни пашни/ ни лѣсовъ/ ни иныи/ законныи/ акты/ отъ/ епископій/ не произведены/ и нѣтъ/ нѣтъ/ на который/ земли/ по записанію/ православно/ ея/ Всеправительнаго/ Ведомства/ поименовано/ 33 десятины/ ружной/ земли/ въ 1881го году. Притомъ/ церкви/ имѣетъ/ вѣнѣ/ 1) неограниченно/ поименовано/ 4% въ трѣхъ/ рубль/ за № 106316, въ 19го/ Октября/ 1881го года/ отъ/ Государственнаго/ Банка/ 2) Государственнаго/ 5% банковъ/ вѣнѣ/ поименовано/ 1886го года/ за № 133052, на капиталъ/ тысячу/ (1000) рубль/ 3) Російска/ книжка/ Капитала/ Киевскаго/ Государственнаго/ Банка/ за № 2600, на капиталъ/ Четыреста/ рубль/ поименовано/ въ 1881го году. за/ Церковныи/ садъ/ и поименовано/ въ ея/ саду/ поименовано/ востановлены/ рубль/ -
7. Роль/ у/ Священника/ и Пестовскаго/ епископійско/ зданіемъ/ и не/ епископійско/ земли/ чѣхъ/ земли/ доименовано/ земли/ притомъ/ за/ имѣетъ/ въ/ имѣетъ/ не/ востановлено.
8. На/ содержание/ Всеправительна/ и Церкви/ имѣетъ/ поименовано/ востановительнаго/ вѣнѣ/ отъ/ казенъ/ поименовано/ Священника/ 160 рубль/ и Пестовскаго/ по 53 рубль/ 1881го года/ по/ распоряженію/ епископійско/ поименовано/ по/ земли/ въ/ 30/ имѣетъ/ въ/ поименовано/ въ/ рубль/ востановлено/ 33 десятины/ поименовано/

Клірова відомість. 1889 рік

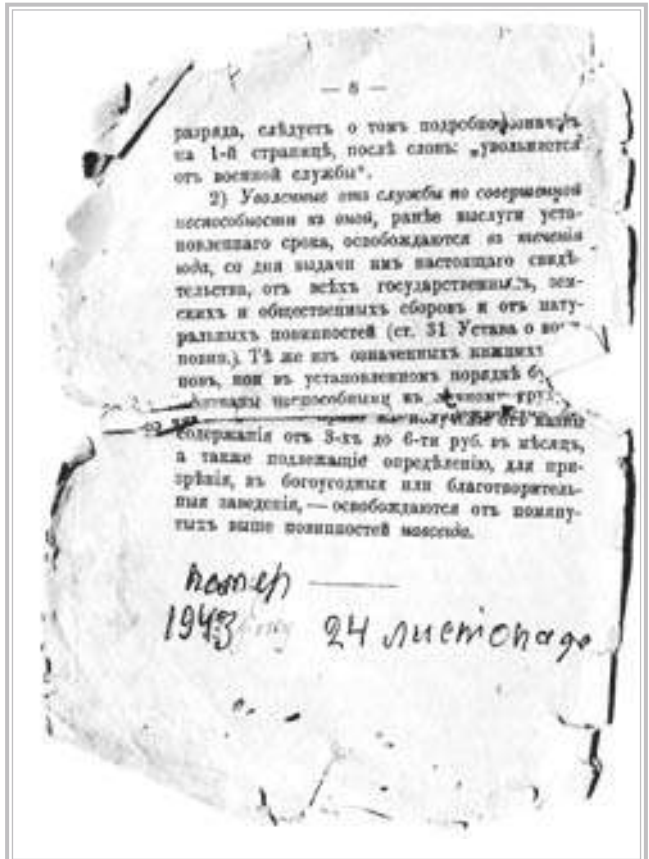

- земли, которая принята по вычетам сабора, не распоря-
жением Николая Николаевича, но по распоряжению в 1874 году на основании 104-го пункта
Наставления 19 декабря и 1920 года о сданных на основании
по 6-ти десяткам и по 1440 саженей.
9. Зданий принадлежащих к сей Церкви нет никаких кроме
одной каменной ибы дом старости и державного амбара.
 10. Разметочный план Церкви от Канцелярии в 190-ти верстах
и метрический выданный в 10 верстах.
 11. Библиотечный к сей Церкви нет: Коринфская Преподобная
в 5-ти верстах, Анисимовская Михайловская в 7-ми верстах
и Николаевская Макарьевская Софийская убо в 6-ти верстах
разметочный, проект к ним выработанный.
 12. Приписки к сей Церкви других никаких нет.
 13. Домовой Церкви в селении прихода нет.
 14. Описи Церквиному имуществому нет: одна по Восточной
адабринной сформ и выдана за широкую и некую Горинев-
скую Духовной Канцелярии 1883 года 18-го февраля и скартими
присутствующим митрополитом канцелярии Протоиереем
и митрополитом Фаринским и утверждена некую Канцелярию.
 15. Принадлежащие книги окупные свтцы и церковный за-
писки и некую Терновскую Духовной Канцелярии дана
1883 года ведут неправо в скартими в убо.
 16. Книги из Митрополитской книги в 1883 года по некую скар-
ти в убо.
 17. Монашеская роспись в 1811 года по некую скар-
ти в убо.
 18. В Общественной книге выдана за широкую и некую Терновскую
Духовной Канцелярии 1876 года 18-го февраля и скартими
присутствующим Протоиереем Андреем Странноприимчивым по некую
листе в 343, а некую скартими в 6-ти листах.

Церква наша.

 ВЪ ПРИХОЖНЫХЪ ВЪЗНѢЧЕННОЙ ЦѢРКВИ.				
Въ какихъ мѣстахъ, и какою званіа присутств.	Число мѣстъ.	Число душъ.		Въ какихъ мѣстахъ и въ какомъ мѣстѣ присутств. въ 10. сентября.
		Мужск.	Женск.	
Всѣхъ прихожанъ мѣстѣ Входа Архієпископскаго Статскаго Секретаря Александръ Ринковскій / Н. Ринковскій	1.	6	6	Всѣхъ душъ и оныхъ сумма
Косинскіе	83.	266	266	
Мужики и казаки.	182.	569	529	
Крестьяне савойскіе.	304.	947	953	
Древній синагога.				
Крестьяне савойскіе.	31.	89	85.	Всѣхъ душъ и оныхъ сумма
Итого.	501.	1857	1838.	
Клеи Кирковскій / Кирковскій / Кирковскій				
Свѣдѣніе о Кирковскій / Кирковскій / Кирковскій				
Место мѣстъ и оныхъ / Мѣстъ / Мѣстъ				
Место мѣстъ и оныхъ / Мѣстъ / Мѣстъ				

46

Избирательная записка.
Черниговскій Избирательный Округъ.
№ 3-й.

Блокъ партій трудовиковъ-народныхъ соціалистовъ и украинскихъ Соціалистовъ-Федералистовъ.

1. Шрагъ Илья Людвиговичъ, 70 л. Черниговъ, Петроградская 1.
 2. Марголинъ Арнольдъ Давидовичъ, 40 л. Кіевъ, Николаевская пл., кв. Д. С. Марголина.
 3. Осадчій Тихонъ Ивановичъ, 51 г. Конотопъ, с. Гиравка.
 4. Дорошенко Дмитрій Ивановичъ, 36 л. Черниговъ, д. Комиссара.
 5. Куриленко Петръ Ивановичъ, 56 л. Стародубъ.
 6. Рубисовъ Николай Константиновичъ, 50 л. Конотопъ, соб. д.
 7. Остроносъ Логвинъ Зосимовичъ, 37 л. Суражъ.
 8. Коновалъ Иванъ Емельяновичъ, 48 л. Черниговъ, Михайловскій пр., соб. д.
 9. Дубницкій Иванъ Мартыновичъ, 52 л. С. Мутинъ, Кролев. у.
 10. Кривцовъ Александръ Климентьевичъ, 39 л. Петроградъ, Манежный 10. кв. 25.
 11. Шматько Михаилъ Капитоновичъ, 41 г. Петроградъ, В. О., 22-я лин. 5, кв. 19.
 12. Чайка Иванъ Ивановичъ, 34 л. Козелець.
 13. Подоляко Илья Матвѣевичъ, 29 л. Черниговъ, Воскресен. 22.
 14. Стаднюкъ Игнатій Васицьевичъ. 29 л. Черниговъ, Бого-явленская, д. Корсакова.
 15. Разумовскій Александръ Дмитриевичъ, 37 л. Черниговъ, Мачеретовщина, 2-я Прорѣзная, д. Разсохи.
 16. Карпинскій Александръ Михайловичъ, 50 л. Черниговъ, Шоссейная 14.
 17. Винниковъ Николай Павловичъ, 51 г. Черниговъ, Казарменный участокъ.
 18. Кошевой Иванъ Андреевичъ, 34 л. Черниговъ, ул. Борковского, д. Скугара.
 19. Курочкинъ Василій Ивановичъ, 37 л. Черниговъ, Воскресенская, д. Бакуна.
 20. Кокотюха Николай Прокофѣевичъ, Черниговъ, Шоссейная, д. Иващенко.
-

Избирательная записка.

Черниговскій Избирательн. Округъ.

№ 4.

Еврейскій Національный Избирательный Комитетъ.

1. СЫРКИНЪ Наумъ Соломоновичъ (Мояша Нахманъ Шоломовичъ)—Кіевъ, Костельная 9.
2. БРУЦКУСЪ Юлій Давидовичъ—Петроградъ, Каменноостровский 66.
3. КАПЛАНЪ Лейзеръ Мееровичъ—Петроградъ, Загородный 1, кв. 3.
4. ЗАЛКИНДЪ Александръ Веніаміновичъ—Петроградъ, Саперный 5.
5. ЗАЙДЕНМАНЪ Арнольдъ Іосифовичъ—Петроградъ, Б. Мопетилл 21.
6. ГИНДЕСЪ Матвій Феофановичъ—Кіевъ, Костельная 9.

Избирательная записка.

Черниговскій Избирательный Округъ.

№ 5.

Старообрядцы всѣхъ согласій.

1. СТУЛОВСКІЙ Афанасій Петровичъ,
п. Воронокъ, Черниг. губ.
2. ЮРЧЕНКО Мина Ананьевичъ,
Новозыбковъ.
3. КОНДРАТЬЕВЪ Александръ Андріановичъ,
Клиницы, Черниг. губ.
4. ТЫЧКОВЪ Степанъ Трофимовичъ,
Новозыбковъ.
5. РОДІОНОВЪ Тимофей Афанасьевичъ,
п. Злышка, Черниг. губ.

Избирательная записка

Черниговский Избирательный Округ.

№ 11.

Черниговский Комитетъ Еврейской Соціалъ-Демократической Рабочей партіи (Поалей-Ціонъ).

1. БОРОХОВЪ Беръ Моисеевичъ, Кіевъ, Крутой спускъ, 4а, кв. 7.
 2. ГОЛЬДЕЛЬМАНЪ Соломонъ Израилевичъ, Кіевъ, Б. Васильковская 43 20.
 3. БРЕЙТЕРЪ Зелникъ Моисеевичъ, Кіевъ, М. Васильковская 11/17.
 4. ЭРЛИХМАНЪ Лейба Моисеевичъ, д. армія, 31 почт. полев. контора дивизіон. обозъ 2-й Туркестанской стрѣлковой дивизіи.
-

Избирательная записка.

Черниговский Избирательный Округъ.

№ 12-й.

„Торговопромышленники“ Черниговской губернии.

1. Рабушинскій Павелъ Павловичъ, Москва, Пречистенскій бульваръ.
 2. Гинзбургъ Беръ Яковлевичъ, Черниговъ, Съверянская, соб. домъ.
 3. Бруштейнъ Залманъ Лейбовичъ, Новозыбковъ.
 4. Соломка Трофимовичъ, Кролевецъ.
 5. Рашаль Гілі Мееровичъ, Суражъ.
 6. Куфманъ Ханмъ-Арій Хацкелевичъ, Мглинь.
 7. Панасевичъ Александръ Владиславовичъ, Борзна.
 8. Тумаркинъ Исеръ Берковичъ, Стародубъ.
-

Партійні виборчі бюлетені 1917 року

Избирательная записка.

Черниговский Избирательный Округъ.

№ 13-й.

Безпартійная Група служащихъ и служившихъ въ правительственныхъ и общественныхъ учрежденияхъ.

1. Ежовскій Михаилъ Николаевичъ, Черниговъ, Ростовская 3.
2. Богдановъ Антонъ Николаевичъ, Черниговъ, Малинскій пер., д. Андреева.
3. Барсуковъ Александръ Ивановичъ, Черниговъ, Хлѣбопекарская, соб. д.
4. Малишевскій Станиславъ Болеславовичъ, Новгород-сѣверскъ.

Избирательная записка.

Черниговский Избирательный Округъ.

№ 14.

Безпартійная группа Земельныхъ Собственниковъ.

1. Андреевко Митрофанъ Андреевъ, Яновка, Черниг. у.
2. Канка Зиновій Родіоновъ, Черниговъ, Вознесенская, соб. д.
3. Поводъ Каленикъ Ивановъ, Яновка, Черниг. у.
4. Пятиконтъ Андрей Стенановичъ, Блистовъ, Сосенки. у.
5. Бяринъ Павелъ Ивановичъ, Стародубъ.

Черниговъ. Типографія Губернскаго Земства 1917 г.

Партійні виборчі бюлетені 1917 року

Урядники

1914 рік

1910 рік

Родина Гайдуків

1916 рік

Земська школа в х. Синявка (початкова школа існувала до 2002 року)

Земська школа в с. Рождественному

Односельці до 1917 року

Між двома світовими

Чоловіки з Жовтневого воювали на всіх війнах. Достойно, мужньо і безвідмовно. Мабуть, тому так викосили їх воєнні лихоліття — здорових, молодих, у розквіті сил.

Цілком сухопутних селян охоче брали на морську службу в усі часи — Микита Сопляк першу революцію 1905-ого року відмітив обстрілом Свеаборзької фортеці, комендант якої не підтримав бунтівників.

А Григорій Гейко, як освічена людина, після революції залишений при штабі в Кронштадті. Служба йшла вдало, хотів навіть перевезти до себе дружину і дітей. Але родина не погодилася полишити рідний край, довелося Григорію Омеляновичу повернутися до Жовтневого. Та, певне, прикипіло до душі море — пішов у лісники. Хоч і не вода, а все безмежно зелене, серце радує. Підбив односельців на добру справу — посадили сосновий ліс на Грудах. І досі він шумить.

Моряк до спокійного життя звикав важко, пригоди знаходили його самі. Завелася якимось по неспокійних уже 30-их роках на Пустій Греблі банда. Безжально грабували селян по всій околиці. Лісник запримітив, як увечері котили в санчатах підозрілі чоловіки. Мерщій зібрав сусідів і відправилися навздогін. Грабіжники виявилися спритнішими, відстрілювалися — лісника вбили... Уповноважені кілька разів навідувалися до родини Гейків — чи, бува, не привіз Григорій з Кронштадта зброї? Та про хвацького моряка лишився на згадку тільки ліс та морський бінокль, що й зараз тішить нащадків своєю небуденністю в поліському селі.

Не всім щастило на фронтах — Федір Кузюра майже всю Першу світову пройшов, та німецька куля дістала його вже, коли солдати поверталися по домівках. Прийшов у село калікою безногим, але не змирився, не склав руки. Збудував Федір Семенович млина, на ньому багато років і працював. Вів справне господарство — пара коней, корова, свині. Коли взялися «розкуркулювати» (бо ж мав свого млина!), став у колгоспі мірошником, але знову не впав духом — сумлінно трудився на спільне благо.

Хазяйновиті, роботящі жовтневці часто-густо відправлялися на заробітки в далекі краї. Звідти привозили немалі статки. Така традиція у поліському селі шанувалася, як і «грошовите» ремесло.

Тимки, наприклад, були знаними столярами, мали постійні замовлення. Не сиділи вдома і жінки. Харитина Тимко дісталася аж Дону, ще перед революцією, подейкували, встигла за п'ять років заробити 5 золотих.

Славилися по навколишніх селах і Кваски — дід Захар та син Петро. Майстерно володіли рубанком та сокирою. Могли зробити будь-які меблі: шафи, дерев'яні ліжка та дивани, стільці, ослони, лавки, столи, мисники, скрині. Замовляли їм і сани, вози, колеса — нікому не відмовляли. Дав Бог талант до рук.

А на Загоні всі знали, як знайти хату Зарицьких. Бо батько, Сергій Іванович, та найстарший з п'яти братів, Кузьма — знані «критники» — крили хати соло-

мою. А оскільки матеріал цей недовговічний, то роботи мали завжди по вінця. І не лише в Жовтневому, а й у навколишніх селах. Славилися їхні дахи — ошатні, міцні. Та й недорого просили майстри за роботу.

Згадки про умільців надовго пережили їх самих. Мабуть тому, що з щирим серцем бралися до справи, вкладали не лише сили й матеріал, а й душу. Ось як згадує свого діда Василь Вакуленко: «Він мав золоті руки — майстрував добрі печі, один на кутку зробив жорна, і всі ходили до нього молоти борошно. Гарно грав на скрипці, міг зіграти що завгодно. У Першу світову служив кавалеристом, багато розповідав нам, малим, про війну... А грати на скрипці так і не навчив».

Ганна Мережко: «Мій дід, Артем, був на Соловках, їздив на золоті копальні — на заробітки. Коли поїхав, вдома залишив двох синів і двох доньок. Їх забрав до себе дядько, який жив на Загребеллі. А на золоті копальні дід відправився, бо його наділили хазяйством і на більшу хату потрібні були деревина, гроші».

Так стягувалися на хазяйство нерідко не лише селяни. Церковний староста Яків Бориско з шістьма дітьми жив у провулку Церковному. Та коли старші сини Григорій і Петро оженились, то оселилися на Козлівці і на Борисівці. Стяглися на власні хати. Син Кирило женився і побудувався в Синявці. Дочка Онила вийшла заміж у Карильське. Сам же Яків Сидорович з дружиною і двома найменшими Миколаєм і Оленою поїхав на заробітки і дістався у пошуках кращої долі аж Владивостока...

А в Івана Єрошенка (по-вуличному Кривенка) шлях до селянського добробуту видався ще довший — аж у Монголії заробляв на сімейне життя. Коли повернувся, одружився на Катерині Ялісеєвні, з козачок. Збудував, як і мріялося, хату. Та ще й яку — під залізним дахом! Завів справне господарство — трое коней, корова, птиця. Ліс був біля хутора Накот, де й донині урочище звуть Кривенківським, три десятини землі. Звісно, клуня, хлів, велика комора. Щоправда, і дітей шестеро. Та Іван ще й пічником підробляв, сторожував у земській школі — не переводився на столі хліб, вистачало і до хліба.

Ганна Петренко: «До того, як появилися колгоспи, наша родина жила і не бідувала. Мали пасіку на 40 вуликів, два десятки коней та корів, свиней, курей, гусей, наймали навіть людей на роботу. Батька вважали великим куркулем. Та ми всі постійно працювали, відпочивали лише на великі церковні свята. Дід розповідав, що мав землю, коней і теж велике господарство. Старанно вчив, як до ладу все робити, аби власний хліб не переводився».

Петро Кваско: «Мій дід Петро Захарович народився в Жовтневому, на Тарканівці, в заможній сім'ї. Свою дружину, теж не з бідняків, узяв з Карильського. Четверо діточок мали. А ще — 12 гектарів сінокоосу, 20 — орної землі, та 8 гектарів лісу. У господарстві порали 8 коней, 5 корів, півсотні овець, свиней і різної птиці. Ще був великий сад, добротний будинок, критий листовим залізом, три хліви, дві комори, два погребі, дві клуні та різний інвентар».

Різними вміннями заробляли на кусень хліба із маслом жовтневці. Валентина Згода: «Материн дід Свирид був кушніром. Приїхав у село з Росії, його батько вигнав з дому як неблагонадійного за участь у революції 1905 року. Кушніри приїжджали в село на зиму. Винаймали хату, чинили шкіри, шили кожухи. Свирид двічі одружувався, мав 14 дітей від двох дружин. Як забагатів своєю справою, став заможним, то викупив хату на два ходи. Мати моя, Марія Свиридівна, закінчила Коропську гімназію».

Історія і долі нащадків «неблагонадійного» кушніра, як, власне, й історія країни — цікаві, типові і неординарні водночас. Марія Свиридівна успадкувала таки від батька революційний неспокій: була першою комсомолкою в селі, без вагань пішла працювати в Коропську комуну завідуючою дитячим садком. Шестеро дітей вивела у широкий світ разом з чоловіком Юхимом Костянтиновичем. Він лишився в пам'яті односельців не тільки прискіпливим колгоспним бухгалтером, а й першим піонервожатим школи, активним борцем з неграмотністю і шкільним друзякою прославленого маршала авіації Руденка. Найстарша їхня донька, Роза, теж відзначилася громадянською активністю, працювала інструктором ЦК комсомолу. Згодом навчалася в Київському музичному училищі грі на бандурі і присвятила життя музиці, вчила дітей співу. Син Володимир після Жовтневської семирічки обрав військову стежину, котра водила його по всіх-усюдах, а привела до викладацької кафедри льотного училища, що давало путівки в небо космонавтам. Ще один син, Анатолій, прославив рідне село і родину Грицаїв як талановитий музикант — бандурист і педагог. На його пам'ять проходить Всеукраїнський фестиваль бандуристів. Віктор одержав вищу освіту в Москві, а працював зв'язківцем у Луганську. Олександра доля теж закинула далеко від отчого дому, на Рівненщину, де трудився за фахом на хлібокомбінаті. А найменша, Валентина, завідувала, як колись і мати, дитячим садочком. Ну, хіба мріяв Свирид про такі біографії своїх нащадків?

Як і всім селянам, хотілося жовтневцям кращої долі. Нові думки і мрії приносили додому солдати, а воювати багатьом довелося і в Першу світову, і в громадянську... Так, Буряки пішли на громадянську вп'ятьох, а повернулися тільки батько та син Андрій. Та хіба лише вони втратили половину родини? Михайло Козел, що воював з поляками, хоча й прийшов живий-здоровий, та пережитого і побаченого вистачило на все життя. А ще — думок-роздумів: як жити далі?

Тож хотілося, дуже хотілося селянам спокою, благополуччя. І ніби обіцяла нова влада, що буде краще. Бо рождественці ще в перші місяці буремного 1917-ого роззброїли урядника і стражників та створили «Комітет інвалідів». До нього увійшли активісти-селяни, недавні фронтовики. Збирались наділити панською землею найбідніших. Багато зробити не встигли, бо тут підоспіли Петлюра та Махно. Прокотилися самотійники бандами по селу, Денікін розправився з першою комунуою, залишивши по собі лиху славу.

Та вже 1919 року на сході села створили ревком. Головою обрали Федора Данченка, Павла Гайдука — секретарем. Першими ревкомівцями стали Григорій Симоненко, Семен Тимченко, Омелян Яценко, Федір Шах, Омелян Онищенко. З них і почалася радянська влада в перейменованому Рождественському, саме вони закрутили колесо новітньої історії старовинного села.

Активно взялися за розподіл землі, до нової влади почали прислуховуватися. Вже через три роки в Жовтневому з'явилася комсомольська організація. І хоча було комсомолів менше двох десятків, а дівчина лише одна — Олександра Шах, та намагалися бути на видноті, активно змінювали усталене життя. Першими очільниками жовтневської комсомолії стали Іван Шах та Федір Бориско. Саме молодь організувала односельців на боротьбу з бандами. У 1927 ліквідували Іващенко з його поплічниками. Вдалося спіймати і банду Боровика, котра оселилася на околиці розлогого Жовтневого. Поруч — річки, непрохідні болота, ліси. Для місцевих бандитів добрі схованки. Та після того, як по-звірячому розправилися злодії з безневинною родиною, терпець односельців урвався — вислідили і ліквідували Боровика назавжди. Понад десяток літ тероризували селян лихі люди, а сколихнули життя революція, зміна ладу, війни. Не забули в Жовтневому, як розправилася ще одна банда з першими кооператорами — пограбували, а потім вбили голову Хому Гайдука і ще двох працівників — Гейка і Козла. Останнього за те, що брат його був активістом...

Але життя потроху змінювалося. На одному з перших суботників висадили громадою аж 60 гектарів лісу. Всією громадою ліквідовували і неграмотність. Народжувалися лікнепи, вечірні школи, навчали дорослих школярів і окремо. З 1924 року за сім літ зникли в селі неписьменні. Почала діяти семирічка.

Рухалися без перебільшення семимильними кроками. У Статистичних відомостях про населені пункти Коропської волості Кролевецького повіту Чернігівської губернії за даними перепису 1920 року дворів було 632. І разом з тим існував фельдшерський пункт, діяли дві школи, бібліотека. Ретельно лічили потенційних читачів — 914 жінок, 733 чоловіків, дітей «разом зі школярами» — 350. Щоправда, книг усього 210, але й жодного штатного працівника, все на громадських засадах.

Того ж 1920-ого перший завідуючий Коропським волосним відділом народної освіти Олексій Василенко у своїй доповіді звітував (далі — мовою оригіналу): «Школы есть во всех селах. Ремонт проводился во всех в маленьком размере. Завтраки в школах не устраиваются, школотрабники пайка не получают. Закон Божий и Советская Конституция не преподаются. Детских домов в волости нет. Библиотеки есть при всех школах, во всех селах, как и избы-читальни. Клубов нет. Организаций Союза молодежи тоже нет. Просвиты есть во всех школах, их работа заключается в постановке спектаклей». У кінці доповіді завідуючий волнаробом вважав за необхідне відкрити сільськогосподарське училище в Рожде-

стенському і задовольнити потребу шкіл у навчальному приладді.

Буквально через два роки статистика просвітницької діяльності на території Кролевецького повіту фіксувала: в Жовтневому працює театр.

А вже 1924 року Статистичні відомості повідомляли: до Жовтневської сільської ради входять хутори — Мости і Накот та, власне, село Жовтнєве з 786 господарствами і 4079 жителями. При цьому в селі працюють семирічна школа, клуб, хата-читальня, лікнеп, народний дім, просвіта.

Співуче поліське село оживало, поверталось до традицій і звичаїв. Не дивно, що навіть серед вогню Великої Вітчизняної, попри десятки непростих літ у родинних скринях збереглися фотографії про найголовніше — сватання і весілля, проводи до армії і святкування 1 Травня та Жовтневої революції. На них усі молоді, ошатно вдягнені — і напрочуд серйозні.

Ганна Петренко: «Ой, як весело було на весіллях! Ми ще малі були, то танцювали босі, аж пилюка куріла. Гармошка грала — на все село. І колядували, і щедрували великими гуртами, чоловік по десять. На Різдво ходили до матерів у гості, а на Старий новий рік водили козу:

Йдем з козою, не самі йдемо, козу ведемо;

Як пішов наш козел і на ніженьках, і на рученьках,

Що питаючи, що шукаючи, короля в полі, господаря в домі,

Щоб тобі в господі і корівки велись, і молошненькі, і неврошненькі,

Онде пан іде. Коляду несе».

Ганна Вакуленко: «Перед весіллям зазвичай приходили свататися до сім'ї дівчини з хлібом та горілкою. Гуляли всім кутком, а то й селом днів зо три. Родичі і сусіди допомагали з продуктами, приготуванням. Наречений забирав наречену після викупу. За стіл сідали тільки родичі. На другий день молодій приносили сніданок, а разом із батьками впускали завітчану курку, щоб звикала, як молода господиня, до господарства. На третій день гонили жуків — переодягалися в різні костюми, розважали гостей».

Ганна Мережко: «Коли наречену одягали в плахту, то підв'язували поясами, на голову одягали вінка. Везли трійкою коней, дугу на конях жінки обв'язували двома різнокольоровими поясами. На весіллі старша дружка йшла з патерицею, молоді і дружки пов'язувалися червоними рушниками. Частіше всього співали улюблені «Ой, ходила Олечка бережком», «Дружечки мої, подружечки», «Сваталися та браталися».

Потроху життя налагоджувалося в Жовтневому, як і по всій країні. Хоча вистачало й доброго, і лихого. З'являлися досі небачені кооператори, НЕПівські лавки, агенти Держстраху. Кожного селянина — господаря двору описували, нараховували податки. У родині Пилипа Качанка зберігся Окладовий лист по єдиному сільськогосподарському податку на 1926/27 рік. Тоді в його господарстві пильним оком агента було взято на облік 6,63 десятини землі (і відразу порахова-

но, що сума прибутку буде 179 крб. 01 коп.), 0,92 десятини сінокошу (ще плюс 23 крб. 92 коп.), за коня і корову відповідно 26 і 18 крб., взяті на облік і 4 одиниці «дрібної худоби». Тож усього у вересні 26-ого року обліковано прибутку на 250 карбованців 93 копійки. З них належало сплатити податку на державні та місцеві потреби 11 крб. 34 коп. У листі зазначалося: «Їдців у господарстві — шість». Певне, не розбагатіла держава з такого податку...

Ольга Мачула: «У період НЕПу мій прадід, Данило Тимофійович Мачула, тримав бакалійну лавку. Торгував дрібним крамом — сірниками, сіллю, дьогтем, гасом. Мав добру пару коней, якими возив товар з Коропа. А ще заклав навколо хати гарний сад, щоліта продавав у Конотопі на базарі яблука, груші, вишні. Для пасіки орендував церковний сад і винаймав на полях долини, які засівав гречкою. У господарстві тримали корову, свиней, овець. Жили в добротному будинку. Родина належала до малоземельних селян, тому й не розкуркулювали. Дід Данило не мав освіти, але дуже вдало вів усі справи».

Різні господарі — різні статки, але держава вимагала більшого. Колективізація лишила в Жовтневому глибокий слід. Спогади про те, як відривали від серця оті десятини, Рябух і Зорьок, як вели на спільний двір коней, ятрили селянську душу десятиліттями. Більшість ідею об'єднати зусилля сприйняла схвально, та дехто не змирився до останніх днів, але нове, незвичне вперто, зі сльозами і відчаєм таки пробивалося до хуторів і сіл. У Жовтневому з 1929 по 1931 рік створили дев'ять колгоспів. Без особливих вагань йшли в них ті, у кого не було надії збільшити свої скромні статки.

Марія Луценко (Білоус): «Батько воював на Першій світовій. Довго був у полоні, але повернувся. Жили на Кошелівці. Тримали корову, коня, порали 14 соток городу. Коли почали формувати колгоспи, батько вступив і відвів коня».

Валентина Грицай: «Мій дід Костянтин Іванович найпершим пішов до колгоспу. Віддав усе, а було що: коней, молотарку, реманент. А його брат Дмитро не віддавав нічого, його розкуркулили і відправили на Соловки».

Дмитро Гейко: «Батьки мої, Мефодій Оксентійович і Марія Романівна — козацького роду, середняки, вели одноосібне господарство. Мали коня, корову, свиней, птицю. У 1929 році відразу вступили до колгоспу імені Ворошилова, де старанно працювали до пенсії».

Іван Дідевич: «Жили ми на хуторі Накот. Дід, Кирило Савич, теслярував, баба порала господарство — була своя земля і худоба. Батько, Микита Кирилович, під час колективізації вступив до колгоспу, що утворився на хуторі і називався «Червоний боєць». Через деякий час його навіть обрали головою колгоспу».

Софія Халецька: «Коли організовували колгосп, батько вступив не відразу. Коня продав, а корову хотіли забрати, та якось склалося, що вона залишилась у сім'ї. Це і врятувало родину під час голоду. У колгоспі батько працював на пило-рамі».

Ольга Білоус: «Діди були заможними, мали багато землі, тримали господарство, з цього і жили. Батьки також не бідували, тому довго не хотіли вступати в колгосп, але ж примусили. Тому застріг батько пару коней, поклав борони, плуги і все одвіз. А мати заховала оклунок гречки під голови дітям, так і те забрали»...

У родині Квасків, що жила на Тарканівці, події 1929-ого відклалися у пам'яті тим, що родину розкуркулили посеред зими: викинули на сніг не лише дорослих, а й чотирьох малоліток. Добро роздали, а споруди розібрали і вивезли в Короп для будівництва пекарні. Весь одяг конфіскували і продавали на сільських торгах. Десять літ потому сім'я жила без хати, поневірялася по чужих людях... Дід Петро через три роки, аби якось полегшити життя, поїхав до родичів у Керч на заробітки. Та й пропав безвісти. Тоді старший, Іван, з сестрою Софією теж відправилися в «хлібні краї», до Керчі, оселилися там і на рідну Коропщину не повернулися. У селі лишилася мати з двома маленькими хлопчиками. Їх-то і приймають до колгоспу. Коли діти підросли, звели маленьку хатинку. Великий будинок уже був не потрібний — від міцної, заможної родини лишилося тільки колись шановане прізвище.

Тетяна Корзюк: «Жили заможно, хоча в діда було шестеро дітей. Для синів дід скуповував землю, але одружити їх не встиг — усіх забрали на громадянську. Повернувся з чотирьох синів один. Йому й перепав увесь родинний спадок. Так забагатів при шести власних дітлахх мій батько, Андрій. Зранку і до темряви трудилася вся родина, бо мали чималенько овець, коней, кінну молотарку, сіяли багато зернових. У кінці 1929-ого «багатія» розкуркулили. Влада забрала батька, вивезли із села і він пропав безвісти. А землю і все з двору забрали, дітей, діда, матір вигнали з хати. Їх пожаліли і прихистили сусіди. Через півроку дід Петро помер. У матері на руках лишилося семеро. До колгоспу куркулів не приймали, тож довелося їй проситися на роботу в Єгорівку — «в економію».

По-іншому, але теж нелегко, склалася доля в розкуркуленого Василя Козла. Велику мав родину — шестеро дітей. Та і його не пожаліли, забрали все. І коли згоріла хата, то по бідності зліпив будку з лози, там і жили. Але з села не виселяли і, навіть, прийняли до колгоспу...

Семен Дмитренко: «Мого прадіда Петра Кривця теж розкуркулили, забрали все, що можна. Коли забирали коня, то казав: «Що я за кінським хвостом у СОЗ потягнуся?!». Та все таки згодом пішов».

Іван Єрошенко: «У материній родині — вісім братів і сестер. Її батьки володіли 26-ма десятинами землі, із них — 17 бабиних та 9 дідових. Господарство чималеньке — дві комори, хлів, велика клуня, пасіки 100 лубків, коні, гуси, млин. Земля і на лузі, де тинова хата з хлівом та піччю. На лузі жили до посівної, пасли коней, гусей, вивозили бджіл на Котику. В 30-ті Грицаїв розкуркулили. Діду Данилу дали 3 роки, які відпрацював у Києві на цегляному заводі. Перед голодом приїхав додому, говорив: «Буде голод, сушіть усе, що можна...». Пішов на Ал-

тинівку, казав, що повернеться, але не повернувся. Після розкуркулення четверо дівчат лишилися самі, але хату не відібрали. Вона й досі стоїть на Жовтневій...».

Селянське серце не дарма віщувало біду: після конфіскацій, розкуркулень, розорення додавали тривоги і дідівські прикмети — все вказувало на великий неврожай. Важко і складно налагоджувалася спільна праця. Не все виходило в полі, не гуртувалася громада в селі. Як господарювали, так і жили. Хто більше трудився, мав роботящий гарт, тому й скруту вдалося пережити. І голодні 1932 та 33-й по-різному запам'яталися.

Ольга Мачула: «Голод 1933-ого на нашій родині не дуже позначився. Хліба не вистачило лише навесні, тому додавали лободу. Але лишилися овочі, з них варили борщ. Коли відцвів сад, викачали мед, тож і хліб їли з медом впереміжку з лободою».

Семен Дмитренко: «В Нехаївці був завод, туди ходили по жом. Його ще називали «чорна земля», бо був гнилий. Але їсти хотілося так, що збирали його, несли додому, і мати пекла деруни. У деяких селах люди поїли котів і собак. Слава Богу, в нас такого не було».

Було інше: як і пророкували хазяйновиті куркулі, неврожай і голод прийшли разом з колгоспами... Принаймні, так здавалося. Бо грандіозні, революційні зміни на селі не могли відбутися тихо і непомітно. Причина тих катаклізмів й досі чесно і документально не досліджена. Політична кон'юнктура, частковість і не-системність досліджень, перекручування навіть відомих фактів і замовчування тих, що не вкладаються в схеми. А очевидців і безпосередніх учасників трагедії — майже не лишається. Та живі їхні спогади, котрі й через десятиліття глибоко ранять душу і ятрять серце.

Ганна Кваско: «Жили на Загребеллі втрьох — батько, мати і я. Мали коня, поросю, три десятини землі. Податки платили зерном, возили заготівлю в Кролевець. Як тільки сплатимо, знову накладуть податок, все ніяк не розплатимось. До колгоспу не вступали, тоді вигнали з хати — гарна вона була, залізом крита! Нас двічі розкуркулювали: спочатку хату конфіскували, а потім з села виселили. Ми заховали картоплю в ямку, зверху часнику насадили. Та комнезамівці прийшли із залізними штирями і знайшли таки картоплю. Поїхали ми в радгосп за Конотопом, там і оселилися. Але в голод ніхто в родині не помер — їли листя, медунки, шавель. Піду, бувало, в яр, відро шавлю нарву — тим і харчувалися».

Микола Грицай: «Я — найменший, всього дітей восьмеро. Жили не бідно, тож розкуркулили нас, і батьки пішли працювати у колгосп. Там годували обідами. А ще мати ткала полотно, а батько ходив до Конотопа міняв його на хліб. Дуже голодували — їли лободу, шавель. Терли на жорнах сухе листя липи, лободу, полу з конюшини, додавали до тіста замість борошна. На болоті ловили пташок, збирали яйця чайок, качок, деркачів. Але взимку зовсім нічого було їсти».

Всяк виживав, як умів. Хто ремеслом заробляв по інших краях, хто шукав

порятунку на півдні, у містах. Перші паростки надії на те, що все устаткується і в рідному селі, дали ті ж колгоспи — у них намагалися хоча б трішки полегшити життя своїм трудівникам.

Одарка Головешко: «Батько рано помер, zostалися з матір'ю вдвох. Забрали в нас корову, свиней і землю. Тому коли почався голод у 32-ому, пішли до СОЗу. Ходили на роботу щодня, бо тоді давали по фунту хліба. Але вранці з'їси його і до наступного ранку чекаєш, коли видадуть ще. Ходили з мамою на поле, шукали після зими гнилу картоплю, рвали липове листя і пекли з цього млинці. Нас дехто ображав, казали: он, пішли до СОЗу за хліб».

Г.О.Чепелуха: «У нас родина велика і господарство міцне — клуні, коні, пасіка, плуги, косарка. Та з кожним днем сплачувати податок ставало важче: тільки впораємося, його вдвоє підвищать. Тоді батько з найстаршим Грицьком вночі вирішили закопати липову діжку з медом біля колодязя. А сам невдовзі, теж поночі, взяв коня і поїхав продавати у Короп на базар. Як тільки раненько вранці повернувся, мати затопила піч, почала сніданок готувати. А тут з червоними стрічками на рукавах уповноважені заходять і говорять, хата тепер не ваша, виходьте — це власність колгоспу. Нам ще пощастило: залишили скриню. Іншим якщо й віддавали, то частину, а більше — продавали з аукціону. Після того довго поневірялися по чужих людях, то в Коропі, то поверталися в Жовтневе. Дехто відмовлявся від батьків, аби зберегти господарство, що вже казати про родичів чи знайомих? Їли все, що потрапляло на очі, збирали гнилу картоплю, квітки конюшини, робили з них млинці, які випікали на дубових або капустияних листях.

Зрештою, батько таки вирішив вступити до колгоспу. Написав заяву, але сам не поніс, а послав з нею малого хлопця. Комісія прочитала і сказала, щоб сам прийшов і попросився. Батько не пішов і нас не прийняли».

Ганна Хоменко: «Коли конфіскували хату, викопали землянку — вийшла маленька, з одним віконцем вгорі. За їжею ходили в поле — по кінський щавель і конюшину. Колгоспні колоски збирати не дозволяли, а мати пішла. Її засудили і забрали до в'язниці. Врятували від найгіршого глиняні горщики, які продавали в Конотопі. За вторговані гроші купували сіль — по 98 карбованців платили за кілограм. Вона дуже цінилася в селі».

Майже всі жовтневці згадують лиху зиму 32-33 років гіркими словами. Та особливо тяжко було навесні, у перші місяці літа. Багатьох селян (не лише із Жовтневого) врятував тоді Нехаївський крохмальний завод. Ось що згадує про ті дні жителька Нехаївки Парасковія Губар: «Зараз важко уявити, як наші шлунки те переварювали — кінський щавель і стручки акації, листя липи і гнилу картоплю. Та від голоду врятував крохмальний завод. З ями для відходів заводу ми виловлювали гнилий крохмаль та жмаку-жом. З них пекли млинці. Іноді підійти до тієї ями не можна було — так багато люду збиралося, що ніде й стати. Жовтневці приходили родинами, а в кого не було сили повертатися додому, прямо

там пекли ті млинці і їли. Вважаю, село вціліло лише завдяки заводу».

Любов Кузюра згадує, що діти часто ходили жебракувати — по сусідах, багатших родичах. Дехто відводив малечу до Конотопа і залишав дітей на станції в надії на порятунок і допомогу влади.

Найбільше потерпали родини, в яких не було господаря. «Батька заарештували і заслали до Сибіру. Ми жили у землянці всі п'ять років, доки він не повернувся», — розповідає Н.Тимко.

«Гейка і Гайдука вислали на Кавказ «за неподчиненіє совєтської власті», — не йде з пам'яті Л.Кузюри. — Як зараз пам'ятаю: зимно, мати якимось сміттям розтоплює грубу, до хати заходять двоє дядьків — місцева влада — і кажуть: «Мерщій на вихід! Ваша хата тепер державне майно!». Виявляється, вийшов закон про побудову в кожному колгоспі клубу, і наша «велика куркульська» хата найбільше для цього підійшла. Так і опинилися майже роздягненими на морозі. Та люди підказали батьку, що вигнали нас незаконно. Він написав у Чернігів, звідти надіслали постанову «про встановлення». Та хату вже перебудували під клуб. Довелося владі придбати на торгах нам нову на Борисівці».

Те, що не сприймали старші, легко входило в життя молодшого покоління. У Жовтневому в 30-ті вже салютували піонери, вирувало нове життя. Приходили переміни. І не завжди вони були неприйнятними. Ліквідацію неграмотності селяни зустріли з розумінням — кожному хотілося вивести дітей у широкий світ, дати їм освіту, добрий кусень хліба на кожен день.

У 1935 році у Жовтневому повністю ліквідували неписьменність. І дорослі, і малі почали читати книги. Хто соромився по складах, той слухав більш вправних читців, часто це були діти, які навчалися в місцевій школі. Перша хата-читальня відкрилася в центрі села, у так званих «Гришиних хатах», на Козлівці. Гриша — це Григорій Кизименко —колишній керуючий Юркевича, а хата лишилася від панських маєтків. Тут і оселилася перша Жовтневська бібліотека. Зібрали до неї різні книги — українські, російські, зарубіжну класику, фоліанти з богослов'я, історії, чимало видань ще недавно належало Юркевичам. Відав книгозбірнею Іван Фокович Шах.

Ще однією новинкою, котра увійшла в селянський побут, стали дитячі ясла. Їх організували при кожному колгоспі, бо дітей багато, а матері пішли трудитися в колективне господарство. Найбільші ясла влаштували в центрі села. Діти спали на полотняних саморобних розкладачках, а над ґанком змайстрували велику веранду від дощу.

Ветеран Микола Вакуленко вдячно згадує Павла Кузюру, який ще до війни головував у одному з жовтневських колгоспів. «Павло Семенович був добрим пасічником і теслею від Бога. Півсела хат збудовано його руками. А ще любив розповідати хлопчикам різні історії з життя дідів і прадідів. Діти табуном бігали за ним, аби послухати його розповіді».

У селі, як не дивно нині, був і театр, ним опікувалася місцева просвіта. Якось у травні «артисти» нарядні, у вишиванках, пішли в Нехаївку показувати спектакль. А повернулися геть замерзлі — раптом випав сніг, розгулялася заметіль — справжня зима. Та хіба то перешкода для молоді!

Після голодних літ поверталися в село радість і достаток. Селяни ланками і бригадами ходили в ліс на майовки. Брали дітей, гуртувалися кутками, ланками, сім'ями.

Знову гучно грали весілля, започатковували нові традиції — проводи до Червоної Армії, перший виїзд у поле. Веселилися від душі, знали: потім зранку до перших сутінок сіятимуть чи збиратимуть урожай — буде не до гулянь. Тож цінували кожну вільну хвилю, раділи їй, як життю.

Отак з радістю і турботами впереміж входили переміни в селянські будні. І спробуй тут усе те переміряти і розкласти по полицях. Бо то не статистика — то долі людські. Вже були Дніпрогес, Магнітка, Сталінградський тракторний. І було відроджене Жовтневе. За день перед Першотравнем 1941-ого почали зводити новий клуб — аж на 500 місць! Багатьом з будівничих не довелося побачити його завершеним. Вся колгоспна будівельна бригада одягнула солдатські шинелі, бо надії і сподівання обірвала війна.

[illegible]

Статистичні відомості про просвітницьку діяльність на території

Кролевецького повіту Чернігівської губернії. 1921-1922 роки.

Ф. Р. 593, оп. 1, сир. 707, арк. 13 зв.

С П И С О К

Школ Коропської волості Крелевецького повіту Чернігівської губернії.

№ по поряд- ку.	Название школ.	Сколько школ в волости.	Колличество классов в каждой школе.	Колличество учащихся в каждой школе.	Колличество учащих.
1.	Рыбачинская	1.	5.	164.	5.
2.	Сохачевская	1.	3.	61.	2.
3.	Рождественская	2.	1-2, 2-2.	211.	4.
4.	Синевская	1.	3.	28.	1.
5.	Меринская	2.	5.	135.	4.
6.	Краснопольская	1.	4.	381.	4.
7.	Думковская	1.	4.	61.	2.
8.	Райгородская	2.	3.	117.	3.
9.	Заревская	1.	4.	81.	2.
10.	Царевская	1.	3.	61.	1.

Зав. 2. 02. 1921 г. /подпись/

Секретарь *Иванов*

Список шкіл Коропської волості Крелевецького повіту Чернігівської губернії.
1920-1921 роки.
Ф. Р. 593, оп. 1, стр. 87, арк. 91

Коренного Волостного Офицера Народного Образования.

Волжароб организован в 1920 году 10 января. Заведывающий Отделом РА-Огненко Алексей Харлампиев, коммунист, образование домашнее. Золотопро-водитель Видута Мария Яковлевна, белобитимка, образование домашнее. Поставлен золотой 9, хуторов 49 и 1 деревня. Численность 25180. Занятые населения хлебопашеством.

Старая школа при сем прилагается. Ремонт производился во всех школах в малом размере. В с. Сохачях требуется постройка новой школы. Завтраки в школах не производились. Школы советы с отапливаем с участием представителей от колхозов. Преподование в школах ведется на русском языке. Советская Конституция, сельское хозяйство в школах не преподаются. Школ и открытие в 1931 году не предусмотрено. Школы есть во всех селях, кроме хутора. Школы работники лаяка не получают. Отношение колхозов к школе и школьникам сочувственное. Закон новый не преподается.

ЗАТОКОВ ДОМОВ В ВОЛОСЫ НЕТ.

детских домов в Вологде нет.
детских садов и площадок в Вологде нет.

Вот скелетон при входе.

Вот Сибирские при школах.
Волгоградского в внешкольного под"отдела при Волгаре не, есть
внешкольный инструктор.

ВЫПОЛНЕНИЕ И КИТА-ЧУВШАНСКИЕ СОТЛ ИО ВОДА СЕДЛА. ВЫПОЛНЕНИЕ И КИТА-ЧУВШАНСКИЕ СОТЛ ИО ВОДА СЕДЛА.

132.

просвіти дітей во всіх селах, робота їх заключається в доставленні спе-
ціальних.

Народных домов нет.

• **Дубов кот.**

Организаций союза молодежи нет.

Учет неграмотных производится. Школы по ликвидации неграмотности

Учет неграмотных производится. Школы по л. предоставляются к открытию во всех селах.

1. Корень 1, древесный, округлой формы.

10-22-53 VER. RET.

Других иностранных учреждений при власти нет.

ПОДПИСЬ В ДОКЛАДЫ НЕ НАДЕЛЕНА.

Во значительной работе школьной работы учителя не архивна.

ПРОФЕССОРЫ И НАСТАВНИКИ ИХИ И КУРСОВ И ВОСПИТАТЕЛИ ИХИ.

Заметьте, что открыл сельско-хозяйственный уч. а. о. Рождественский.

СОВЕТОВ. МОЛОДЕЖИ. ВОССТАНИЕ.

Комиссаме прикличають участити и помагачут в работи. Прямия маждь звод-
работничамки и Комиссаме не было.

Настроения сельской молодежи сочувственные. Участвуют в просветах и чтениях.

Снабжаются карты, школы выкупаются в учебные принадлежности.

Зав. Болжаробом/подпись/

М. В. Яковлев:

g/k p e i

F. L. Williams

[illegible]

*Відомості про бібліотеку села Рождественське
Кролевецького повіту Чернігівської губернії. 6 червня 1920 року.
Ф. Р. 593, оп. 1, спр. 297, арк. 22, 22 зв.*

Бібліотеки	Число книжок в двох	Число книжок в одній	Число книжок в одній	Число книжок в одній	Число книжок в одній
6) Добротол Крол. 1.	406	312	1	280, 200	80
7) Бутинці "	289	236	-	460	-
8) Нагорів	328	192	-	150	100
9) Кичинка	956	-	1	245	-
10) Луканів Крол. 1.	197	181	1	-	-
11) Краснополіс "	618	-	-	160	-
12) Ротисівщина "	632	350	-	210	-
13) Райгородок "	300	101	-	3000	-
14) Царівка "	68	178	-	400	40
15) Оболоніс	362	-	1	70	-
16) Вишнівка "	243	-	1	12	12
17) Бутинка "	90	-	1	1326, 500	12
18) Ізбрушівка "	69	-	-	172	-
19) Кри Черемш. 1. 1. 1.	-	-	-	835	-
20) Конюшня Обол. 1.	320	-	-	368	-
21) Конюшня	1001	161	1	13	-
22) Верба	338	212	-	-	-
23) Мушин	688	103	1	4140	12
24) Локис Мушин.	294	-	1	-	-

Відомості про бібліотеку села Рождественське
Кролевецького повіту Чернігівської губернії. 6 червня 1920 року.
Ф. Р. 593, оп. 1, спр. 297, арк. 22, 22 зв.

Губерния Черниговская.

Введенный № сельсовета (по району).	Название райо- нов и сель- советов.	Порядковый № населен- ных мест (по району).	Название населен- ных мест, входя- щих в состав сельсоветов.	Количе- ство.				Расстоя- ние (в верстах)		Род нутей общин.		Тер- ритори- е
				Род нут.	Холмист.	Населе- ния.	Преобладающая наци- ональность.	До сель- совета.	До рай- центра.	До сель- совета.	До рай- центра.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
14	Октябрьский (б. Рождественский).	62	Тарановка	хут.	5	34	укр.	4	4	пр.	см.	—
		63	Мосты	"	2	4	"	5	17	пр.	см.	—
		64	Накот	"	41	179	"	2	14	пр.	см.	—
		65	Октябрьское (Рождественское).	село	786	4079	"	—	13	—	гр.	—
15	Пекаревский .	66	Синявка	дер.	63	379	"	3	15	гр.	гр.	—
		67	Пекарево	село	171	934	"	—	27	—	см.	—
		68	Пекаревский	село	1	2	"	—	27	—	см.	—
		69	Синютино	дер.	56	305	"	3	27	пр.	см.	—
16	Райгородский .	70	Веселый	хут.	1	1	"	3	9	гр.	гр.	—
		71	Жерновки	дер.	127	725	"	5	8	гр.	гр.	—
		72	Райгородок	село	370	1913	"	—	13	—	гр.	—
17	Рыботинский .	73	Ж.-д. будка	буд.	2	5	"	3	9	гр.	гр.	—
		74	Казарна	каз.	1	4	"	4	8	гр.	гр.	—
18	Рыжковский .	75	Рыботин	село	493	2521	"	—	3	—	гр.	—
		76	Боровой	хут.	16	80	"	4	23	гр.	см.	—
19	Савинский . .	77	Мойсейчиков	"	83	461	"	1	24	пр.	см.	—
		78	Рыжки	село	145	823	"	—	25	—	гр.	—
20	Сохачевский .	79	Савинки	"	143	788	"	—	6	пр.	см.	—
		80	Подоляки	хут.	25	130	"	3	9	пр.	см.	—
21	Шабалиновский.	81	Сохачи	село	266	1281	"	—	7	—	гр.	—
		82	Становой	хут.	15	82	"	5	11	—	см.	—
		83	Чайковщина	"	3	18	"	2	8	пр.	см.	—
		84	Моховой	"	2	122	"	4	20	пр.	см.	—
		85	Несвятон	"	4	32	"	2	23	пр.	см.	—
		86	Потейко	"	1	9	"	3	23	пр.	см.	—
		87	Шабалинов	село	515	2923	"	—	22	—	гр.	—
1	Кролевецкий район.	88	Шкураев	хут.	39	477	"	4	18	пр.	см.	—
2	Быстрицкий .	1	Андреевка	село	243	1236	"	—	4	—	см.	—
		2	Боиманов	хут.	18	86	"	5	6	гр.	гр.	—
		3	Газатино	"	2	12	"	7	8	пр.	см.	—
		4	Гуляев	"	6	22	"	3	7	пр.	см.	—
		5	Масютин	"	7	46	"	5	7	гр.	гр.	—
2	Быстрицкий .	6	Быстрик	село	495	2368	"	—	10	—	гр.	—
		7	Гриновщина	хут.	5	36	"	6	4	пр.	пр.	—
		8	Загаревка	"	17	97	"	4	6	пр.	пр.	—
		9	Красная Горка . . .	"	33	189	"	5	5	гр.	гр.	—

Статистичні відомості про село Рождественське Коропського району
Конопотського округу Чернігівської губернії станом на 1924 рік.
Список населенных мест Черниговской губернии. 1924 г. — Чернигов, 1924. — С. 26

По расч. кн. кассы.
Част. 2010-21

ПЕНСИОННАЯ КНИЖКА № 181

Выдана *Израилевичу* Отделом
Социального Обеспечения *Советской*
Пенсионер *Израилевича* *Израилевича*
Израилевича
а получение пенсии в 1921 году из *Удг*
Израилевича К-ва.

Выдано за Январь 19 г. из
К-ва руб. коп.
19 г. Кассир

Пенсійна книжка. 1921 рік

23

Часть ст. расх. ст. №

Пенсионная книжка №

за октябрь 19 .. г.

Выдано

из к-ва

в сумме руб. к.

Бухгалтер

Получил *С. С. С. С. С.*

..... 19 .. г.

Кассир

Выдано за Сентябрь 19 .. г. из кассы коп. 19 .. г. Кассир

Пенси́нная кни́жка. 1921 рік

Свідцтво про народження. 1923 рік

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

У. С. С. Р.

НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ
по
ПРОДОВОЛЬСТВИЮ

Без подписи
счетовода и
печати
квитанция
недействительна

КВИТАНЦИЯ № 98153

22 Октября 1923 г. К. Дамаск

заготконтора Кр. д. ссыпункт.

Принято по окладному листу № 34304/759

от гр. Акимов Александр Андреевич

село Охотинское район (возле) Кр. д.

Секретарь

Заполняется приемщиком			Заполняется счетоводом в переводе на рожь	
Наименование продуктов	Пуд.	Фун.	Пуд.	Фун.
1. Рожь	7	8	7	8
2. Пшеница				
3. Ячмень				
4. Овес				
5.				
6.				
7. Солома 8 ржи				
8.				
Итого в натуре	7	8	7	8
Итого во ржи			7	08

Приемщик амбара М. Ч. М. (подпись)

Счетовод (подпись)

Зачислено:

1) в недоимку

2) .. пеню

3) .. оклад налога

4) .. штраф

Зачислено: 7 08

Счетовод (подпись)

Подпись квитанции преследуется законом.

Получив из ссыпункта эту квитанцию, или в канцелярию ссыпункта для отметки — сколько ты уплатил налога в ржаных единицах.

Когда счетовод в канцелярии подпишет эту квитанцию и поставит печать, только тогда квитанция действительна.

2. Явись с квитанцией и окладным листом в сельсовет для отметки в списке и окладном листе твоих взносов.

ПОМНИ!

Продрозверстка. 1923 рік

Окладной лист № 633

Кравчукас Уфинодела.
по местным налогам и сборам с Килипуна Мария Андрия
(фамилия, имя и отчество)
домохозяина селения Ветлбрыко волости Корон
Крым уезда, Черниговской губернии.

На 1923 окладной год.

М. № по по- сылке списку влад- ельцев.	Наименование местных сбо- ров и налогов.	Количе- ство объектов обложения.	Ставки обложения.	ПОДЛЕЖИТ УПЛАТЕ.			
				Недоим- ка.	Оклада.	Пени.	ВСЕГО.
	Подворно-денежного налога . . .				2-25		
	Налого с усадебных участков . .						
	М. П.	Всего. . . .					

Зав. налоговой частью

Делопродизводитель

1. Налоги и сборы вносятся сельскому сборщику или волфинагенту, или в кассу
финотдела.

2. Сроки уплаты:

а) подворно-денежного налога

первой половины
второй половины

б) налога с усадебных участков

первой половины
второй половины 25 марта 23г.

в)

первой половины
второй половины

г)

первой половины
второй половины

д)

первой половины
второй половины

3. Налог, не внесенный в кассу финотдела в установленный для уплаты его срок,
считается недоимкою.

4. Недоимка - взыскивается с начислением пени 25% за каждые 15 дней, счи-
тая неполные 15 дней за полные.

Окладный лист. 1923 рік

У. С. Р. Р.

Пролетарі всіх країн, єдині!

Види і назва: <u>Кривий південь</u>	Район: <u>Гусятинський</u>
Розмір: <u>Ділянка сільськогосподарська</u>	Дата: <u>1926</u>

ОКЛАДОВИЙ ЛИСТ ПО ЄДИНОМУ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОМУ ПОДАТКУ НА 1926-27 РІК.

Кривий південь Платник по реєстру осельників Ч. 354/302

Види і назва	В господарстві взято на облік:	Сума прибутку (в коп.)
0-63	десятина землі (жирна або засіяна)	179-91
0-92	десятина сінокошу	13-92
1	кони та інші робітничі худоби	26
1	ворів і бівів	18
4	дрібної худоби	4
Од спеціальних галузей сільськ. госп.		
Од наемноробства заробітків		
Разом взято на облік прибутку		250-93

СУМА	
Карб.	Коп.
11	34
РАЗОМ ДО ВИПЛАТИ	
11	34

Наказати податку на державні та місцеві потреби
Зависки сільсько-господарського податку попередніх років

РАЗОМ ДО ВИПЛАТИ

Із загальної суми, належної до виплати, повинно виплатити:

СУМА	
Карб.	Коп.
5	29
2	20
2	20
1	65

На 1-й річечень—до 1-го січня 1926 р.
на 2-й річечень—до 1-го травня 1926 р.
на 3-й річечень—до 1-го січня 1927 р.
на 4-й річечень—до 1-го березня 1927 р.

Окладовий лист подано до рук Секретаря Голови райвиконкому Масару

При виплаті податку пред'являти окладовий лист.

Громадяни, що отримали окладовий лист, повинні одержати другий з виплатою 50 копійок.

ПОРЯДОК ВИПЛАТИ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОГО ПОДАТКУ.

1. Подати окладовий листок в обласний виконавчий комітет не пізніше ніж за 10 днів до виплати.
2. Подати окладовий листок в обласний виконавчий комітет не пізніше ніж за 10 днів до виплати.
3. Подати окладовий листок в обласний виконавчий комітет не пізніше ніж за 10 днів до виплати.
4. Подати окладовий листок в обласний виконавчий комітет не пізніше ніж за 10 днів до виплати.
5. Подати окладовий листок в обласний виконавчий комітет не пізніше ніж за 10 днів до виплати.
6. Подати окладовий листок в обласний виконавчий комітет не пізніше ніж за 10 днів до виплати.
7. Подати окладовий листок в обласний виконавчий комітет не пізніше ніж за 10 днів до виплати.
8. Подати окладовий листок в обласний виконавчий комітет не пізніше ніж за 10 днів до виплати.
9. Подати окладовий листок в обласний виконавчий комітет не пізніше ніж за 10 днів до виплати.
10. Подати окладовий листок в обласний виконавчий комітет не пізніше ніж за 10 днів до виплати.

Категорія сплати	Категорія сплати	Категорія сплати
1. Сплатити окладовий листок в обласний виконавчий комітет не пізніше ніж за 10 днів до виплати.	2. Сплатити окладовий листок в обласний виконавчий комітет не пізніше ніж за 10 днів до виплати.	3. Сплатити окладовий листок в обласний виконавчий комітет не пізніше ніж за 10 днів до виплати.
4. Сплатити окладовий листок в обласний виконавчий комітет не пізніше ніж за 10 днів до виплати.	5. Сплатити окладовий листок в обласний виконавчий комітет не пізніше ніж за 10 днів до виплати.	6. Сплатити окладовий листок в обласний виконавчий комітет не пізніше ніж за 10 днів до виплати.
7. Сплатити окладовий листок в обласний виконавчий комітет не пізніше ніж за 10 днів до виплати.	8. Сплатити окладовий листок в обласний виконавчий комітет не пізніше ніж за 10 днів до виплати.	9. Сплатити окладовий листок в обласний виконавчий комітет не пізніше ніж за 10 днів до виплати.
10. Сплатити окладовий листок в обласний виконавчий комітет не пізніше ніж за 10 днів до виплати.	11. Сплатити окладовий листок в обласний виконавчий комітет не пізніше ніж за 10 днів до виплати.	12. Сплатити окладовий листок в обласний виконавчий комітет не пізніше ніж за 10 днів до виплати.

ОДНАКИ ПРО ВИПЛАТУ ПОДАТКУ

Рік, місяць, день	С. С. Коп.	Назва каси	Виплатено в рахунок	Сума	Підпис особи, що засвідчує правильність виплати
1926/27	11/34	Каса сільськогосподарського податку	5	29	
2/16	11/34	Каса сільськогосподарського податку	6	15	

ОСОБЛИВІ ОДНАКИ (надати тільки ті, що є).

- Політї сводка до І.П.Р.
про перебіг хлібозаготівлі по с. Нов-
тневому на 1^ш 32р
- 1) Проведення глибокої масової роботи
серед бідняцької середняцької маси і коло-
виркої переведено в достатній мірі резуль-
татів виконання колгоспів 13% і одно 24%
до твердовиків був прийнятий нашми-
акився опир як агітаційний тар-
саботаж замощеної частини селя-
ховання хліба було знайдено в господарств
до 180 худ і ямах замощених, прийняти своє-
часно судові репресії що дамо звіт до
15% по замощеній часті села в здачі хліба, сінх
і партоплі а також на рештку протівлящих а
виконанні хлібозаготівлі нашк підтверд виконання 59%
- 2) Прийнято терм безсирочного отримання до
господарств середняцьких, вищрафовано
господ. залишки нездатити. Прийняти
закон ВУР сід Замплі 1929 року до господар.
вищраф ст змений повищення
- 3) Прийнято постанову СНР сід Печити 1932р
до господар, на хуторках і хуторі, до залишків нез-
датити що до вищрафовано по риночній
ціні та рештку безсирочно отримати
- 4) Настрій села і бідняцької середняцької маси
благонастрійний

6) При ізятті Кулацького хліба
закопано взяті ^{наєтні} от отданих Бідняків
і середняков був спрямований на депону
звиконання остачи хліба
за судовий процес провадився маєс 2 дні
де Колясці виласи до великого покарт
кня, а також і однокосідники. Хліб було при-
сунтих більш 1000 осід,

7) При ізятті у твердовіків хліба було зроблено
одним середняком який передержує на квар-
тіри Поля, Куркуля, висітуть коли
кулаки кричали з викриком що мол до
того ви подиті люди, що таке робити
що у людей хліб отбравоті їх остачивот
гомодини цей середняк сшили гоносу
до Морозу справу передаю в 277, у
для привичені кот вєт вєсості

5) Зодової тиан хлібозаготівлі виконаві
Колясці 103%

Бідняцько середня 94%

твердовіки 59%

разом 82%

Секретарь А. О. Мокун

1811
32р.

СОВЕТСКОЕ СОЮЗНОЕ ГОСУДАРСТВО

ТРУДОВОЙ СПИСОК

Фамилия Матула
Имя Роман
Отчество Данилович

СОЮЗСКОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО
Москва — 1931

ДАТА			ФАКТ		ОСНОВАНИЕ	ЗЕМЕЛЬНЫЕ
Год	Мес.	Число				
1931	12	18	Родился в г. Копельце, Волынской губ. 10.12.1902 г.		Удостоверение Копельце, г. 10.12.1902 г.	
1932	1	1	Секретарем в Копельце, район. с 1932 г. 1.1.1932 г.			
1932	12	25	Родился в с. Копельце, район. с 1932 г. 25.12.1932 г.		Удостоверение Копельце, район. с 1932 г. 25.12.1932 г.	
1932	12	25	Мобилизован в г. Копельце, район. с 1932 г. 25.12.1932 г.			
1932	1	1	Родился в г. Копельце, район. с 1932 г. 1.1.1932 г.		Удостоверение Копельце, район. с 1932 г. 1.1.1932 г.	
1932	11	1	Родился в с. Копельце, район. с 1932 г. 1.11.1932 г.		Удостоверение Копельце, район. с 1932 г. 1.11.1932 г.	
1933	12	6	Земельный участок в с. Копельце, район. с 1933 г. 6.12.1933 г.		Удостоверение Копельце, район. с 1933 г. 6.12.1933 г.	

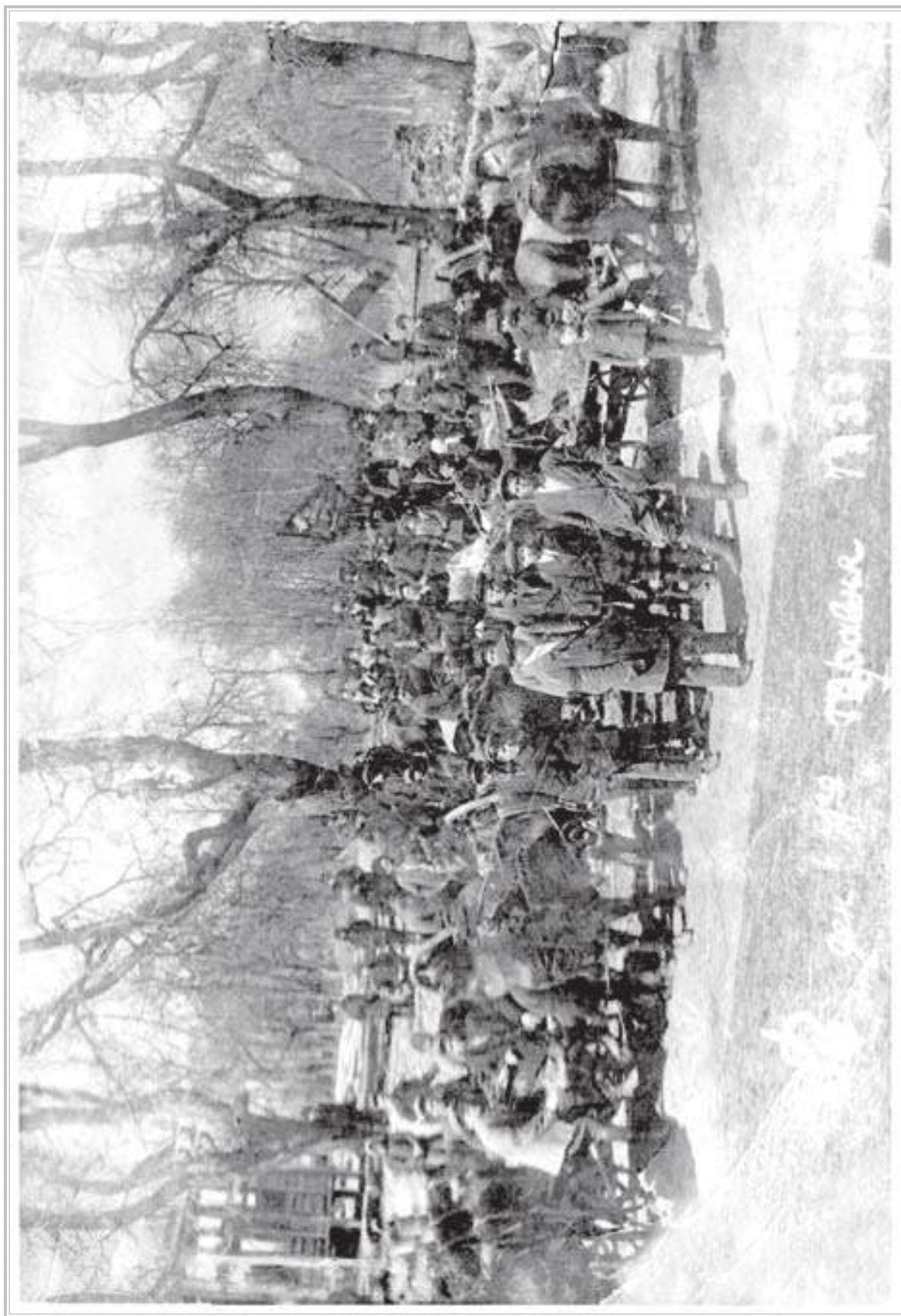
Трудовой список — попередник трудових книжок

Такі були родини

Родини Гайдуків і Козлів. Вулиця Борисівка

На будівництві Будинку культури. 1.05.1933 р.

Першотравень 1933 року

Ударники

Центр села. 30-ті роки

Комсомольський актив

Сільські музики

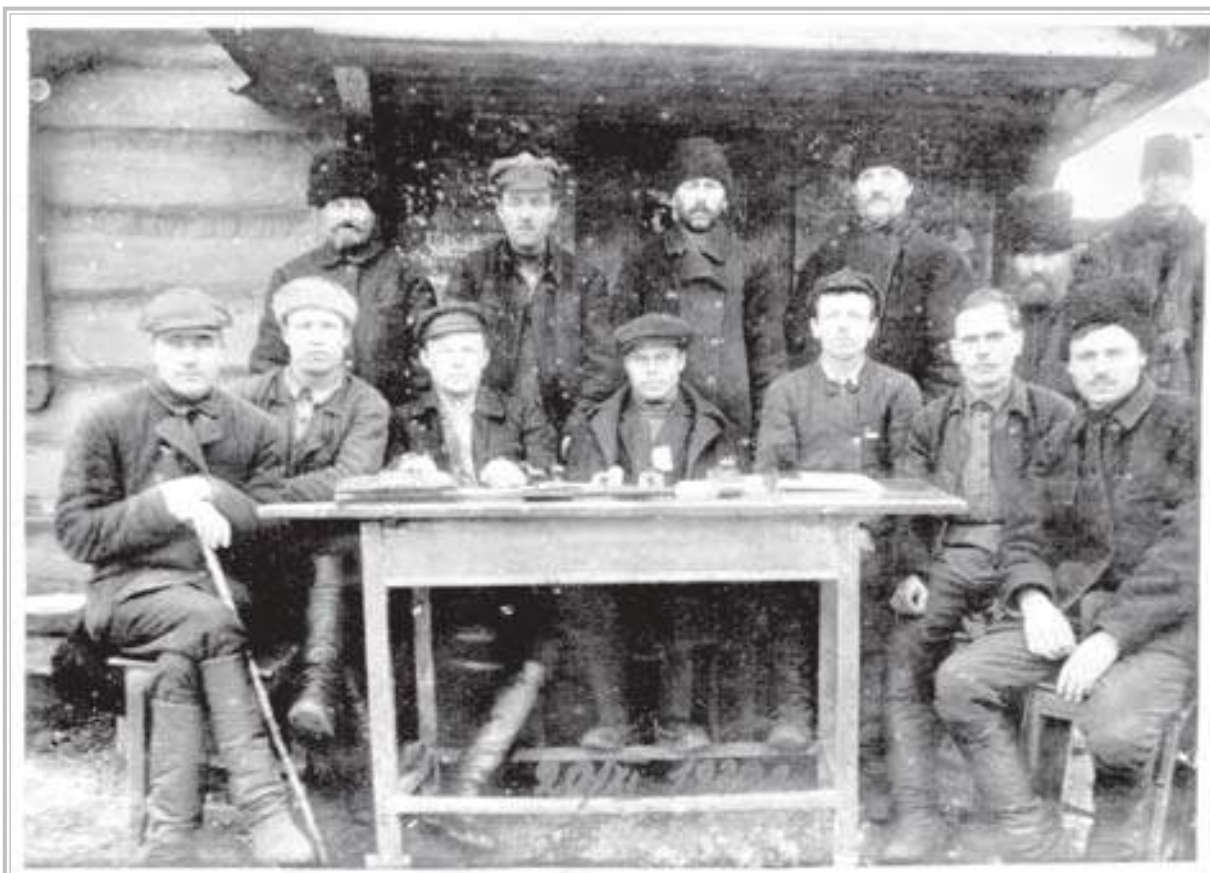
Піонери. 1930-ті роки

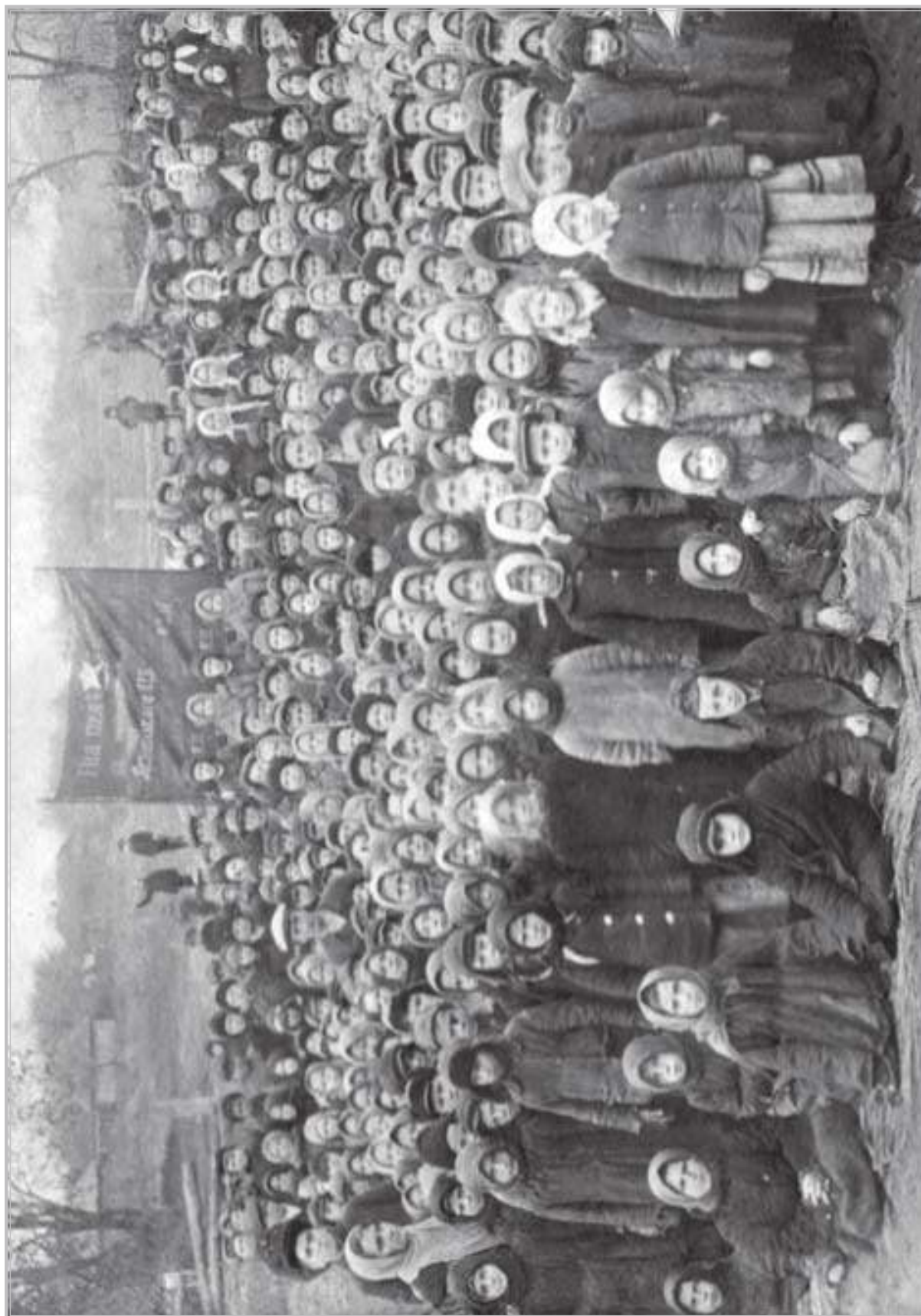
Голова сільської ради Халецький та вчитель Романюк (зліва направо)

Передовики колгоспу з Козлівки. 1930 рік

20 листопада 1930 року. Актив села. У центрі сидить голова сільради Коваленко

30-ті роки. Майбутнє

Жителі Кошелівки. Кінець 30-х років

Червоноармійці

Зустріч з воєнкомом (другий праворуч)

Знято 12 лютого 1931 року

Передвоєнні будні

Актив Жовтневого споживтовариства на Коропщині. 29.03.1933 р.

Весілля на Борисівці

3 випуск 7 класу Жовтневої школи. 10.06.1935 року

Жовтнева неповна середня школа-семирічка

Вхід до школи, побудованої в 1935 році

Головуючий корпус: перший виїзд у поле. 6 березня 1935 року

Які вони гарні в українському вбранні! 1940 рік

Категорія В
КОРОПСЬКЕ МІСЬКЕ СПОЖИВЧЕ Т-ВО

ЗБІРНА КНИЖКА № 151

Пайовика № _____

Прізвище Жаганов Грошев

Ім'я та по батькові Михайло

Посада _____

Сільський став Середуськ

Кількість душ сел' 2 (разом з головною сел'ю)

Кількість гектарів землі _____

Приписано до крамниці № 14

_____ 1931 р.

Правління

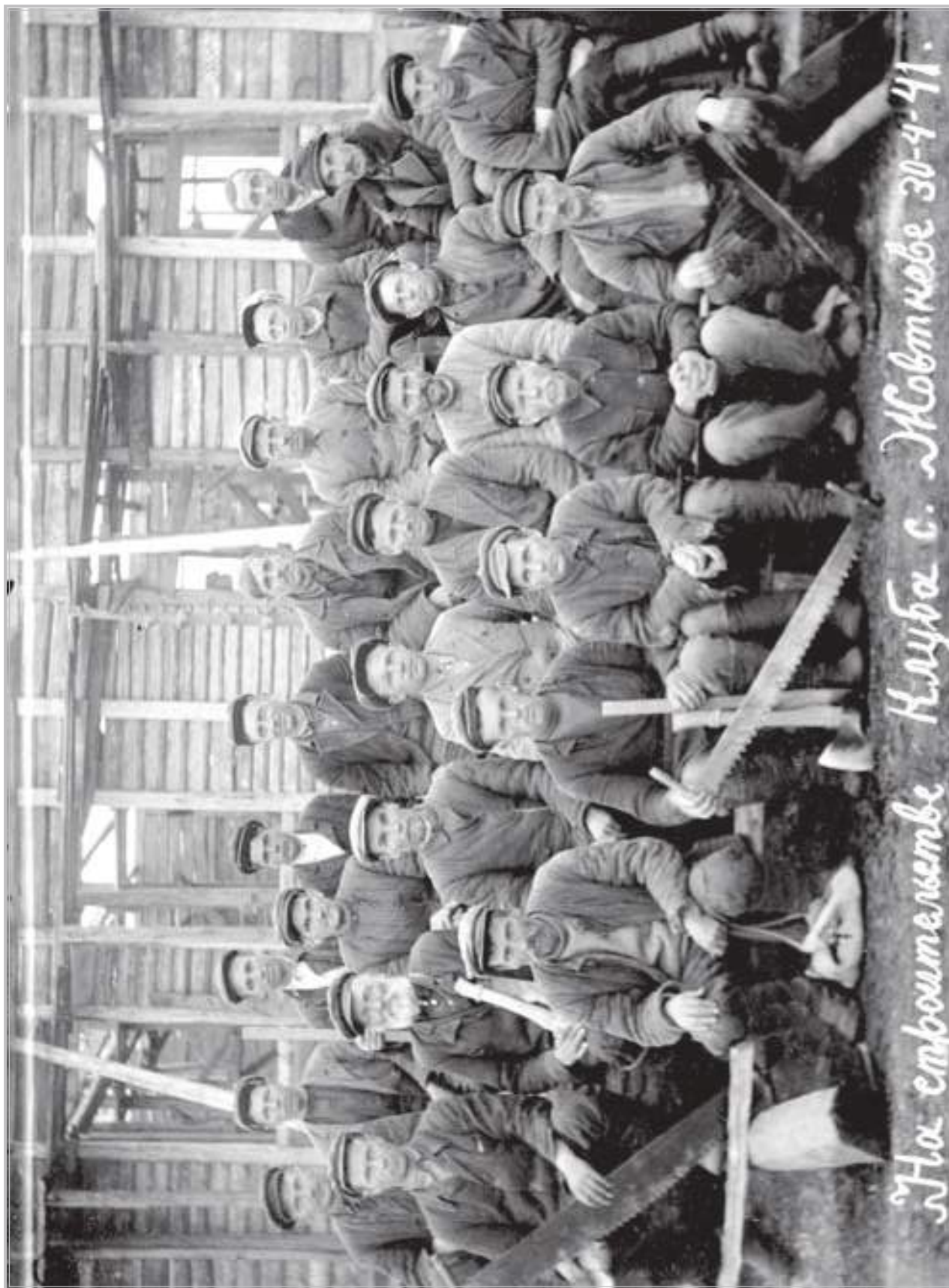
Зав. крамниці № Жаганов

6	олія	олія	0
ЦУКОР	січень	липень	0
липень	6	6	
6	олія	олія	0
ЦУКОР	лютий	серпень	0
серпень	6	6	
6	олія	олія	0
ЦУКОР	березень	вересень	0
вересень	6	6	
6	олія	олія	0
ЦУКОР	квітень	жовтень	0
жовтень	6	6	
6	олія	олія	0
ЦУКОР	травень	листопад	0
листопад	6	6	

Збірна книжка члена споживтовариства. 1931 рік

Ломкови 1-й бр. и. п. у
Сталина 5-5-40

107

На строителстве Клуба с. Новотомово 30-4-41.

Випускники 1940 року. В центрі (у краватці) директор Костюченко І.А.

Випускники школи перед війною

Ланкові колгоспу ім. Ворошилова с. Жовтнєве. 28.01.1941 р.

ЖОВТНЕВЕ: Велика Вітчизняна

Свинцем і вогнем дихав грізний час випробувань. Навально рвався на схід віроломний окупант. На фронтах розгоралися кровопролитні бої за Київ і Одесу, за Ленінград і Москву. Вже в перші дні війни весь у руїнах лежав безжально розбомблений Чернігів. Гірко горіли жита довкола Жовтневого. В останні серпневі дні 41-ого в село увірвалися фашисти...

Майже голий стик між Південно-Західним і Брянським фронтами мала прикривати і тримати оборону на південному березі Десни 40-а армія генерал-майора Кузьми Подласа. Формувалася армія вже в ході жорстоких боїв з танковими дивізіями Гудеріана, гостро потребувала техніки і людей, та була повна готовності будь-що виконати поставлене завдання.

О 5-й ранку 7 вересня наші війська вирушили відбивати у фашистів Жовтневе. Наступали з трьох боків — з Нехаївки, Карильського і Атюші. Весь день шаленіла битва. І німці, зрештою, не витримали — під покровом ночі відійшли на Короп. Наші війська гнали німців аж до хутора Ягорівка. А далі — суцільний свинцевий заслін.

8-ого вересня бій розгорівся з новою силою. Танкову армаду, що насувалася з Коропа, зустріла наша 10 танкова дивізія. Це трагічно незабутнє бойовище у межиріччі Десни і Сейму явно незаслужено обійшла належною увагою військова історіографія. І де знайти слова, що переконливо можуть передати граничну напругу сталевого поєдинку і всю воїнську рішучість 10-ої танкової. Небагато тоді залишилося героїчних захисників. Ось що і як відлягло в пекучій пам'яті ветеранів.

Відважно билися радянські танкісти. Все більше хрестатих потвор спалахувало на полі бою. Та гітлерівці кидали в пекло нові свіжі сили, а нам отримувати хоча б якесь поповнення було нізвідки. Трималися воїни до останньої кулі — для себе...

С.М. Волошаненко — заступник начальника політвідділу по комсомолу 135-ої стрілецької дивізії, полковник у відставці: «Основний бій був 6-ого чи 7-ого вересня. Не бій, а справжнє пекло. Сотні моїх побратимів полягли тоді за Жовтневе. У нас було геть мало снарядів. Фашистські танки просто чавили наші беззбройні гармати. Замість гранат бійці кидали під танки міни і самі вибухали разом з ними... А згодом була вікопомна Курська дуга. І дякую долі, що я дожив, довоював до неї, де ми сторицею відплатили фашисту за Жовтневе. Значить, не марною була та вереснева битва в межиріччі Десни і Сейму. Ой, не марною...».

Г.Ф.Стрельцов — учасник оборони Жовтневого: «Бій ми почали від Нехаївки з раннього ранку, але тільки надвечір змогли зайняти крайній сільський двір з колодязем. Ми відразу до колодязя, бо зранку — ні rischi в роті. А там на дереві фашист зі шмайсером. Хлопці швидко його «зсадили». І тоді, нарешті, ми змогли втамувати спрагу, яка мучила весь день. Зате піску і вогню насборбалися до не-схочу. А коли гнали фашиста до Ягорівки, наскочили на засідку. Там поранило

мене в ліву ногу. Якось доповз до луку, де мене підібрали ваші колгоспники і підлікували. Згодом схопили німці і як військовополоненого відправили в чернігівську тюрму, звідки мало хто вийшов живим...».

І.М.Дехтеренко — артилерист 276-ого артилерійського полку 135-ої стрілецької дивізії: «Аж згадати страшно. Позаду нас болото — відступати нікуди. Попереду танки поливають свинцем і сталю. Дерев'яний міст через річку палає, там безперервно вибухають снаряди і ящики з набоєм. Танкову лавину зупинити нічим. Гранати давно закінчилися. Наша батарея була повністю розбита. А ми стояли...».

С.А.Будников — командир відділення зв'язку 37-ого окремого танкового батальйону 10-ої танкової дивізії: «Коли проходили Жовтневе, було видно, що більша частина села зруйнована і спалена. Ми розмотували дроти і давали надійний зв'язок. А знову змотати вже ніколи, ледь встигали відійти самі. В Атюші натрапили на засідку. Весь екіпаж машини разом з водієм був викошений з кулеметів. Мені перебило обидві ноги. Німці схопили мене і відправили в концтабір села Алтинівка. Якась колгоспниця змогла забрати мене звідти під виглядом родича. Вклоняюся мужній жінці — тоді я вилікувався і вижив...».

А Жовтневе мужньо трималося. І лише 14 вересня при загрозі повного оточення радянські війська змушені були залишити село. При відступі на Пусту Греблю наші ще й потрапили в засідку. Героїчно проривалися в нерівному бою. О, скільки наших тоді полягло... Та не марною була рясно пролита кров. Там, у межиріччі Десни і Сейму на півмісяця затримали фашистів, і то був один з перших цвяхів наглухо загнаний у домовину зажерливого бліц-крігу гітлерівського маячного плану «Барбароса».

Педагог місцевої школи і невтомний літописець Жовтневого Микола Сатаненко (на жаль, уже покійний) згадував: «Сотні наших воїнів заплатили найдорожчим — власним життям — за те, щоб на два тижні зупинити фашистську навалу. Напруга вересневих боїв так нажахала Гудеріана, що той панічно змушений був просити допомоги аж у самих верхах. Ставка Гітлера дослухалася — кинула в битву свіжі танкові та механізовані з'єднання. І ми вирвали тоді у ворога безцінні дні для майбутньої перемоги».

Поранених у тих поєдинках воїнів жовтневці підліковували у схованках. Колгоспниця Ричик забрала до свого дому пораненого Григорія Стрельцова, якого потім фашисти запроторили у чернігівську в'язницю. Кирило Гайдук рятував і лікував бійця Орлова (ім'я та побатькові, на жаль, невідомі). У дворах Синявки знайшов притулок десятків зраних бійців. Ще двоє жили у Грудах — у Андрія Вороб'я і його сусіди.

У Жовтневому залишалися кілька активістів — для організації підпілля. У ліс до партизанів пішли лікар Пшенишников та вчитель Костюченко. З ними подався вже підлікований Орлов. А решту фашисти схопили і замучили на місці —

Клима Романюка, Сергія Бочка, Никифора Шаха...Вічна їм пам'ять!

Назар Тимко натрапив на засідку, відстрілювався до останнього патрона. Вже мертвого окупанти притягли у центр села і повісили на бригадних воротах з табличкою «Я — партизан». З тиждень так і провисів на глум і страх. А в руїнах і згарищах лежали 275 жовтневських осель, школа, будинок культури, 4 бригадні двори. Окупанти схопили і відправили в Німеччину на каторжні роботи 220 хлопців і дівчат. Так починалася і на два довгі роки свинцево зависла над Жовтневим зловісна окупація.

А війна палала скрізь — від Бреста і Карпат до Волги, від Мурманська до Севастополя. Всю гіркоту поразок і хмільне вино Перемоги довелося випити жовтневцям. До останнього стояли в обороні і першими піднімалися в атаку. В 41-ому і в 43-ому (після визволення) понад вісімсот пішло на фронт. А повернулися після 45-ого три сотні — змучені, скалічені, зранені, але, дякувати Богу — живі. Півтисячі лягло на рідній землі, по Європах, замучені в концтаборах і розвіяні без вісті. З воїнами прийшла і Перемога — така жадана і довгождана. Надто високою була її ціна для вдовиних сердець. Ось що розповідає дочка війни з Жовтневого Ганна Онищенко про свого батька — фронтовика Федора Краска: «Батько пройшов три війни. На останній поранений у коліно і голову. Сам не міг пояснити, яким дивом зостався живим. Пам'ятаю, в нього часто боліла голова, особливо на зміну погоди. В госпіталі його трохи підлікували. Але яка тоді була медицина — не помер, ось і добре. В батьковому коліні залишився уламок снаряда, тому і ходив він дуже важко. Але нікому не скаржився. Та я помічала: як тільки випаде вільна хвилинка, старається прилягти бодай ненадовго.

Батько часто розповідав мені про війну. Згадував бойових побратимів, які загинули поруч. І якось мені каже: «Взагалі і не знаю, як вижив, мабуть, мене там щось охороняло. На війні хлопців викошувало цілими дивізіями. З кожної роти, де воював, зоставалося не більше п'яти щасливців. І серед них завжди чомусь був я». Тому ніби й цінував своє життя, не пив, не курих. А коли, бувало, перехилить чарчину, завжди знову згадує побратимів і себе картає, що не зумів, не зберіг, не врятував. Ніби жила в ньому якась манія провини. І цю провину, це каяття проніс у собі до кінця...».

Або згадаємо ще раз вірного захисника Жовтневого Григорія Стрельцова, якого фашисти запроторили до чернігівської в'язниці. На одному зі свят Перемоги він розповідав притихлому переповненому залу в Жовтневому: «Бодай не згадувати дні і ночі знущань і катувань. У в'язниці розстрілювали системно і пачками. Щоразу чекав, що й мене викличуть — фойер!.. Та, як то кажуть, «пощастило». Нас, чоловік 60, відібрали і відправили — спочатку в Бухенвальд, а потім чомусь у концентраційний табір у Західну Білорусь. А там саме активно діяла бригада Железняка. І ми зуміли зв'язатися з партизанами, разом перебили гітлерівців і вирвалися на волю. І я безмежно щасливий не просто тому, що лишився

живим, а за те, що довоював до Перемоги, відплатив окупантам і за Жовтневе, і за власні страждання». Лунка тиша залягла в святковому залі. І витирав скупі сльози сивий солдат, коли жовтневська дітлашня пов'язувала йому піонерського галстука.

Чим їх зміряти — пекучі втрати Великої Вітчизняної? Звернемося до кричущої своєю безпристрасністю книги історика і письменника Володимира Мединського «Війна». Опираючись на авторитетні зарубіжні свідчення, він пише: «крім доценту зруйнованих міст і сіл, обірваних солдатських доль, кожен день жорстокого лихоліття забирав життя 13 тисяч дітей, жінок і стариків. Тринадцять тисяч за кожен з 1418 днів війни». Чи інше звідси ж: «У гітлерівських концтаборах знищено 2,5 мільйона наших солдат. Не тому, що були слабаками чи невдахами, а лише тому, що вони — наші. Бо слов'янам, заявляли фашистські верховоди, немає і не може бути жодної пощади».

А коли і ці суворі аргументи вас не переконують, послухайте жовтневського ветерана, кавалера ордена Червоної Зірки П.Г.Петренка. Безстрашно воював солдат у розвідці. А потім, схоплений у полон, опинився, мабуть, у найстрашнішому місці на землі — в Освенцімі. Можна тільки дивуватися, як він там вижив. Але цього мало. Бачити, як щодня нищили фашисти сотні людей у газових камерах, у печах з високим струмом і не збожеволіти при цьому, не зійти з розуму, для цього треба мати незламний солдатський характер.

А хіба не варті глибокої поваги подвиги жовтневців, що героїчно воювали під Ленінградом і сповна пізнали, чого варті кожен метр і кожен день легендарної ладозької «дороги життя», бо за нею мужній Ленінград, який усім смертям на зло вижив і вистояв, хоча за людоджерськими планами Гітлера мав бути просто зітертим з карти землі.

А ось перед нами, можна сказати, фронтовий щоденник жовтневського хлібороба Дмитра Гриця. Без перебільшень і надмірного пафосу просто діловий перелік непростой воїнської служби — з першого дня війни і до останнього. «У 1940-ому році вже служив у Литві. А потім рекомендували мене до школи молодших командирів. Не встиг завершити навчання і дістати перше офіцерське звання, як почалася війна. І нас рядовими розіслали по різних частинах. Я потрапив до кулеметного взводу. Через два місяці мене контузило в жорстокому бою. Пролежав трохи в медсанбаті і знову на фронт. Так і воював рядовим. Через кілька місяців «зловив» у бою розривну кулю і був відправлений у місто Бузулук Чкаловської області. Там у грудні знайшла мене перша нагорода — медаль «За відвагу» за минулі бої. Потім переправили під Харків, де майже відразу знову поранило. Щось мені не щастить. Це вже вкотре в госпіталі — втретє? Добре, що не такі вже важкі рани. І знову на передову — до Волги. Там робили проходи для своїх частин. І була Сталінградська битва, що переможно переломила весь хід Великої Вітчизняної. А після неї нас, уже бувалих сталінградців, загартованих у

кровопролитних боях, перевозять залізницею на Курську дугу. І досі горджуся, що випала мені честь стояти під Сталінградом і Прохорівкою. Стояти і перемогти. Дійшли ми тоді аж до Шостки. А потім нас перекинули на Прип'ять під Чорнобилем. І звідти прямували на Варшаву і Прагу. У пам'яті — Німеччина, міста Ландеберг і Куцдорф, річка Одер. Дійшли з боями до Бранденбурзьких воріт, до парку, де стояв позолочений пам'ятник Катерині І поблизу рейхстагу. А потім була незабутня зустріч з американськими вояками на Ельбі...».

Ось так під Сталінградом і Прохорівкою, під рейхстагом і на Ельбі творив історію і Перемогу хлібороб з Жовтневого. Власне, війну вже завершував мирно, розмінював вулиці і будинки в місті Штраусберг.

Хоча б коротко про інших жовтневців. Михайло Зінченко війну починав шофером. А в 43-ому вже став танкістом. В одному з боїв був тяжко поранений у голову. А після лікування — знову в стрій. День Перемоги зустрів в Австрії, на чехословацькому кордоні. Після Австрії пішли на Берлін. Але той уже капітулював.

Іван Демотя воював на Північно-Західному фронті. В солдатській пам'яті жорстокі бої під Ленінградом і Новгородом. На роту Демоті під Новгородом німців навалилося — не злічити. Та вони вистояли. «А мене тоді сильно зачепило. Думав, не виживу. Та доля милувала — в госпіталі мене буквально вирвали з пазурів смерті. А брат Олексій так і не повернувся».

Петро Заріцький на фронті з перших днів війни. В 42-ому його поранило під Таганрогом. А після госпіталю вся його маршова рота потрапила в полон. Відправили у концтабір у Східну Пруссію. З трьома бійцями зміг вирватися і втекти. Дійшли аж до Чехословаччини. І один чех допоміг їм з ризиком перебратися на той бік фронту. Після того Петро Заріцький воював в Угорщині. Перемогу зустрів у Прибалтиці. Він — зустрів. А два брати — Кузьма і Андрій — не діждалися. Поклали голови на фронтах.

Василь Кваско хоробро воював на Калінінському і II-ому Прибалтійському фронтах. Нелегко йому доводилося — п'ять разів з важкими ранами клали в госпіталі. А він видужував і знову рвався у стрій, де командував стрілецьким взводом, а потім ротою.

Іван Кизименко був призваний в армійські лави вже в 43-ому. А перше бойове хрещення дістав аж у січні 45-ого, коли після курсів молодших командирів був направлений на III Український фронт. Під Будапештом його розрахунок відразу збив три ворожі літаки. І орден Слави засяяв у нього на грудях. А потім були Відень, Чехословаччина і Перемога.

Іван Мережка вже був солдатом, коли почалася війна. Героїчним і гірким, политим потом і кров'ю був шлях відступу до Смоленська. Духовщина, Ярцево, Дорогобуж... Смоленськ утримати не змогли, хоча поклали безліч сил — і своїх, і чужих. У Дорогобужі Мережка поранили, потрапив до шпиталю, який захопили

фашисти. Під свинцем куль зумів втекти. Добрався аж до рідного Жовтневого, де дочекався своїх. І знову — фронт, бої, до нестями важкі і безперервні, але вже наступальні. Воював у 150-ій окремії танковій бригаді. Готувалися форсувати Дніпро. «Німці відкрили шалений вогонь. Перший понтон з танками відразу потопили. Ми із саперами зв'язали ще три. І пішло, закрутилося...

Першого вересня 43-ого ми переправили в район Страхолісся 29 танків і відразу вступили в бій. В жовтні дістали наказ звільнити місто Горностайполь. Відбили сім відчайдушних атак гітлерівців і таки виконали наказ. Захопили також міста Медван, Іванко. Місця, де воював, не відразу і на карті знайдеш, та в пам'яті вони назавжди. Бригада отримала наказ оволодіти станцією Катюжанка і вийти на Правобережну Україну. Станцію звільнили, перерізали шосейну і залізничну дороги Житомир — Київ, чим перервали постачання військ противника. А 6-ого листопада взяли Київ і наступного дня бригаді присвоїли імення Київської. І досі переповнене гордістю моє серце».

І новий наказ для бригади: курс — на Кухарі, Чеповичі, Новоград-Волинський, Коростень. За Коростень воювали шість діб. А потім з боями звільняли Луцьк, Ровно, Кременець. В жорстоких сутичках бригада втратила десяток танків, а німці вдвоє більше. І більше тисячі окупантів заспокоїли навіки.

Після українського Горохова пішли вже польські міста — Целенж, Хоробрув. Гнали німців аж до Західного Бугу і сходу форсували його, не даючи змоги противнику закріпитися на нових рубежах. Ішли через Польщу і Німеччину аж до самого Берліна. «Згідно з розпорядженням Сталіна, нашу бригаду направили на допомогу чехословацькому народу. Тут огризалися дві німецькі армії, які відмовилися скласти зброю. Після їхнього розгрому взяли в полон ще й горезвісного генерала Власова. Поблизу Праги вели жорстокі бої вже і після капітуляції Німеччини. Ганяли оті дві фашистські армії, як вони ганяли нас у 41-ому».

З честю і переможно пролягли фронтові дороги Івана Мережка. Нагороджений орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни і десятком бойових медалей — «За перемогу над Німеччиною», «За бойові заслуги», за Київ, за Прагу... І, як бачимо, було за що.

В.О.Мазепа: «До лав Червоної Армії призваний ще в 40-ому році і служив до 43-ого на Далекому Сході. А потім формували підрозділ на Західний фронт, і я сам зголосився іти визволяти рідну Україну. З фашистами вперше зіткнулися під станцією Стародуб. Після жорстоких сутичок поблизу станції Клещолі наші війська потрапили в оточення. З кільця виривалися великою кров'ю. Тоді полягло багато моїх бойових друзів. Загинув і наш командир взводу Василь Гришин. Замість нього командиром призначили мене. А за той бій отримав медаль «За відвагу». Потім ми брали німецький Данциг. Гітлерівці відчайдушно відбивалися. З величезними втратами брали кожен вулицю, кожен будинок. Та опір ворога був зламаний, і ми вийшли до моря, хоча в моєму взводі в живих лишилося тільки

семеро. Коли перебираю в пам'яті ті незабутні дні, гріє душу орден Вітчизняної війни — це за Данциг». А потім був Одер і штурм Берліна. 22-ого квітня Мазепу поранило. До капітуляції Німеччини залишалось півмісяця.

Д.Г.Майоров: «З перших днів Великої Вітчизняної служив у танковій частині. Якось ми потрапили у засідку. Треба було вивезти штабні документи, а машина поламана. Під свинцевим вогнем противника я таки зумів її оживити і з боями вивіз документи, за що отримав орден Червоної Зірки. А другий такий же орден — це за болгарську Варну. А до того воював під Ленінградом. Одне слово, всього довелося сьорбнути».

Василь Гайдук повернувся з війни в 46-ому. Всівся на старенького ХТЗ і довгі роки трудився на рідних жовтневських полях. Тож рясно на його грудях трудових нагород. А поряд з бойовими медалями ще й два фронтові ордени Червоної Зірки. «Перший, — розповідає ветеран, — то за форсування Березини. Фашисти будь-що хотіли скинути нас із плацдарму. Аж почервонів тоді від жару мій розпечений «максим». А другий орден — то за Кенігсберг. Страшні бої за нього на завжди в моїй пам'яті. До краю укріплений, оточений у кілька рядів глибокими ровами з водою Кенігсберг люто відбивався. А ми ішли вперед, перегруповувалися і атакували, атакували. Вода в тих ровах була геть червона від крові. І впав таки Кенігсберг — як хвалилися фашисти, неприступне місто-фортеця. А ми діждалися того дня, коли почули торжествуюче: «Ура! Перемога!».

Чотирьох синів провела на фронт Марія Романівна Гейко. І відтоді забула про спокій. Щодня чекала вісточок від синів-соколів. А якось наснився їй тривожний сон. Ніби росли у них на дворіщі чотири могутніх дуби. Та налетіла раптом шалена буря, вирвала з корінням два дерева. Сусідки втішали-заспокоювали:

— Ти, Романівно, не бери лихого в голову. Мало що там приверзеться.

Але біда таки не обійшла стороною. Під Москвою смертю героя поліг старший — Олександр, командир роти. А в 44-ому під Львовом наклав головою і Григорій — фронтовий санінструктор. Дякувати долі, змилостивилася війна над меншим. Молодшому Дмитру ще 18-ти не було, тільки навчальний курс пройшов. І хоча Сталін планував: Берлін будемо брати 27-мим роком, юнак так і повернувся додому необстріляним. Вивчився, довгі роки вчителював у Жовтневому. І щорічні «уроки мужності» завжди починав з матеріної розповіді про два вирвані дуби. Ось і не вір після того у віщі сні.

Ще й 17-ти не виповнилося Івану Никоненку, коли почалася війна. Вчився він тоді у фабрично-заводському училищі. Разом з другом утік, щоб неодмінно потрапити на фронт. Коли їх зняли з поїзда, у військкоматі розпитували:

— Ви хоча б стріляти вмієте?

— Ні.

— А гвинтівку в руках тримали?

— Та ще ні.

— Ну що з вами робити?

І таки зглянулися на слізні юначі прохання — направили зв'язківцями на фронт. У бойовій біографії — Дон і Курська дуга, визволення Білорусії. Під Мінськом тяжко поранили. «Німці виривалися з оточення і багатьох наших там поклали. А мене відразу на операційний стіл. Весь живіт був пошматований, руки понівечені. Військові хірурги, вважайте, з того світу витягли. На цьому і скінчилася війна для добровольця. Бо решту місяців аж до Перемоги боровся за життя. Демобілізували інвалідом II групи і з нагородами — орденом Вітчизняної війни і медаллю «За відвагу».

Олександр Бараннік був призваний у 1939-ому році і всю війну до Перемоги воював на Чорноморському військово-морському флоті. Всі чесно зароблені бойові медалі не вміщалися на його грудях. Олександр Іларіонович згадував: «Був наказ залишити Одесу. Відступати сухопутним шляхом було нікуди. Ворог перерізав усі шляхи. Мали евакуювати бійців судна нашого флоту. Вночі кораблі прийшли в Одесу. І до ранку мали завершити завантаження військ. О п'ятій знялися з якоря і взяли курс на Севастополь. Наш караван фашисти помітили. Налетіло більше сотні літаків. Зав'язався бій, схожий на пекло. Вода буквально кипіла від розривів. Ми відчайдушно оборонялися. У цьому бою таки втратили п'ять кораблів. Але решта каравану вирвалася. Евакуйовані знову встали в стрій — воювати тепер за Севастополь...».

Григорій Скиртенко воював артилеристом на I Білоруському фронті. Почав бойовий шлях у 43-ому під Гомелем, а в листопаді 44-ого вже і завершив — у Польщі. Їхня гармата наскочила на міну. Троє з розрахунку загинули відразу. Один помер при транспортуванні. А Григорія чекав госпіталь — аж до Перемоги у травні 45-ого. Та ветеран вважає: йому ще пощастило. Адже майже ніхто з ровесників так і не повернувся в рідну Синявку.

Війна випробовувала на міць артилериста Павла Гайдука на Південно-Західному, Сталінградському і Степовому фронтах. Орден Червоної Зірки, бойові медалі засвідчують, що цей ратний екзамен він витримав гідно. «Під Сталінградом воювали півроку — з липня 42-ого. Щодня безперервні бої, сутички зі смертю віч-на-віч. У 43-ому повністю оточили німців і розгромили їх доценту».

Зі спогадів ветерана Василя Гайдука: «Мій перший полк дислокувався аж в Алма-Аті. А потім перекинули в Смоленську область, де тривали важкі бої і де мене в грудні 42-ого тяжко поранило. Після госпіталю направили в окремий кулеметно-артилерійський батальйон.

З боями йшли на Оршу. Кілометрів за десять зупинилися, бо противник мав дуже сильну оборону в три рубежі. Три дні і три ночі йшли бої, доки прорвали оборону. Потім взяли Вітебськ, форсували Березину і визволили Борисів та пішли на Литву — у жорстоких двобоях брали Вільнюс, Каунас та інші міста. А вже згодом ждав нас Кенігсберг, який капітулював після п'яти днів штурму. Тут і зустріли Перемогу».

Іван Кострикін не корінний жовтневець — родом з Тамбовщини. У жовтні 41-ого одяг солдатську гімнастерку. Спочатку був Далекий Схід — аж на кордоні з Маньчжурією. Та розгоралася війна на заході, і воїнський обов'язок велів: там твоє місце. У липні 42-ого їх направляють через Казахстан під Сталінград. У листопаді 42-ого почалася небачена битва. «Безліч грізних «катюш», свинцевий дощ, земля гула від розривів. Ми здійснили навальний прорив, з'єдналися з іншими нашими частинами. 300-тисячна німецька армія під командуванням фельдмаршала Паулюса перестала існувати». Вся планета тоді вдячно схилилася перед нами за ту вікопомну перемогу. Схилилася і перед солдатом — героєм Іваном Кострикіним.

А згодом були важкі бої під Харковом, де Івана направили в розвідку. В ході однієї відчайдушної нічної вилазки Кострикін тяжко поранило. Після лікування — прискорені курси молодших лейтенантів. І знову на передову III Українського фронту. Під Апостоловим на Дніпропетровщині молодий командир піднімав бійців в атаку, а назустріч — куля.

Так уже склалася доля, що після всіх шпиталів, послали зраненого фронтовика на Чернігівщину — в Жовтневе, де він зріднився з поліським селом назавжди. Іван Іванович і Галина Василівна Кострикінці ще встигли відсвяткувати 60-річчя Великої Перемоги і 60-річчя вірного подружжя. З нагоди свята одяг тоді фронтовик бойові нагороди. Крім рясного іконостасу фронтових медалей сяяли на грудях і ордени: Червоної Зірки, Вітчизняної війни «За мужність», Богдана Хмельницького... Земляки аж прицмокували у подиві: ти диви, такі високі відзнаки, а ти, Івановичу, мовчав! Він так і прожив — скромний, небалакучий, порядний.

У кожного своя доля. У ветерана Івана Мельника вона особлива. Батька-матері ніколи не знав. Зрання — по дитячих будинках — у Києві, Чернігові, а потім у Черешеньках на Придесенні. 30-ті роки були особливо тяжкими і голодними в Україні. Черешенський дитбудинок був аж геть переповнений. Як маку було навіть малечі, яку годували ще з сосок. І тоді прийняли рішення: частину дітвори за їх згодою розподіляли і відправляли на утримання тутешніх колгоспів. Тоді і народилася соціальна категорія — «державні діти».

На початку жовтня прибули з Черешеньок 18 сиріт. Іван Мельник: «Серед них був і я. Дітей розподілили по троє в шести народжених тоді в селі колгоспах. Зі мною в артілі «Червоне поле» опинилися Лена Лавриненко і Кирилко Шкарябан. Часи були голодні і сутужні. Селяни і самі не завжди мали ризику в роті. Та для нас завжди знаходилося і сердечне слово, і шмат нужденного хлібця, і склянка молока. Скільки житиму, завжди буду дякувати Тереху і Маюрі, Бочку і Купрію, тьоті Софійці... По різних людях, але як у рідному домі прожив у Жовтневому шість років, набрався сил, вивчився і змужнів. У 1940-ому пішов у доросле життя — на шахти Донбасу».

Коли почалася Велика Вітчизняна війна, Іван Мельник відразу зголосився добровольцем, пішов боронити рідний край. Його фронтові дороги пролягли від Волги до Праги. За війну тричі був поранений. Перший — під Сталінградом. Осколок фашистської міни поламав ребра і пошкодив легеню. А ще пошматував кістки в тазу. «Лише на третю добу бійці з похоронної команди знайшли мене. Підбирали полеглих червоноармійців і натрапили на мене — ледь живого. І досі не знаю імен фронтових лікарів, що витягли мене з того світу, але завжди буду за них молитися».

Медики так його підремонтували, що Іван Мельник зумів закінчити піхотне училище і знову пішов громити ворога. Воював у Чехословаччині. На підступах до Праги зловив кулю — у праву руку. Було це вже 5 травня 45-ого року. На лікарняному ліжку так і зустрів Перемогу. А потім зі своєю рідною девізією пішов завершувати Другу світову війну, щоб дістала по заслугах за всі свої злочиння імператорська Японія.

У званні майора ветеран пішов у відставку. Жив у Коростені на Житомирщині. Та часто навідувався у Жовтневе, яке мав за рідний дім, а себе називав «сином трудового народу Жовтневого». Ось і на День Перемоги у 1995 році звітував за прожите і пройдене перед хліборобами. Німував тоді переповнений зал. Тихо схлипували бабусі. І вклонявся землякам сивий ветеран Іван Мельник — «син трудового народу Жовтневого».

Лише деякі розлогі, а загалом скупі і фрагментарні, як фронтові донесення, наші ратні розповіді про ветеранів Жовтневого. Одне можна сказати: ніхто з них не очолював крупні військові з'єднання, не носив полковницьких, а тим більше генеральських погон. Майже всі вони — рядові Великої Перемоги, можна сказати — хай ніхто не образиться — скромні, часто безіменні чорнороби війни. І не особливо важливо, кого удостоїли нагород, а кому судилося «безвісти» пропасти на обпаленій землі і на зраних світах.

Потихеньку відходить у вічність святе покоління «дітей війни». Відлітають птахами у кращі світи. Нині це сиві, важко напрацьовані ветерани. А в страшні роки окупації вони були, ну, геть малолітками. І відкладене в пам'яті — то горьовано пережите ними.

Дмитро Козел: «Пригадую такий випадок. Їхав німець підводою по селу і збирав дітлашню. Ну ми і раді — «покатає...». А він повіз нас на городи, на Груди, і змусив накопати віз картоплі. Хлопці хотіли тікати, а німець почав стріляти. Коли вже накопили повного воза, німець тоді розреготався і таки нас відпустив. Добре, що нікого не стрілив...».

Іван Єрошенко: «Мені чотири рочки, а батька добре пам'ятаю. Був червень 1941-ого. І село проводжало на фронт бійців. Батько тоді відразу взяв мене на руки — так всю дорогу і ніс. Мовчав, не говорив ні слова, лише все тісніше при-

тискав до грудей. А згодом надіслав мені з армії сорочку і ложку. Отак воно і лишилося в пам'яті: дужі батькові руки, сорочка на згадку і фронтова ложка...».

Михайло Жушман: «В окупацію ми сильно постраждали, бо згоріло все до підвалин, тільки з допомогою добрих людей, котрі давали нам притулок, наша сім'я вижила. По сусідству жив Василь Ромашко зі своєю сім'єю, то в них на городі розірвався снаряд і вогнем все було знищене. Василь з дружиною і Трохим Маюра з дружиною Ганною саме ховалися в погребі. Там вони і задихнулися від диму. Їхня могила — в саду під яблунями...».

Олександр Гайдук: «Я малечою був, а пам'ятаю: німці забрали в нас останнє зерно і свиню. А ще війна забрала чотирьох моїх дядьків. Двох материних братів — Якова та Олександра і двох батькових — Івана і Михайла...».

Олександра Кваско: «Про війну дещо пам'ятаю. Не забуду, як ховалися з односельцями в погребі. А німці з літаків скидали бомби. У нас у хаті навіть ікони зі стін попадали. Та доля тоді милувала. А в селі багато людей повбивали, згоріло безліч хат і сараїв...».

Олександр Полив'ян: «Німці в окупації геть усе з хат вигрібали. Але не всі. Якось зайшли до нас два німці: «Яйко, млеко!». Мати безнадійно махнула рукою: «Беріть, що знайдете». А я, пам'ятаю, ще геть пуцвірінюк, сиджу собі під образами в полотняній сорочечці. Старший німець — в окулярах — як мене загледів: «О, кіндер — ніхт, ніхт». Так і пішли з хати. Ще той, старший, мені в долоню шоколадку сунув. Згодом, коли вже подорослішав, часто згадував той випадок. І думалося: бач, навіть війна не випалила всього людського у того німчури...».

Пелагея Шаповал: «Коли почалася війна, мій батько Митрофан саме траву косив у полі. Набрав тоді кіп скошеної трави, поклав у дворі і пішов на шлях, де збиралися на війну всі жовтневські дядьки. І як пішов, так і не повернувся — жодної від нього звісточки. А ми з братиком Семеном й іншими дітьми побігли слідом за батьками, аби побачити, що таке війна. Тільки вибігли в поле, де овечок пасли, а там літак скидає бомби. Ми — хто куди. Я за Семена і в ближній погріб. Пересиділи там перелякані — побачили війну сповна і зблизька. А при відході німці палили все в Жовтневому, навіть клуня на кутку згоріла...».

Ганна Мережко: «Німці якось у сараї закрили биків і спалили їх там. На тому місці виріс такий розкішний паслін. Ми залюбки ним смакували, ще й жартовували: який, мовляв, смачний паслін виріс на спечених биках...». Можна осудливо хитати головою: знайшли чим жартувати. Але ж повторимося: це діти, «діти війни» і пережите лихоліття відклалося в них у пам'яті сусідською могилою під яблунями, розкішним пасльоном на спечених биках, шоколадкою від сентиментального окупанта, батьковою сорочкою і фронтовою ложкою... Все лягло в скорботні рядки Великої Вітчизняної.

А Жовтнєве мозольно трудилося, посиляло синів на fronti і жило надіями — від листа до листа, від вісточки до вісточки. І вони приходили — часто казен-

ні, що розбивали серця: смертю хоробрих і без вісті. І гріли душу рідні фронтові трикутнички. Жила в них свята окопна неправда. Мовляв, усе гаразд, особливих новин немає і «ми повернемося». Ось такий лист прийшов у липні 41-ого родині Петренків від сина Петра. «Добрий день, мій рідний батько і мамо рідна! Пише вам ваш Петро. Сповіджаю, що живий, здоровий і вам бажаю щасливого життя. Я зараз у Вітебську. Особливих новин немає.

Я вам вислав фотокарточки. Прошу: як одержите, то збережіть їх. Як повернуся і побачу ті фотографії — ото буду щасливий. Хай і вам буде пам'ять про сина Петра. Не забувайте. Живий буду — повернуся. Писав би ще, та нічого. Ворог буде розбитий, перемога буде за нами. Тисну міцно ваші руки — батьку, матері і братику Вані. Не журіться, перемога буде за нами. До побачення ваш син Петро».

І лист зберігся, і фото лишилися, а Петро поліг смертю героя в Карелії.

Петрів лист — з перших днів страшної війни. А інші фронтові трикутнички приходили в Жовтневе вже після визволення села. Ось цей Софія Кваско отримала вже в лютому 44-ого від сина Івана:

«Добрий день рідна мамо! У перших рядках свого листа хочу передати свій червоноармійський сердечний привіт з поцілунком. Сповіджаю, що я живий-здоровий, чого і вам бажаю у вашому домашньому самотньому житті. Отримав від вас листа, за який щиро дякую і швидко беру перо до рук, щоб відразу відповісти.

Я в тій самій частині і на тій службі, як і раніше. Годують нас добре. Ви ось прописуєте про неполадки в господарстві — прошу: зверніться до дядька Микити чи до Кузьми, хай допоможуть, а я їм віддячу. А коли якийсь недохват кормів вам або худобі — просіть голову колгоспу чи сільради. Не відмовлять сім'ї червоноармійця. Новин особливих немає. Ми зараз гонимо від Бугу кровожерливого гада фашиста. Про це й газета нашого І-ого Українського фронту пише — прочитаєте (солдатський трикутник написаний на армійському «Бойовому листку»). Ну, матінко, писати більше нічого. Передайте привіт сватам. І найгарячіший — дружині моїй Марії. Міцно тисну вашу праву руку. До побачення!».

Давайте зрозуміємо душу солдата і хлібороба. Війна ще палає. І треба будещо добивати окупанта. Та звільнене Жовтневе вже кличе додому, до рідних. І так хочуть руки мирної праці: «Ось повернуся і вийду в поле...». Не судилося. Іван Кваско з воїнськими почестями похоронений у Польщі. А знаєте, ще скільки похоронок отримали Кваски в Жовтневому? Вісімнадцять! Це, можна сказати, одна хліборобська родина в селі. І чим тут виміряти усю скорботу глибинного вдовиного горя?

А ось ще один фронтовий трикутник від солдата Кирила Заковінька своїй сім'ї: «Здрастуйте, дорога сім'я — дружина Марія і діти мої — Дмитрик, Настя і Федір!». Лист печальний і тривожний: «Недавно зустрів Микиту Єрошенка. То він розповів, що Макара Гриця вбито. І Петра Кокору теж убито. З нашого села вже багато полягло, а я за всіх переживаю і за всіх горюю...».

Ой, недаремно так страждало і боліло солдатське серце. Того листа Кирило Заковінько відправив 8 лютого 1944 року. Через тринадцять днів поліг смертю героя на Волині. «За всіх горюю...», — писав. Чотирнадцять Заковіньків вибито на стелі Пам'яті в Жовтневому. Ось вам горьована ціна ще однієї селянської родини. Лише імена на граніті, залиті слізьми. Фронтові трикутники в сім'ях — болючі свідки до краю суворої доби. Хай і в наших серцях назавжди залишаються.

Заросли вже окопи і траншеї — щемні шрами страшної війни. Та не заростає пам'ять. І хай ніколи не марніє вона в забутті. Допоки не забудемо, не втомимося щодня — на свята і в будні — згадувати героїчних своїх батьків, дідів, прадідів — доти невмирущі душі фронтовиків завжди будуть з нами — плече в плече і до серця серце. Пам'ять — то животворне коріння нашого роду. І якщо не пересохне воно на безводді байдужості, вічно буде квітнути нетлінне зелень-дерево нашого родоводу під гордим іменем — Україна.

Зарубежная столица на авто-
матике в Москве
Турские деньги в турецких
Курорт Арава
Политика на индустриальную
развитие
Двадцать тысяч молодых авто-
матиков в турецких городах
П. ВЛАДИМИРОВ. Вспомогательная
индустрия убийств.

На звание УРАИИ.
В фонд обороны России.

ПЕРВАЯ СТРАНИЦА
Удмуртская Республика
Ижевск
Ижевск

ВТОРАЯ СТРАНИЦА
Ижевск

№ 193 (7569)
С75501А
16
АВГУСТА
1941 г.

ВЕТО В
СЛАВ
ДЯЩСЯ
СССР

13БЕСТИЯ

рмбюро
гста

...ого Ин...

От Светских

Совместная декларация Рузвельта и Черчилля

[illegible]

В. И. КИТЕ, доктор физико-математических наук, профессор кафедры физики, Самарский государственный университет, Самарская область, г. Самара, ул. Луговая, 10, 443010. E-mail: kites@rambler.ru

[illegible][illegible][illegible]

Восстановление населения требует комплексных мер. В первую очередь необходимо обеспечить доступ к чистой питьевой воде. В настоящее время в некоторых районах наблюдается дефицит воды, что приводит к заболеваниям. Также важно обеспечить доступ к качественному образованию и здравоохранению. Только комплексный подход позволит решить проблемы и улучшить жизнь населения.

даться так же
а: «Пробрете-
местного насе-
дательства и про-
двигаются
изров рот и на-
исания должн
еми. Добычей
оторая принаде-

стет производ-
ских горняков.
«Практик» трест
и дней войны
е задание на
ысокой циклич-
3 «Сокологорн-
стала, сделан в
втором участк
а сдала 43,9
м Центральная
а (Воронежско-
ий в виде вы-
м 1.526 тонн
а выше средней
обного золота
ахты им. Кален-
ль т. Н. Дежа
ство работать за
и войны ее вы-
смету. В ап-
лет свои морж
редкож. Все ра-
туканых шахты
треста Серго-
жастерова утя-
нел моржу боль-
ином. Коэффици-
ированья в раз-
ахотке на эле-
олизированных
а в навалочину
платит. Намот-
промышленных
платит т. Ка-
ать рабочих
ося 140 часов
6 30 потребо-
отор подвиги-
на то, чтобы
сходность и про-
м. Каменец спе-
меру и стреме-
ином. Оценки за-
ны подвигами со-
дана помогают
ить спешные
фашизм.

кресник

о

сказочники Со-
нине, техника,
промышленных
Марского пу-
чая армия со-
репанных патр-
ионий родком,
нальско-гоздеж-
саколетов, пу-
вов и винтовок
и Красной Ар-
Флоту, акция!
нью салку под-
на разрок пра-
нати-Родина,
ния свое выступ-
лет нас развой,
и.

участие около 8.000 человек. Они бу-
дут убирать урожай: сено, овощи.
В Рамеском районе на уборку урожая
выдут около 6.000 человек. Среди
комсомольских организаций района раз-
вернулось соревнование, главным усло-
вием которого является полное уча-
стие в воскреснике всей молодежи.

ЛЕНИНГРАД

Молодежь города Ленина и области
готовится к воскреснику. Во всех район-
ных комитетах ВЛКСМ состоялись со-
вещания секретарей первичных органи-
заций. На предприятиях, в учреждениях
и учебных заведениях Кировского,
Свердловского, Куйбышевского и других
районов проведены массовые митинги,
собрания.

Молодые рабочие предприятий Киро-
вского района выезжают сегодня в кол-
хоз «Предприимчивый» на уборку урожая.
Тысячи молодежи и девушек Куйбышев-
ского района примут 17 августа уча-
стие в воскреснике на Октябрьской же-
лезной дороге. На многих предприятиях
Свердловского района инициативу ком-
сомольских организаций поддерживают
пожилые рабочие и служащие, они так-
же изъявляют желание работать вместе
с молодежью в выходной день и зар-
боток передать в фонд обороны. Во всех
районах города уже определены участки
работы.

БАКУ

Молодые патриоты города нефти ре-
шили работать в воскресенье 17 авгу-
ста и весь свой заработок передать в
фонд обороны страны.

На воскресник в полном составе вые-
дет коллектив лучшей в Советском
Союзе комсомольско-молодежной нефте-
промышленной установки № 40. В фонд
обороны отчислит свой заработок ком-
сомольцы 2-го, 6-го и 8-го промыслов
Делинского района, 2-го и 3-го — Моло-
товского района, 3-го и 6-го — Орджи-
нидзевского района, коллективы всех
заводов и фабрик города. В воскре-
сенье вместе с молодежью к буровым
станкам, нефтепереработным установкам
выйдут ученые, писатели, артисты и
студенты вузов.

ХАРЬКОВ

На призы ЦК ВЛКСМ — провести
17 августа Всесоюзный воскресник в
фонд обороны родным первыми отклю-
нувшись комсомольцы Харьковского
тракторного завода. Широкий актив
работников завода горячо поддержал
почин комсомольцев. Решено вызвать
на соревнование коллектив завода
«Коминтерн».

Предложение молодых патриотов
встречает большую поддержку среди
взрослых рабочих и служащих харь-
ковских предприятий. Рабочие и комсо-
мольцы обращаются к директорам за-
водов с просьбой установить 17 авгу-
ста рабочий день, перечислив все зар-
ботанные деньги в фонд обороны. С та-
кими предложениями выступили рабо-
чие Харьковского паровозоремонтного
завода, коллектив станции Основа и
других предприятий. Активное участие
в воскреснике примут студенты, слу-
жащие и школьники. 2.500 человек
на них будут заняты на уборке урожая
и пригородных подхозах, 2.000 чело-
век будут использованы на земляных
работах и т. д.

1. Лейтенанту Дубенец Андрею Петровичу.
2. Старшему политруку Осипову Кириллу Никифоровичу.
Председатель Президиума Верховного Совета СССР М. КАЛИНИН.
Секретарь Президиума Верховного Совета СССР А. ГОРКИН.
Москва, Кремль. 15 августа 1941 г.

У н а з

ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР О награждении орденами и медалями СССР начальствующего и рядового состава Красной Армии

За образцовое выполнение боевых заданий Командования на фронте борьбы
с германским фашизмом и проявленные при этом доблесть и мужество на-
граждаю:

ОРДЕНОМ ЛЕНИНА

1. Красноармейца Билына Максима Федоровича.	4. Младшего сержанта Кучеренко Па-
вела Ивановича.
2. Политрука Буланова Григория Ар-
хиповича.	5. Генерал-майора Степанова Алек-
сандра Михайловича.
3. Младшего сержанта Калемного
Андрея Павловича.	6. Балетана Тагирова Сулеймана Аз-
метовича.

ОРДЕНОМ КРАСНОГО ЗНАМЕНИ

1. Политрука Аксенова Сергея Ва-
сильевича.	13. Лейтенанта Ишимина Евгения Сте-
пановича.
2. Старшего политрука Амелина Дми-
трия Андреевича.	14. Старшего лейтенанта Кудашова
Владимира Александровича.
3. Капитана Баняна Анатолия Афа-
насьевича.	15. Младшего лейтенанта Маманина
Павла Александровича.
4. Капитана Барина Василия Геор-
гиевича.	16. Политрука Мостеренко Павла Ми-
хайловича.
5. Подполковника Белого Ивана
Григорьевича.	17. Подполковника Пенкосного Пете-
ла Ивановича.
6. Младшего лейтенанта Бурсова
Виктора Свироповича.	18. Старшего политрука Рачева Яко-
ва Васильевича.
7. Заместителя политрука Градского
Михаила Павловича.	19. Лейтенанта Соколовского Федора
Петровича.
8. Красноармейца Дудюшинова Ива-
на Алексеевича.	20. Подполковника Стрельбицкого Ивана
Семеновича.
9. Еришву Елхамету Петровичу.	21. Красноармейца Супова Василия
Ивановича.
10. Красноармейца Жунова Бориса Ива-
новича.	22. Младшего лейтенанта Ткачукова
Виктора Борисовича.
11. Красноармейца Ивкина Ивана
Ильича.	23. Лейтенанта Шинько Павла Ива-
новича.
12. Политрука Квитченко Михаила
Алексеевича.	24. Подполковника Яблонова Тимофея
Васильевича.

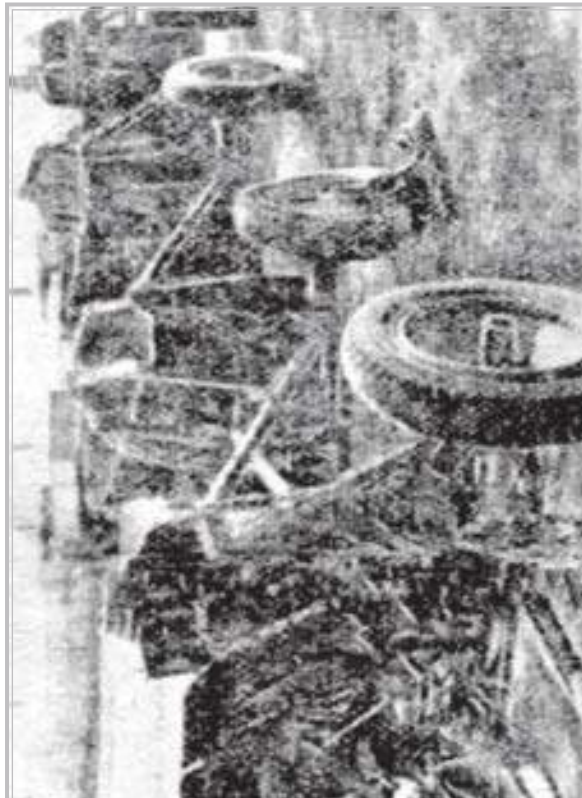
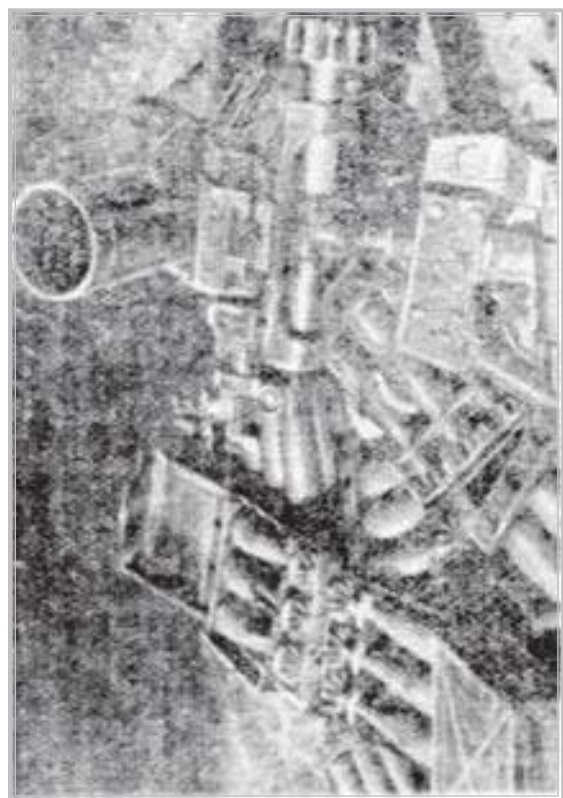
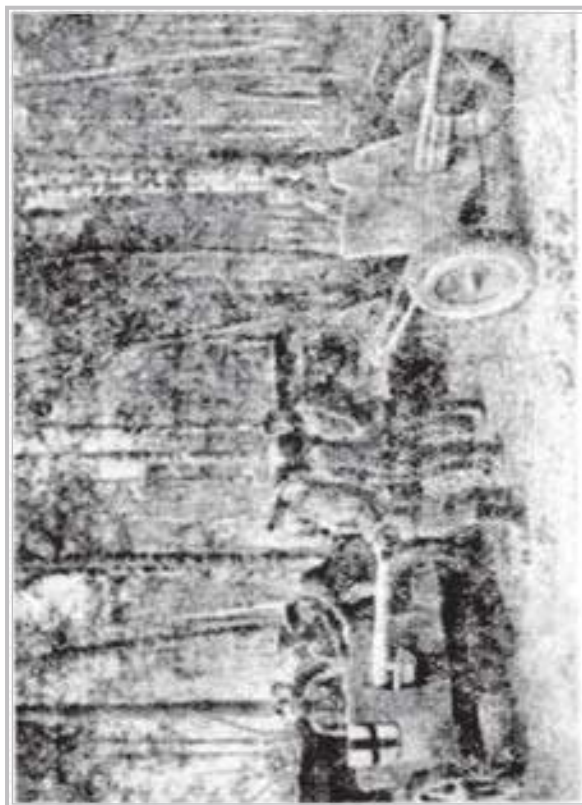
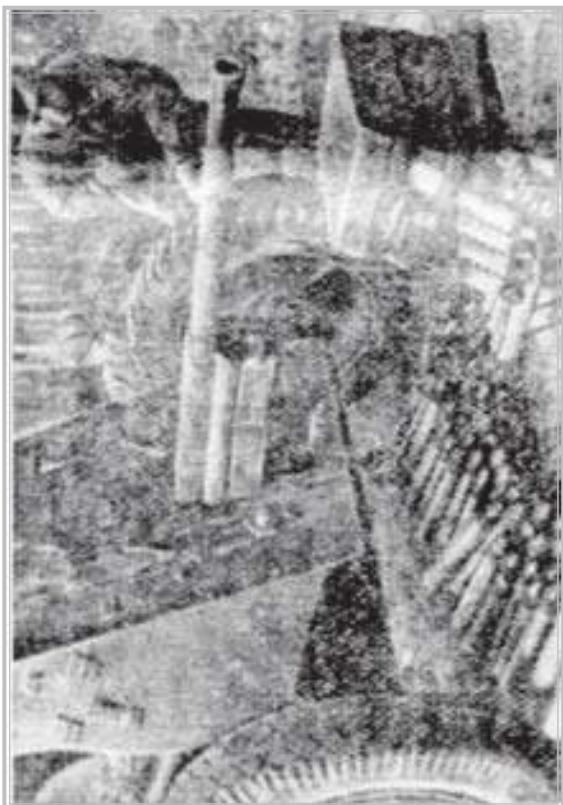
ОРДЕНОМ КРАСНОЙ ЗВЕЗДЫ

1. Младшего политрука Александрова
Федора Ивановича.	10. Сержанта Моробова Ивана Павло-
вича.
2. Красноармейца Алексиева Ивана
Васильевича.	11. Красноармейца Мочубинского Але-
ксея Михайловича.
3. Красноармейца Ахрибай Александ-
ра Семеновича.	12. Красноармейца Куприлова Бор-
истантина Васильевича.
4. Красноармейца Ачербаева Ивана
Егоровича.	13. Красноармейца Литвинова Вадима
Александровича.
5. Красноармейца Бабина Василия
Андреевича.	14. Красноармейца Маршкова Ивана
Михайловича.
6. Красноармейца Борисова Николая
Ильича.	15. Красноармейца Никулина Павла
Ефимовича.
7. Красноармейца Бутченко Алексан-
дра Демьяновича.	16. Старшину Охобенко Асентия Ан-
дросовича.
8. Красноармейца Захарова Ивана Ва-
сильевича.	17. Лейтенанта Фадеева Василия Ни-
коласовича.
9. Младшего политрука Карасева Ива-
на Алексеевича.	18. Младшего сержанта Хоменко Илья
Алексеевича.
	19. Чернышова Ивана Иосифовича.

МЕДАЛЬЮ «ЗА ОТВАГУ»

1. Красноармейца Каримова Андрея
Абрамовича.	3. Сержанта Морозова Сергея Михай-
ловича.
2. Красноармейца Колосиниченко Ми-
хаила Петровича.	4. Красноармейца Носовского Андрея
Ивановича.

Председатель Президиума Верховного Совета СССР М. КАЛИНИН.
Секретарь Президиума Верховного Совета СССР А. ГОРКИН.
Москва, Кремль. 15 августа 1941 г.

На фронтах Великой Отечественной войны

Добрый день мой родной
отец и мать родная.

Пишет Вам Ваш сын

Петро

В этом письме я Вам
сообщаю оттом что Я живу
здоровый и Вам желаю
здоровья и всякой жизни
жизни Я пока у Виттебеки
новостей хороших нет

~~Ваша мать и все семейство~~

У Вас послал устоткар-
точки прошу Вас их
получить и сохрани-
ть их Як Вернусь и увижу
Я эти карточки это
будет мое счастье.

Вам будет пасть сино
Петро Сохранить и
изберечьте мене не
забывайте мене буду
вернусь

Писатель бойцы по лагерю
писают.

Враг будет разбит
победа будет за нами

За родину!

За Сталина.....

Досвідання

Меню крепко руку правду
Вам папи и мамы и брату
Вани Вам удачи и
крепко всех циную

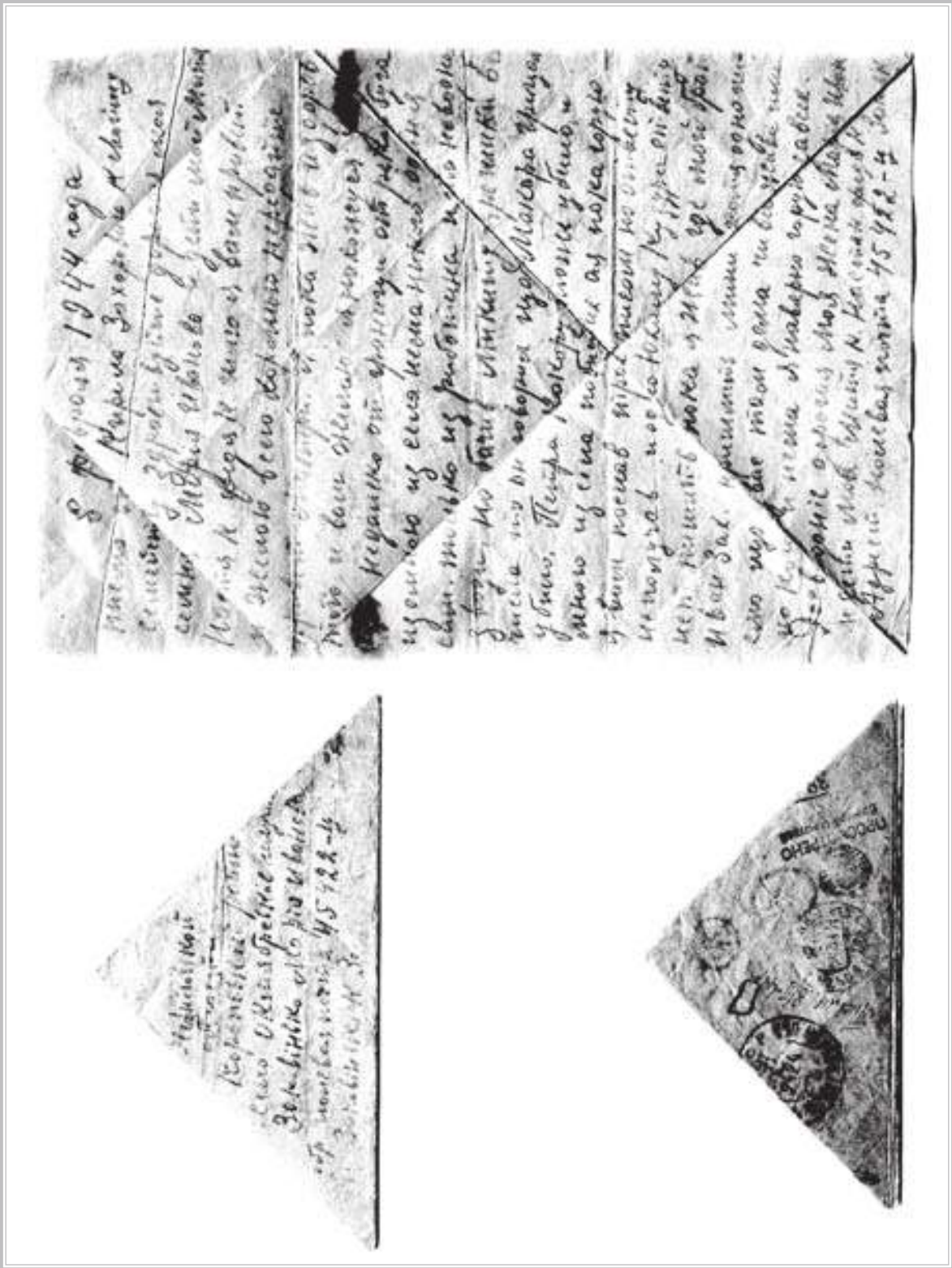
Досвідання

Ваш сын Петро

Число 1941а.

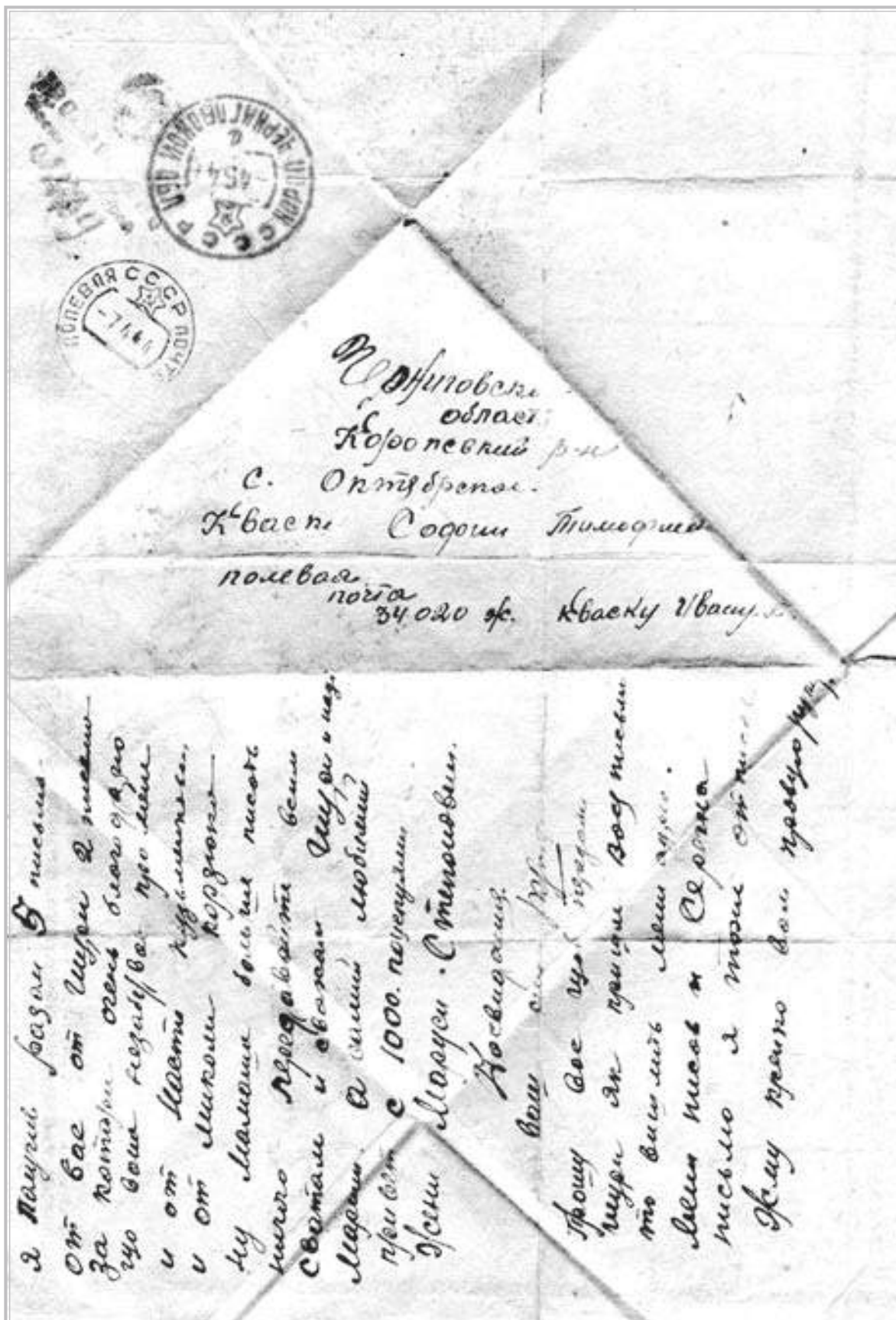
милучитесь победой будет.
За нами.

Лист Петра Фоковича Петренка. 1941 рік

Лист Заковінька Кирила Івановича. 1944 рік

Лист І. Кваска

Лист І. Кваска (продовження)

29 сд. 55 сд - зап. остр. РАДЧИК, ЗАХІСТ, ПУШКА, КУРІЛКА.

15 сд - ЧУЖИНО, КУМІШ, ЧЕРНОГА ПОДІКА, КУРІЛКА.

81 сд - в р-ве РАЙГОРОД, КУРІЛКА, КУРІЛКА, КУРІЛКА - в готовності в переправі на зап. берег р. Десна.

Витяг - КУРІЛКА.

9 гв. сд 76 гв. сд - сд. 134, 1, 136, 5.

77 гв. сд - ПРОПІС, КУРІЛКА.

12 гв. сд - 37 сд на зап. берег р. Десна на участин

сд. 116, 1, устьє р. Соли, зап. сд в р-ве КУРІЛКА, КУРІЛКА - СІДІ, КУРІЛКА.

Витяг - РАДЧИК.

89 сд - в проток р-ве сосредоточені.

1321 сд 425 сд відбули на смену 37 гв. сд 12 гв. сд.

Витяг - ГРЕБАНОВ.

7 гв. сд на мурі в р-ве СІДІ, КУРІЛКА, КУРІЛКА.

КУРІЛКА, ДОБРОГОРОД, ДОБРОГОРОД. От 7 гв. сд виклики 130

перемісти отримав на устанкову полку с зап. остр. - в районі

17.9 прослідкувати отримавного противника в об'єм виклики

КУРІЛКА.

Витяг - ДОБРОГОРОД.

Армійсько артилерійсько часті, 215 сд - в проток

р-ве.

Артилерія 9, 29 в 89 сд на зап. берег р. Десна в р-ве

близько мурі на мурі.

68 тбр в проток р-ве, Промісний районі, Промісний районі

всесилки потяг. Тягач в отрок 7-34 - 74, 7-70 - 14.

76 сд - СІДІ, / 1 км. сд. Курілка / КУРІЛКА, КУРІЛКА - в р-ве 2 км. сд. Курілка.

77 сд - зап. берег р. Десна в мурі на мурі.

отрок отрок 2 км. сд. КУРІЛКА, от. 140, 0, сд. Курілка

р-ве 700м. сд. КУРІЛКА. Сд. зап. берег р. Десна в мурі

запас фланг мурі в мурі на мурі : зап. берег

р. Десна / 1 км. сд. Курілка / от. 132, 9, КУРІЛКА - в р-ве

на м.

12 гв. сд - 37 гв. сд викликає оборону на зап. берег

р. Десна на мурі : / мурі / КУРІЛКА, КУРІЛКА, устьє р. Десна. Сд

показ мурі - в мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі

ОКТИРЬСЬКОЕ, в мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі

мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі

1 мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі

89 сд сосредоточен в районі : зап. берег 425 сд -

ТАРІЛКА, от. 133, 4, от. 135, 1, Сд. зап. берег 425 сд мурі

для сд 37 гв. сд 12 гв. сд.

356 сд - в р-ве КУРІЛКА, КУРІЛКА, КУРІЛКА.

356 сд - КУРІЛКА, КУРІЛКА, КУРІЛКА.

Витяг - ГРЕБАНОВ.

За-за отрок р-ве отрок отрок отрок отрок отрок отрок отрок

в отрок р-ве отрок отрок отрок отрок отрок отрок отрок отрок

мурі. Тягач мурі на мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі

7 гв. сд мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі

МУРІЛКА в мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі

часті в 19, 00 мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі мурі

ТАРІЛКА, ДОБРОГОРОД, ДОБРОГОРОД, ДОБРОГОРОД, ДОБРОГОРОД

Армійсько арт. часті мурі на мурі.

Витиска з журналу бойових дій

8. Место рождения и постоянного жительства. Домашний адрес, фамилия, имя, отчество жены или родителей

*Григорук Василь Корочан
Василь Васильевич
Место рождения: Винновський*

9. Группа крови по Янскому

*Группа крови: 1-я группа
Место рождения: Винновський*

IV. Вещевое имущество

Наименование вещей	Количество		ВРЕМЯ			
	Изда-но	Слано	Выданы		Сданы	
	Год	Месяц и число	Год	Месяц и число	Год	Месяц и число
Шапка (шлем) зимняя	1	1	43	1	43	1
Пилотка	1	1	43	1	43	1
Фуражка	1	1	43	1	43	1
Шинель	1	1	43	1	43	1
Гимнастерка сун.						
Гимнастерка хл.-б.	1	1	43	1	43	1
Шаровары хл.-б.	1	1	43	1	43	1

III. Участие в походах, награждения и отличия

Когда, где участвовал в боях. За что награжден	Месяц и число	Год и № приказа	Расписание командира роты
<i>За боевые заслуги</i>	<i>IV</i>	<i>1945 № 1701163</i>	<i>Винновський</i>

Освобождение Польши

ПРИМЕЧАНИЯ

1. Записи производятся командиром роты по данным приказов по части. При переводе в другую часть сведения о прохождении службы подписываются начальником штаба части с приложением печати.

2. По новому месту службы записи о дальнейшей службе делаются в этом же разделе.

V. Вооружение и техническое имущество

Наименование имущества и вооружения	Количество		ВРЕМЯ			
	Изда-но	Слано	Выданы		Сданы	
	Год	Месяц и число	Год	Месяц и число	Год	Месяц и число
<i>Винтовка 4829</i>	1	1	43	1	43	1
<i>Противопанк. 882</i>	1	1	43	1	43	1
<i>Винтовка 1559</i>	1	1	43	1	43	1
<i>Противопанк. 0221</i>	1	1	43	1	43	1
<i>Пистолет 1149</i>	1	1	43	1	43	1
<i>Пистолет 3536</i>	1	1	43	1	43	1
<i>Пистолет 4655</i>	1	1	43	1	43	1
<i>Пистолет 336</i>	1	1	43	1	43	1

1) *Копия кн. В. Винновський*

2) *Копия кн. В. Винновський*

Акт № 12

57

1944г. С. Октябрьск, Коронекский Район, Черновицкой Области.
 ММ. НМЖ. Подписали: ...
 Заведующий Немецко-Украинским ...
 Всевобучу, Коронекский Район, Черновицкой Области. В составе ...
 Кошарейко. Иван Никитич Григорьев, Председатель Октябрьского Сельского
 Коронекский Район. Черновицкой Области: Гавриш Михаил, ...
 Микошинец. Секретарь Октябрьского Сельского, Тайчук. Андрей
 Сидоренко, Кочурин, Козлова. Ум. Вороничева. Октябрьского Сельского.
 Советский. Немецкий Акт о ...
 Трагедия, ...
 Октябрьского Сельского, Коронекский Район. Черновицкой Области.

Список лиц и их родственники				Возраст	Пол	Примечание
1	Павленко	Михаил	Войнов	18	Мужчина	
2	Майра	Петро	Григорьев	17	Мужчина	
3	Кенесов	Вера	Яковлев	21	Женщина	
4	Кравченко	Мария	Григорьев	24	Женщина	
5	Майра	Наталья	Андреев	20	Женщина	
6	Майра	Василий	Иванов	20	Мужчина	
7	Коренко	Тамар	Михайлов	46	Женщина	
8	Тарасов	Александр	Степанов	24	Мужчина	
9	Шар	Николай	Николаев	25	Мужчина	
10	Бичко	Петро	Михайлов	18	Мужчина	
11	Чернов	Анна	Григорьев	19	Женщина	
12	Ступак	София	Григорьев	18	Женщина	
13	Григорьев	Александра	Григорьев	18	Женщина	
14	Ступак	Александра	Григорьев	16	Женщина	
15	Мероп	Александра	Григорьев	25	Женщина	
16	Козир	София	Григорьев	16	Женщина	
17	Мероп	Анна	Михайлов	18	Женщина	
18	Коренко	Григорий	Коренко	19	Мужчина	
19	Григорьев	Анна	Иванов	17	Женщина	
20	Козир	Ульяна	Григорьев	21	Женщина	
21	Коренко	Анна	Олександров	20	Женщина	
22	Коренко	Анна	Васильев	21	Женщина	
23	Коренко	Александр	Васильев	20	Мужчина	
24	Васильев	Мария	Григорьев	24	Женщина	
25	Майра	Василий	Войнов	34	Мужчина	
26	Тайчук	Григорий	Андреев	24	Мужчина	
27	Коренко	Александр	Александров	26	Мужчина	
28	Коренко	Александра	Коренко	23	Женщина	
29	Тайчук	Оксана	Григорьев	20	Женщина	
30	Коренко	Тарас	Андреев	24	Мужчина	
31	Коренко	Михайло	Михайлов	26	Мужчина	
32	Коренко	Михаил	Андреев	19	Мужчина	
33	Коренко	Александр	Васильев	18	Мужчина	
34	Коренко	София	Васильев	18	Женщина	
35	Коренко	Мария	Григорьев	24	Женщина	

10-е Октября. 1944 года. По розбору ...
 Коренко, ...
 10-е Октября. 1944 года. По розбору ...

Акт про фашистські злочини в с. Жовтневе. 1944 рік

36	Баранник	Антонина	Петровна	30	Чурикова
37	Климова	Евдокия	Ивановна	26	"
38	Петрова	Екатерина	Григорьевна	19	"
39	Мазина	Параска	Самойловна	23	"
40	Маслова	Никола	Павловна	23	"
41	Смирнов	Ульяна	Андреевна	19	"
42	Иванова	Александра	Андреевна	21	"
43	Баранник	Григорий	Александровна	20	"
44	Семон	Павел	Семеновна	24	"
45	Татар	Ульяна	Александровна	19	"
46	Судачев	Анна	Кузьмовна	26	"
47	Иванова	Павел	Самойловна	26	"
48	Баран	Евдокия	Григорьевна	27	"
49	Корсун	Никола	Петровна	20	"
50	Баран	Евдокия	Семеновна	24	"
51	Гайко	Павел	Александровна	13	"
52	Гайко	Григорий	Никитовна	18	"
53	Ерохина	Анна	Петровна	36	"
54	Кузнец	Евдокия	Григорьевна	22	"
55	Судачев	Александра	Григорьевна	24	"
56	Анна	Андрей	Кузьмовна	20	"
57	Смирнов	Петр	Павловна	18	"
58	Кузьмич	Ульяна	Семеновна	18	"
59	Кузьмич	Евдокия	Семеновна	25	"
60	Павел	Анна	Семеновна	19	"
61	Василь	Анна	Семеновна	18	"
62	Судачев	Наталья	Самойловна	20	"
63	Зарина	Мария	Корсун	38	"
64	Павел	Андрей	Корсун	19	"
65	Завод	Ульяна	Корсун	24	"
66	Корсун	Евдокия	Григорьевна	26	"

25-й июля 1912 года по поручению Королевского
 Короля Короля, в присутствии
 Короля Короля, в присутствии
 Короля Короля, в присутствии

Подписи: Председатель Королевского... / Подпись /
 Члены: 1. Подпись / Подпись /
 2. Подпись / Подпись /

Королевский Районный Совет...
 Высший...
 Председатель Районного...
 Секретарь...

*У другому ряду другий зліва — Петро Фокович Петренко.
21 липня 1941 року. Вітебськ*

Прага. 1945 рік

Кузюра Юхим Петрович

Весна 1945-ого року.

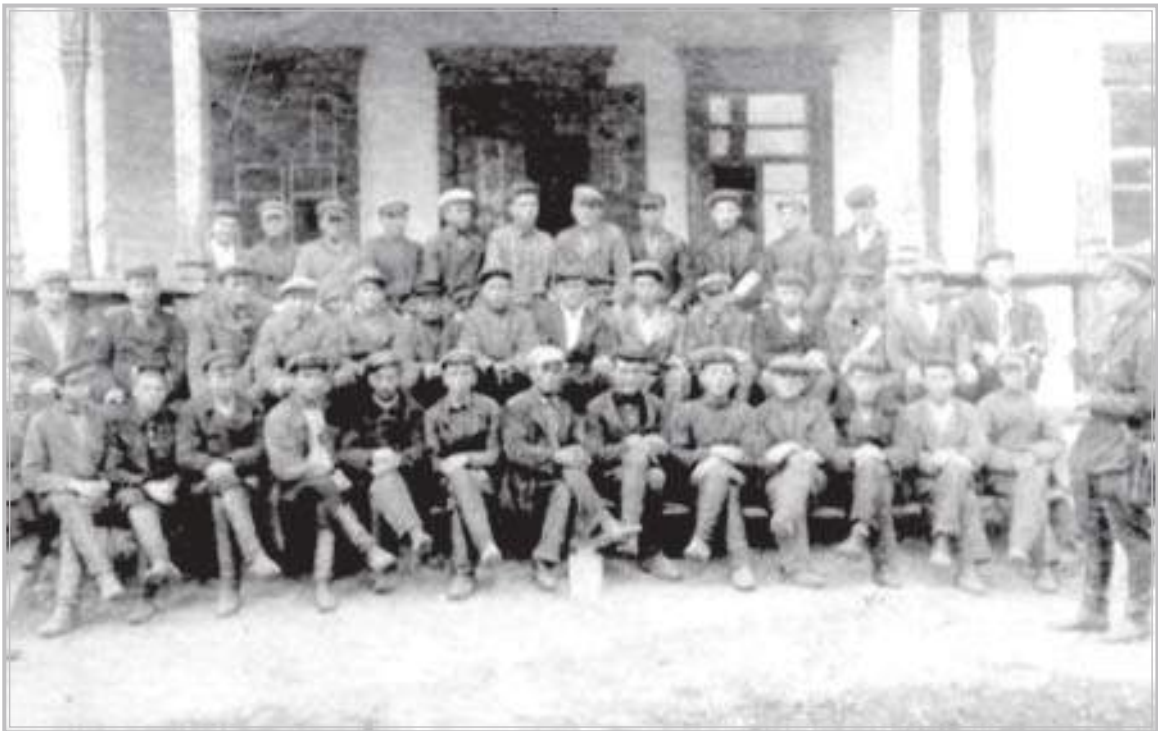
Зліва: Дмитро і Олександра Шаповали

Танкіст Комар (крайній зліва) День Перемоги зустрів у Празі

Такими вони були...

*«Якщо завтра війна..». Військові збори в Нехаївці.
Крайній праворуч – військовий комісар*

ФОТОГРАФІЇ ВЕТЕРАНІВ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ 1941-1945 рр.

с. Жовтнєве Коропського району Чернігівської області

Василенко Дмитро Вікторович

Нарышкін Валентин Олександрович

Заславський Іван Степанович

Гайдук Василь Павлович

Федоров Ніколай Григорович

Вокробай Костянтин

Немицький Григорій Дмитрович

Курасон Михайло Васильович

Журо Павло Трохимович

Баранов Дмитро Васильович

Полуйєв Іван Григорович

Петренко Олександр Григорович

	Прохор Микола Несторович		Гришчук Микола Григорович		Борис		Михайло Іван Козлович		Михайло Олександр Дмитрович		Михайло Іван Курілович
	Гайдук Василь Петрович		Литвинський Миколай Григорович		Зоряний Андрій		Голосовський Іван Карлович		Михайло Василь Андрійович		Журавко Миколай Павлович
	Баранук Василь Петрович		Зоряний Петро Сергійович		Михайло Іван Павлович		Прохор Василь Дмитрович		Баранук Василь Петрович		Баранук Василь Петрович

					
Сьба Петро Карлович	Онурієнко Олександр Павлович	Тимко Василь Григорійович	Зеленко Григорій Григорійович	Костромин Іван Іванович	Баранов Іван Михайлович
					
Гнатюк	Баран Дмитро Петрович	Бонач Олександр Корольович	Воробей Іван Несторович	Давиденко Іван Михайлович	Шкурый Олександр Михайлович
					
Козак Григорій Степанович	Гелій Сергій Павлович	Козак Іван Юрійович	Челінтsev Микола Несторович	Челінтsev Василь Олександрович	Скурденко Григорій Іванович

					
Дмитро Андрій Григоренко	Григорів Іван Ігнатович	Тимошенко Сергій Гаврилович	Ніко Василь Самойлович	Борис Григорій Фурдузов	Кузьменко Данило Іванович
					
Стрельчук Григорій Федорович	Кузюра Микола Антонович	Варенко Іван Андрійович	Гейко Іван Миколайович	Кузьменко Микола Федорович	Дмитро Олександр Коримбайєв
					
Шалов Дмитро Гаврилович	Гама Дмитро Медведович	Борис Павло Порфирійович	Петров П.Т.	Наховко Іван Костянтинівич	Золотарєв Кузьма Степанович

	Комар Федосій Степанович		Закосняк Степан Єгорович		Зубко Іван Васильович
	Гейко Михайло Терентович		Терех Михайло Григорович		Захарчук Петро Антонович
	Гайдук Петро Семенович		Стройко Василь Петрович		Бориско Григорій Евтухович
	Гайдук Григорій Кирилович		Савченко Іван Сидорович		Савченко Андрій Оксєленський
	Бориско Павло Іванович		Савченко Павло Оксєленський		Закосняк Михайло Васильович
	Бориско Павло Юхимович		Мельник Іван Андрійович		Юрко Павло Трохимович

	Жацьменко Іван Трохимович		Воробей Віктор Іванович		Бориско-Федоросій Григорович		Зінько Катерина Данилівна		Жуков Олександр Петрович		Микола Порфирій Занкович		Полівани Олександр Кузьмич		Сокол Дмитро Миколович		Бориско Олександр Васильович		Бориско Олександр Васильович		Бориско Олександр Васильович		Бориско Олександр Васильович		Бориско Олександр Васильович		Бориско Олександр Васильович
---	---------------------------	---	-------------------------	---	------------------------------	---	---------------------------	---	--------------------------	---	--------------------------	--	----------------------------	--	------------------------	---	------------------------------	---	------------------------------	---	------------------------------	--	------------------------------	---	------------------------------	---	------------------------------

2

КОПІЯ **Додаток** **с**!я в справах колишніх партизан! в вітчизняно! війни
1941-1945 р.р.

При Приїзд!! Верховного Ради Українсько! РСР
4 лютого 1965 р.

№ 3784

Д О В І Д К А

Гр. ЯХНО Михайло Іванович знаходився в партизанському загоні! Молдавського з"єднання! загоні! ім. Щорса на посаді командира взводу з 20 лютого 1944 р. по 2 листопада 1944 р.! загинув в боротьбі! з німецькими окупантами.

Секретарь комісії!! - підпис
печатного
учреждения

С.М. на об'єкті

Жовтневі воювали і гинули далеко від рідного порогу...

Відбудова – труд переростає у красу

А війна вже догорала. Вже вільною була Україна. І вдячна Європа устигла квітами шлях визволителям. І падали солдати. І йшли ще в Жовтневе останні похоронки — особливо гіркі на порозі Перемоги. На неї, на Перемогу, важко працювало поліське село, де ледь ще не в кожній хаті горьовані вдови. Та треба було жити, піднімати землю і дітей, думати про майбутнє.

Весь тягар перших відбудовчих років лягав на плечі згорблених вдів, роздягнених і босих дітей війни, на сухоребрих, до краю виснажених корівчин. У протоколах правління артїлі «Жовтнева революція» гірко зазначалося, «що торік врожаю зібрали менше, ніж посіяли і посадили». Землю обробляти було нічим, не вистачало насіння, вигребеного з усіх засіків. По вінця набиралося й інших проблем. У тому ж протоколі артільного правління били на сполох: колгоспу належало вивезти з лісу триста кубів деревини, а спромоглися лише трохи більше шістдесяти. Керівника другої бригади суворо попередили, а справу Ганни Кузьменко і Ганни Комаренко, котрі ніби втекли додому, чим зірвали лісозаготовки, передали в прокуратуру. Бідні жіночки — їх би пожаліти треба, зглянутися на домашні турботи. Але ж і без лісу — як без повітря. Бо бригадні двори в Жовтнево-му понищені війною. І майже половина хат пішла з димом. І таке по всій Україні, по всій державі.

А чим орати і чим возити? Вся надія — на корів-годувальниць. І йшлося тут не про велике молоко. У колгоспних протоколах гостро ставилася вимога «мобілізації тягла». 9-ого березня 45-ого року перед посівною тривожно зазначалося: «Тягла гостро не вистачає. І треба всіма силами обучити корів. Кожній бригаді підготувати і навчити по п'ять корів». Квітень 46-ого року: «Завтра вивести 60 корів для виконання плану». 7 травня: «Закінчити посів конопель і підняття пару до 12 травня. А для цього в кожній бригаді залучити по 25 корів і буквально всіх — з ферми».

А це не протоколи — живі спогади дочки війни Марії Бориско: «Якось коро-вою орали. Вона трохи потягне плуга і зупиняється, а потім взагалі впала на ноги. Гуртом підняли, та не йде корівка. Ледве відвели — відтягли до сараю, а вона там відразу телятко народила. Така тобі радість зі сльозами на очах.

А не було тягла, тоді четверо жінок впрягалися, а за плугом дядько-інвалід. І з рання до ночі в полі, якщо не впадуть там без сил, як ота корівчина.

У школі я вчилася мало, але чотири класи таки закінчила. Ходили з полотняними шаньками, де було вишите прізвище. А там каламарчик чорнила і дерев'яна ручка. А ще маленька посудинка з олією і шматочок хліба, щоб умочати. То було навіть щастя, коли хоч такий наїдок мали.

А кіно я вперше побачила після війни. Квиточок тоді коштував копійки. А де нам гроші взяти, коли і в дорослих їх не було? Та в сільмазі вже приймали за плату курячі яйця. І ми, аби батьки не помітили, нишком ходили за куркою по двору. Якщо повезе — ще тепле яєчко за пазуху і до магазину. Отак і побачила знаменитого Чапая за куряче яєчко. І косили тоді теж вручну — по 50 — 60 соток

за день, а жита по гектару, а то й більше. Чоловіки косять, а жінки слідом снопи в'яжуть і скирдують. Руки вже відмовляються щось там робити, а на душі тепло: буде щось у коморі...

Про війну бодай не згадувати. Он мати мені розповідала про одну жінку. Двоє дітей у неї на руках, а одне — зовсім маля і таке плаксиве, галасливе. Ту жінку ні в одну схованку не хотіли пускати, як ішли бої. Тоді вона у відчай всілася на пеньку посеред лісу: «Хай усіх разом повбивають, коли що». І, дивно, щасливо таки пересиділи в лісі посеред того страхіття...».

Мабуть, немає нічого гіршого від тих дитячих споминів, де не залишалося місця ні радості, ні теплу. Олександра Кваско: «Ми були малі й голодні. Та вже ходили на роботу в колгосп. Влітку, коли гребли сіно на луках, вишукували різні квіти і висмоктували нектар: таке солодке, така смакота. Ото й були цукерки нашого дитинства — інших не знали і не бачили...».

Не забуде свого брата Ольга Заковінько. Відразу після війни він працював у Конотопі. Їм там щодня видавали по 200 грамів хліба — ледь не пітерська блокадна норма. І той хліб брат привозив додому. «Нічого кращого в житті не пам'ятаю. Смак і досі сниться...».

Катерина Бориско: «Ходили всі тоді у постолах. А мені пощастило: мали з матір'ю на двох одні чоботи. Вечорами пряли, ткали, з полотна шили собі одяг. Фарбували його ольшиною, а прали в саджалці в жлукті. Це така діжка без дна. На низ клали соломку, потім одяг, накривали рядном, посипали попелом. І все запарювали кип'ятком. Зараз це б назвали сільською гігієною по-жовтневськи...»

Ганна Мережко: «Сусідський хлопець якось набрав у картуза насіння з поля і приніс додому. А хтось доповів, кому треба. І дістав той хлопчина аж п'ять років таборів. Коли повернувся, ще й сміявся: «Добре, що мене тоді прихопили. Я там майстром на всі руки став».

А в школу я пішла в 44-ому в маминій спідниці. Дітей було багато, а підручників зовсім ніяких. Вчителька роздавала кожному по аркушу з книги. Потім малеча ними обмінювалася і так вчилася читати. Не було чим і на чому писати. Батько з фронту привіз олівця і якогось зошита з сірими сторінками. На них тільки крейда сліди залишала». Ой, не просто давалися перші ази науки дівчатам по війні, та вчилися жадібно і спрагло.

Валентина Зязя: «Оселя наша згоріла. Жили в хатині з двома віконечками: лавка, стіл, підлога і лежанка. А над столом — полиця з хлібом. Мати пекла його для колгоспу. Це нас і врятувало від голоду».

Перші повоєнні літа — то суцільна розруха. А в 47-ому ще й неврожай додався. Жовтневські бабусі згадують: «Голод був суцільний і дошкульний. Взимку ми перебиралися через Сейм і довбали в полі мерзлу картоплю. Матері її вимочували, потім сушили і терли. Додавали заготовлене листя липи, дрібку борошна і пекли такий повоєнний хліб. А ще — деруни і млинці. Ото була розкіш...».

Катерина Зязя: «У 46-ому і 47-ому був страшенний голод. Ми ходили в поле

і збирали трухляву і гнилу картоплю, бо треба ж було щось їсти. А ще з сестрою рвали кінський шавель, а вірніше його зернятка. Принесемо, було, додому, вивернемо на піч. Зернятка сохнуть, а звідти чорні жучки вилазять. Ішли потім на Кузьменківщину, займали там чергу, щоб змолоти це «зерно». З нього мати і пекла деруни. Ми стоїмо біля столу і руки тремтять від голоду і нетерплячки. А мати гляне на нас і сльози кап-кап з очей на ті деруни».

Анастасія Кваско з одинадцяти літ ходила з матір'ю працювати в поле. Після школи вже заробляла півпайки до маминої норми. «Тоді буряки саджали, льон брали, садили і копали під заступ картоплю, восени і взимку віяли зерно. І хотілося працювати — бити байдики було ніколи». З 64-ого року і до виходу на пенсію невтомно трудилася ланковою в «Жовтневій революції». В 50-ті споруджувала лікарню в Коропі, зводила моста через Десну. А на початку 70-их разом з односельцями, чернігівськими будівельниками і білоруськими побратимами споруджувала в Жовтневому нову красуню-школу.

Школа в селі завжди була в шані і повазі. Ще в минулих віках у клірових відомостях Жовтневського храму поштиво згадувалася і церковно-приходська: хто і як там учився, хто ніс мудре слово знань і доброти. Кінець XIX століття вдячно засвідчує: відставний підполковник Андрій Ворожбит заповідає 12 тисяч рублів свого спадку «на благородну справу розвитку і зміцнення народної освіти на Чернігівщині». Потомки Ворожбита — родина Фененків — свято дотримала дідів заповіт. І на початку XX століття десять чепурних навчальних училищ поновили і розширили освітянську мережу в тодішньому Кролевецькому повіті.

Ці скромні сільські школи, в тому числі і в Рождественному, звісно, мінялися, перебудовувалися. Та час брав своє. Один з останніх директорів Жовтневської альма-матер Степан Масієнко розповідав: «Наша школа була славна освітянськими традиціями. Свого часу її закінчували відомий фізик-науковець Віктор Мисник, славетний хірург-ортопед, професор медицини Микола Грицай, талановитий бандурист Анатолій Грицай, чиє ім'я гриміло по всьому Союзу і далеко за його межами. Щиро гордимся ми і своїм земляком Надзвичайним і Повноважним Послом України в Киргизії, Білорусії Петром Шаповалом — вірним сином і патріотом рідного села... Є про що розповідати і ким пишатися. Та наша рідна школа була вже геть старенька. Зайдеш там, бувало, на ганок, а протилежна стіна хитається...».

Про це Степан Григорович згадує зі сміхом, як анекдот: «Довелося працювати і з дорослими. Мали ми тоді 9 — 11 класи Коропської районної заочної школи. Пригадую випадок: на уроці математики в 11-ому класі, де вчився і весь сільський актив, розглядали тему: паралелепіпед і його властивості.

— Все зрозуміли? — питає викладач.

— Та ніби зрозуміли, — встає сивий колгоспний бухгалтер. — Взагалі-то в математиці розбираюся слабенько, але тут зрозумів твердо: похилий паралелепіпед з усіма своїми властивостями — то є наша аварійна школа.

А тепер старій школі пора на заслужений спочинок. Тут виростає нова красуня — на втіху малечі, батькам і педагогам. Тому так радісно і привільно Анастасії Кваско. Бо то не просто праця, то мрія! Пісня проситься до серця. І, мабуть, заради таких хвилюючих моментів наш Павло Тичина мав повне моральне право пафосно завершити свого програмного вірша:

Кожен каже:

«Я свій труд несу!»

Відбудова.

Труд переростає у красу.

Та нова школа в Жовтневому офіційно народилася вже в січні 75-ого. А від вікопомної Перемоги пролягла важка і виснажлива дорога з днів і тижнів, місяців і десятків гірких і непосильних літ. За всяку ціну розорену країну треба було ставити на ноги. І ставили, зціпивши зуби.

Часи були нелегкі. І на долю сільського люду випало всього лихого під зав'язку: врослі в землю «шевченківські» хатинки з холодною глиняною долівкою і каганцем вечорами; вдосвіта залиті водою з відра селянські печі, щоб господарі з першою зорею бігли в поле чи на ферму; пісне вариво з лободи та кропиви день при дні; «палички» за непосильні трудовні, за котрі майже нічого не платили... Ось так і виживало Жовтнєве. Хто все це пізнав, той ніколи і нічого не забуде. Все це теж вкладалося в одне ємке слово: «відбудова» — гірке, пекуче і горде.

А пора після війни — повторимося — була сувора і вимоглива, взаємини складалися круті, а інколи й до краю безжальні. Всі житейські будні підпорядковувалися граничному «треба» — без нюансів і напівтонів. Бо ж довкола один розор і суцільні нестатки. І як безперечна трудова перемога зберігся письмовий звіт 45-ого року: «Відремонтували 8 возів, 13 саней, 10 хомутів, зробили нового інвентаря: один віз, дві волокуші, шість борін і двоє ярем...». Ще не скоро прийдуть на колгоспні поля могутні трактори і комбайни, зміцніють ферми з доїльними апаратами. І ще довго буде мучити доярок одвічна професійна хвороба: покручені розпухлі руки, які цілувати треба за невтомну працю. Ще раз повернемося до колгоспних протоколів перших повоєнних років. Навіть простий перелік засвідчує, яка ціна, скільки поту і мозолів у відбудови.

Рік 45-ий: «Роздати картоплі два бурти — по 2 кг за трудовень... Виділити для розореного Млинського борошномельного комбінату четверо коней з возами, двох тесль і пильщика... На збиральну кампанію мобілізується все населення — і колгоспники, і одноосібники, що проживають у селі — від 14-ти років і до глибокої старості. Роботу починати о 4-ій ранку і до пізньої ночі. Копання картоплі завершити до 15 листопада. Хто не впорається зі своєю пайкою, у того брати бульбу з його погребя. На копання виходити о шостій ранку... Слухали заяву демобілізованого Олексія Вороб'я про надання допомоги. Постановили: виділити Вороб'ю пуд зерна...». Хтось хмикне: ну, як тим пудом сім'ю годувати? Та нагадаємо: зібрали менше, ніж посіяли і посадили.

Рік 46-ий: «Слухали заяву, щоб надавати допомогу патронованим дітям і начисляти за нагляд за ними трудовні. Постановили: видавати по 8 кілограм зерна і 5 трудовнів на місяць... Про прийняття плану по будівництву спалених моста і греблі і трьох перших розорених війною житлових будинків. Затвердити рішення про виділення трудовнів на ремонт школи і купівлю будинку під ясла. Вирішили: при крайній потребі турботи про малечу, особливо на час посівної і жнив, придбати хату для ясел розміром 13 на 8 метрів... Вчасно завершити посів конопель і підняття пару. Для цього виходити на роботу о 4-ій ранку і працювати до 10-ої вечора»...

Рік 47-ий: «Організувати вивозку гною на поля під коноплю і картоплю виключно коровами...».

Зі звіту голови правління Г.Ю. Бориска: «Минулий рік був винятково важким через рани, нанесені війною, а тут ще сталася посуха. Тягло вкрай виснажене, фуражу не вистачало. Колгосп не справився з планом посіву. Частина врожаю загинула, решту зібрали, але було мало. Всі скаржаться, що не вистачає харчування і тому працювати просто немає сил...».

«Слухали доповідню завідуючого фермою про те, що Євдокія Ступак нишком скубла овечок. Доручили ревкомісії детально розібратися і суворо покарати. До Коропського райсобезу: правління просить виділити для патронованих дітей — двох дівчат і трьох хлопців — одяг і взуття, бо вони ходять обшарпані, а для купівлі необхідного на ринку колгосп не має коштів... Виділити групу молодих колгоспників для відродження зруйнованого Чернігова і для будівництва шахт Донбасу».

Вартим пильної уваги і по-своєму повчальним залишився нам для роздумів документ 48-ого року. В лютому опублікований гранично суворий Указ Президії Верховної Ради СРСР, згідно з яким колгоспників, що не виробили належного мінімуму трудовнів, велено нещадно карати і безжально виселяти за межі України. Бодай би і не згадувати про ту лиховісну казенщину, але, як ми вже говорили, з пісні і історії слів не викинеш. Від області до області, від села до села швидко покотився крутий вал розправ. Не обминув, звісно, і Жовтневе. Швидко і тут відшукалися і стрілочники для судової показухи — Хавронія Ханенко і Григорій Гайдук.

У квітні зібрали загальні збори колгоспу «Жовтнева революція», мовляв, це вся громада ледарів не потерпіла. Знайшлися підготовлені штатні оратори і почалося. Аж били себе в груди: країна, бачте, себе не жаліє, бореться з розрухою, заліковує рани, а знаходяться такі, що ховаються за спину чесних трудівників і влаштовують власне благополуччя за наш рахунок. Слухають селяни, понуро хилять голови. Ніби й правильні слова, але ж... Один, зрештою, не витримав, потім інший: «Давайте, земляки, розбиратися. Так, не виробили Хавронія і Григорій мінімуму — це їх не красить. Та має бути справедливість. Ну, яке, скажіть, благополуччя у бідної Хавронії? На фронті син героїчно поліг. Он чоловік тепер помер, за ним — зять. У жінки від горя і роботи руки майже відмовили. І таку ще й виселяти? Та побійтеся Бога! А Григорія Гайдук не недавно вагоном привалило

— він у лікарні провалявся. Де йому там трудодні заробляти? Тож не треба нами командувати — ми своїх на глум не віддаємо»...

З 320 присутніх на зборах триста рішуче захистили Григорія і Хавронію. Правда, зобов'язали їх залишити письмові обіцянки, що надалі будуть трудитися, не покладаючи рук. Ну, це для протоколу і для «органів». Старожили інколи згадують ті пам'ятні збори і відверто гордяться: зберегли тоді честь громади, не віддали її на поталу. Бо всі вони привчені трудитися на совість.

Звичайно, було всього: нетоплені печі, обіди з лободи, обшарпані і вічно голодні діти, покручені, опухлі від роботи руки солдаток. Ну, а коли, бувало, дехто нишком скубне шерсті з овечок на фермі або прихопить з поля за пазухою кілька зрізаних колосків чи пару картоплин у фартусі, то не треба забувати, як бідували тоді сім'ї, як перебивалися з кропиви на воду. Та ладні були все перетерпіти, пересилити, перебороти во ім'я відбудови. І рідна земля вдячно відплачувала за той святий труд.

Усі дев'ять колгоспів на території Жовтневської сільради потроху вставали з колін, економічно міцніли, набиралися сил в об'єднанні з багатшими сусідами. Зрештою, в 50-ому всі жовтневські колективні господарства злилися воєдино під іменем Климента Ворошилова — «великого соратника товариша Сталіна». Та недовго колгосп у селі жив з такою назвою. Волею громади на кілька десятків літ був перейменований у «Жовтневу революцію».

Справжній розквіт і гордий злет «Жовтневої революції» люди нерозривно пов'язують з приходом до керівництва Порфирія Мисника. З 15-ти років не знав він жодного дня без колгоспної праці. Зовсім юним гідно пройшов дві війни — фінську і Велику Вітчизняну. Мужньо захищав незламний Ленінград. Прокладав на Ладозі легендарну «дорогу життя», рятував від голоду блокадний Пітер. На солдатському своєму віку сповна пізнав ціну і хліба, і миру. І коли головував, ревно дбав про колгоспне добро і невтомно прокладав дорогу достойного життя своїм землякам. Постійно піклувався, щоб після школи молоді жовтневці йшли у вузи, виборювали вершини науки, виростали справжніми професіоналами в полі, на фермі, в культурі. І його стараннями видзвонювало село радісними новосіллями. Рясно виростали ошатні будинки, де селилися достаток і щастя.

Сільський краєзнавець Микола Сатаненко у своїх спогадах з гордістю писав: «У післявоєнні роки калиново розквітло наше Жовтнєве. Відійшли в недобре минуле шевченківські хатинки. Вулиці вкривав добротний асфальт, а обабіч мальовничими писанками виростали пишні кам'яниці, де радіоли і телевізори, телефони і газ. Село повністю електрифіковане і радіофіковане. Та найголовніше — люди. Це їхньою натхненою працею творилися велике молоко і щедre м'ясо, зростали на полях рекордні врожаї другого хліба і золотих пшениць. І в тваринництві, і в рослинництві «Жовтнева революція» упевнено завоювала лідируючі позиції в Коропському районі і надійно їх утримувала».

Дмитро Яценко — механізатор, орденоносець: «Тоді в колгоспі було понад

сім тисяч гектарів землі, з яких чотири тисячі — орної. Садити 640 гектарів картоплі, 5 — городини, сіяти 1200 га озимих, 500 гречки, а ще — яровину, буряки, льон. І скрізь брали дорідні врожаї. Мав колгосп солідні продуктивні ферми, тримали 900 породистих корів, 400 коней, 600 овечок, понад тисячу свиней, а також кури, гуси... Одне слово, було чим похвалитися нашому господарству і селянам у заможних своїх домах».

Іван Єрошенко — ветеран: «Жовтневе швидко розбудовувалося, особливо в 60-их. Пам'ятаю: відразу виростало по тридцять нових хат. Тільки у нас на Борисівці гуртом тоді поставили до десятка добротних будинків. І далі ще більшало новосіль. Ідеш, бувало, вулицею — погляду не відірвати від тієї рукотворної краси...».

Символічно, що навпроти красуні-школи відродився, урочисто по-новому зажив духовний храм, до того не раз руйнований війнами і безвір'ям. Його чисті передзвони знову малиново змивають на свята зашкарубуднів з душ і сердець.

А Дмитро Козел започаткував у Жовтневому ще одну щемно красиву традицію. Талановитий в усьому цей невгамовний чоловік — і в праці, і в пісні. Не перелічити, скільки бункерів золотих пшениць видав «на гора» за довгі роки його вірний і невтомний комбайн. А ще сім літ Дмитро Михайлович директорствував у місцевому будинку культури. І новими барвами засяяли традиційні і бережно відроджувані свята — великодні Різдвяні і Пасхальні, Дні хлібороба, і горді посвячення у повноліття, весілля і хрестини, казково-чарівні ночі на Івана Купала і найголовніше свято зі сльозами на очах — вікопомні Дні Перемоги. Це все не тільки і не просто зостається у вдячній пам'яті людській. Більше сотні хвилюючих і незабутніх фільмів про трудові будні і перемоги народилося в сільського кіно-аматора Дмитра Козла. І це теж буденна і святкова кіноепопея Жовтневого і всього поліського краю. А ще Дмитро Михайлович — голова сільради двох скликань поспіль, а це теж багато про що говорить — можна сказати, «освятив» нову традицію. Коли завершується навчальний рік, випускники школи зустрічають схід сонця під благовіст дзвіниці сільського храму. Це треба бачити і чути. Широкі вікна нової школи ловлять перші вранішні промені сонця. Бере за душу урочистий передзвін. І лягають гарячі квіти до постаментів сільських пам'ятників, до воїнського меморіалу, де понад півтисячі найдорожчих імен і де бронзова мати схилилася в скорботі. Бо пам'ять у Жовтневому священна і завжди безсмертна.

Не ховає гордості сільський священик отець Георгій. Це і його неабиякими стараннями відродився і оновився древній храм у Жовтневому. При недавній реставрації отець Георгій відшукав білі мармурові плити з іменами останніх Юркевичів і встановив їх біля церкви.

— Не пробували дізнатися, хто і чому тут похований? — цікавимося у священика.

Отець Георгій на мить замислюється:

— А чи варто порпатися в подробицях? Хай спочивають ...

До речі, серед збережених у селі численних фотографій є одна, де примос-

тився серед земляків і «пан Володя» — останній з Юркевичів, що єдиний не виїхав після революції за кордон. Скромно жив із своїм сімейством у «родовому селі» і вже в 50-их тихо і безконфліктно відійшов у кращі світи. Землякам запам'ятався «пан Володя» тим, що займався писарством — мав особисті чорнильницю і перо, дворянськи красивим почерком складав різні листи і прохання. Що ж, мир його праху. А, може, згадають Різдштенське-Жовтневе закордонні Юркевичі. Може, і приїдуть, поклоняться...

А село трудилося і квітло, гордо підносило в zenit своє працьовите ім'я. Не пішла в пісок, сторицею оплатилася хліборобам солонна напруга довгих відбудовчих літ. Майоріли на жовтневих вітрах знамена, підняті на честь правофлангових, славних переможців змагання. Не дарма, ніби й жартома, та завжди шанобливо звали в селі Пашею Ангеліною зовсім ще молоду Наталю Таркан. Відразу після училища в Сосниці мудрий бригадир механізаторів Дмитро Заковінько посадив дівчину на новенького Т-16. Довірів їй могутню машину і не помилився. Ще й хлопцям наказав: «Ви там приглядайтеся — допомагайте, чим зможете». І хлопці завжди приходили на поміч. Гуртом гордилися: яка славна трактористочка з нами поруч. А коли через хворобу мусила Наталія розпрощатися зі сталевим своїм другом, то і на будь-якій іншій роботі ніколи не пасла задніх. Бо так уже всі навчені в Жовтневому: чесна праця — то слава і шана.

Софія Коваленко: «Аж не віриться — понад сорок літ відпрацювала дояркою на фермі. Спочатку було дуже важко. А потім прийшли на допомогу доїльні апарати. Поступово ми ставали досвідченими майстрами машинного доїння. Відповідно — і повага. Згадую, як усім селом проводжали мене з подругами в нагородну екскурсію до Мінська і в скорботно вікопомну Хатинь. Скільки часу вже минуло, а й досі враження не меркнуть...».

Тракторист-орденоносець Василь Гайдук: «А ми солідним жовтневським гуртом їздили до легендарного Ленінграда. Дихали історією пам'ятних місць, тамували подих у знаменитих музеях. І це — на все життя. Мене ще і в Москву виводили — на виставку досягнень. Там саме проходив семінар по вирощуванню льону. Горджуся: і нам було чим звітувати. А ще не забуду, як піклувався колгосп про своїх хліборобів. Щороку відправляв кращих людей у Крим і Карпати, у Чорноморські здравниці. Я сам двічі лікувався у Хмільнику — набирался сил для самовідданої праці». Їздять жовтневі на відпочинок і на власних авто. Це колись пишалися перед сусідами селяни, що і в них з'явилися у дворах свої машини. А коли їхня кількість у селі перевалила за півсотню, то вже не розкіш, а звичні будні.

Рясно множився у Жовтневому хліборобський добробут. І не менш стрімко зростали на полях і фермах трудові здобутки. За звитяжну працю і висока честь. Двадцять чотири орденосці виховала за ці славні роки сільська родина. Глянеш отак в шанобі на фотографії цих великих, не боїмося сказати, людей, потім переведеш погляд на мужніх фронтовиків, яким пощастило повернутися в Жовтневе з війни і прославити в труді оцю землю і рідне село — стоїмо, як перед іконо-

стасом. Бо це герої і святі, незламні в боях і невтомні в праці, на котрих стояла і стоїть наша матінка-Україна.

Гордиться Жовтневе: виховало-зростило свого Героя Соціалістичної Праці. Невтомний хліборобський син Микола Грицай прославив у труді рідне село, район, область і Україну. Сім роботящих комплексних картоплярських ланок — то зоряна гордість «Жовтневої революції», та перед серед них завжди вела Миколина ланка. Донбас, Крим і Одеса гречно дякували Миколі за добірну українську бульбу, за його щедрий «другий хліб» з нашого Полісся.

Згодом Микола Іванович очолив сільську раду в Жовтневому. Не відбував повинності — горів у роботі, в щоденних турботах про земляків. І передчасно згорів. Рано пішов з життя. Та й сьогодні село говорить про нього, як про живого: «Це він зробив, це його пам'ять, це йому дякуємо...». Відлунює в душах гаряче серце героя, бо до останку віддане воно людям.

Братом і другом був бригадир тракторної Дмитро Заковінько механізаторській гвардії, а молодій порослі — як рідний батько. Жила й трудилася бригада як дружна і невтомна сім'я. Сам Надзвичайний і Повноважний Посол України в Киргизії і Білорусії Петро Шаповал шанобливо підкреслював, що перший трудовий гарт він здобув на рідних полях під дбайливою рукою Дмитра Кириловича. І це, мабуть, найвища оцінка в життєвому атестаті. Врожаї в бригаді завжди були рекордні, виробіток на агрегат максимальний, собівартість продукції найнижча. І коли поряд з іншими нагородами засяяла на грудях Кириловича найвища — орден Леніна, то була гідна відзнака всіх його старань. І по праву стали орденоносцями побратими Дмитра Заковінька — три Василі: Гайдук, Бориско і Кравчина та два Миколи — Баран і Полив'ян. До зіркової сім'ї приєдналися в Жовтневому комбайнер Дмитро Яценко, ватажок рілничої бригади Іван Дідевич, водії Олексій Воробей і Анатолій Кулешов...

Ну, а як же тут без невтомних жіночок Жовтневого? Все село пишалось взятою ланковою Ганною Грицай — неперевершеною майстринею високих урожаїв, кавалером ордена Леніна. Орденів Трудового Червоного Прапора заслужено удостоєні вірні посестри Ганни Іванівни — ватажки працьовитих ланок Марія Ромашко, Ганна Воробей, Уляна Шиш. Високі відзнаки за звитяжну працю отримали славні доярочки Жовтневого Ганна Курилко, Анастасія Гайдук і Софія Бочко. Поважних нагород удостоєні свинарки — три Ганни: Кваско, Петренко і Жушман. А ще дбайлива телятниця Олександра Черства і завжди перша в роботі Ганна Терех. До бойових орденів щедро додалися і трудові, хліборобські на грудях мудрого голови «Жовтневої революції» Порфирія Мисника.

Вони різні в долях, звершеннях і здобутках. Та варті того, щоб величали їх найвищими епітетами. Або можна просто наголосити: вони — прапороносці! І тим усе сказане.

Повоєнний молодіжний актив села

1951 рік

Бандуристи Грицаї

*Голова колгоспу «Жовтнева революція»
Порфирій Іванович Мисник (зліва)
і бригадир Дмитро Кирилович Заковінько*

Подруги. 1950-ті роки

Родинна зустріч. 50-ті роки

Випуск колгоспної газети

Члени шкільного фотогуртка. 1962 рік

Микола Карпович Лагошній (праворуч), І секретар Коропського РК КПУ

Проводи в армію. 1955 рік.

Весілля

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

ВОРОШИЛОВЕЦЬ

Орган партійної організації та управління колгоспу „Життєва революція“, с. Життєве, Коропського району, Чернігівської області

Рік видання 2-й
№ 12 (29)
СУБОТА
5
липпя
1958 року

ХАЙ СЛАВИТЬСЯ ПАРТІЯ НАША В ВІКАХ!

Славне сорокаріччя

Сьогодні комуністи і весь народ України відзначають 40-річчя утворення Комуністичної партії України — невід'ємної складової частини славної Комуністичної партії Радянського Союзу.

Вся історія Комуністичної партії України нерозривно зв'язана з діяльністю В. І. Леніна, з історією КПРС.

Комуністична партія України була утворена на І з'їзді більшовицьких організацій України, який відбувся 5—12 липня 1918 року в Москві, в результаті об'єднання більшовицьких організацій, що існували на Україні з часу зародження більшовизму.

З перемогою Жовтневої революції і створенням Української Радянської держави перед більшовиками України постало певідкладне завдання — утворити всоукраїнський партійний центр для організації боротьби проти внутрішньої і зовнішньої контрреволюції, за ліквідації Радянської влади на Україні.

За 40 років, що минули з часу утворення Комуністичної партії України, вона під керівництвом КПРС і разом з КПРС пройшла важкий, але славетний героїчний шлях боротьби в перелом. Україна перетворилася у нескороняну індустріально-колгоспну державу. На Україні, як і в усіх країні, було здійснено культурну революцію, значно підвищено добробут трудящих.

І нині, як завжди, Комуністична партія України йде на чолі українського народу, виступає як організатор його боротьби за втілення в життя великих завдань комуністичного будівництва, накреслених XX з'їздом КПРС.

Наші нові зобов'язання

Обсвоєння зменшення кулікацій про збільшення виробництва і збільшення планів продукції тваринництва держави, члени нашої сільгоспартії, підрахувавши свої резерви і можливості, взяли на себе по-

ні, підвищені соціалістичні зобов'язання.

В цілому по партії ми вирішили до кінця року виробити і здати державі понад план 100 центнерів молока і 82 центнерів м'яса.

П. МІСНИК,
голова колгоспу.

Старанно працюють люди бригади № 3

На всіх 65 гектарах зернових, посіяних бригадою № 3, урожай буде хороший. Добре росте кукурудза. І в нашій бригаді посіяно на площі 15

гектарів. Буряки подана дощами, чиста, без жодної бур'яни, картопля на площі 84 гектари теж обіцяє великий урожай, ніж він був у минулому році. Непогано й коноплі, які бригада вирощує на 25 гектарах, хороша ма-торка.

Таким я повинні бути всі посіви, бо на кожен гектар під технічні культури колгоспники випели в цьому році по 40 тонн добрив.

Члени нашої бригади зобов'язалися в цьому році зібрати по 220 центнерів картоплі з кожного гектара. І вже зараз можна сказати, що даного слова ми дотримаємо.

В. ХОМЕНКО,
бригадир третьої бригади.

Дружна ланка

Зі мною постійно вже 14 років працюють 18 колгоспників. Всі вони немолоді і здебільшого одинокі, але в роботі здружилися і працюють

старанно і злагоджено.

В минулому році ми виростили по 210 центнерів картоплі з кожного гектара.

Зараз наше завдання — зібрати по 220 центнерів бульб з кожного гектара.

Всєї площі під картоплею в нас 18,5 гектара, коноплі — 5,5 гектара, кукурудзою — 3,5 гектара.

Все це ми встигнемо вчасно обробити. Види на урожай кращі, ніж в минулі урожайні роки.

До сорокаріччя Комуністичної партії України ми закінчили всі роботи по догляду за посівами.

М. ЛІСЕНКО,
ланкова бригади № 3.

ВКРАЇНА ПАРТИЮ ВИТАЄ

Народу рідкому України
Неможливо служити КПУ.
Спрямовуючи рух неслухняний,
Діяльність творчу, бойову.

З КПРС вона неслихливо
Маршрутом лєнінським іде
І Україну, вілку, рідку,
Важко, однако, швидко, все.

Вітчизна щастям роздає,
Затіяким її руками,
І воїна всі вітає
Новими перемог вінками:

Дніпро д. могутнім і величним,
Казовським, Кременюцьким
морем,
Содома, світлом електричним,
Щемчим спокій простора.

І. ШАХ.

В селі була газета

Свято молоді

Дружно і весело відзначали День радянської молоді комсомольці й молодь нашого колгоспу.

Молодіжне свято почалося спортивними змаганнями. Перші місця в забігу на 100 і 1.000 метрів належали В. Козаль, В. Кузьюра, друге й третє — О. Демотю. Потім відбулися змагання в стрільбі з гранат. Найкращий результат з цього виду спорту — 54 метри показав Д. Зубко.

З стрибків у висоту перше й друге місця розподілили між собою І. Баран та М. Гайдук.

У велосипедній гонці на 20 кілометрів брали участь 30 чоловік. Пер-

шим до фінішу прийшов В. Кузьюра, другим — О. Демотю, третє місце зайняв І. Баран.

Волейбольні змагання трьох команд закінчилися перемогою команди, капітаном якої був В. Мазепа.

Потім почалася масові ігри: «біг в мішках», «можик», «пінг-понг», «біг горішки» та інші.

До 7 години вечора молоді сиділи на колгоспному стадіоні. А ввечері в приміщенні клубу демонстрували художній кінофільм «Летят журавлі».

І. ДЕМОТЮ,
заміслювач сільського клубу.

Механізатори колгоспу

З великим піднесенням зустрічають славне сорокаріччя КНУ України механізатори колгоспу. Старанно обробляють ділянки посіву картоплі трактором «Беларусь» трактористи В. Тимко та Г. Тимко, які виконують норми виробітку на 150—180 процентів.

Непогано працюють також і трактористи В. Бараник та М. Демотю на тракторі ДТ-54.

Комбайнери Д. Козал і Д. Іценко повністю підготували свої агрегати до збирання врожаю цього року.

М. САТАНЕНКО.

Наука сільському господарству

Ростовська область. Співробітники Всеросійського науково-дослідного інституту механізації і електрифікації сільського господарства сконструювали новий шестирядний кукурудзообробний комбайн. За годину роботи машина збирає 2,22 гектара.

Тепер ці поліпшуються окремі вузли і механізми комбайна.

На фото: перевірка роботи механізму для відхилення кукурудзяних качанів.

Фото А. Штейнкова.
(Фотохроніка РАСУ).

Комсомольці і молодь на виробництві

Комсомольці і молодь нашого колгоспу, які працюють на обробітку площ, засіяних просом, доклали багато зусиль, щоб зустріти сорокаріччя Комуністичної партії України новими успіхами в роботі.

Основною справою в боротьбі з бур'янами на посівах проса є комсо-

мольсько-молодіжна ланка, якою керує А. М. Романко. Ланка вже закінчує прополювання відведеної їй ділянки.

Першість на цій роботі утримують молоді колгоспники П. Рубень, М. Юрченко, О. Шаповал, С. Кузьюра, А. Терех, В. Савосиш.

Ф. ЗАКОВИЧКО.

Діст перця

Шаповал Ольга Василівна Гайдук!

Мені дуже шкода, що вас за самовільний невихід на роботу 8-14-88 року, за що оштрафували в 5 трудових, а ви 25 VI, найшановніша Ольго Василівно, знову без поважних причин не вийшли ввечері години закріплену за вами групу синів, думаючи, що сини самі себе обслуговують.

Колгоспний перець.

Грецької бригади № 4

Шере моє перчанське вітання вам, друзі грецької, чи то пак боронувальниць грецьки Микола Кузьюра, Микола Старчук і Микола Білоус за те, що, боронуючи грецьку бригади № 4, ви виробили немало огріхів. Правда, всіма шістьма кінцями боронували Кузьюра, а ви спали. Та нічого. Вітаю за огріхи вас всіх.

Та найсердечніше моє ві-

тання все-таки не вам, а Петру Васильовичу Німцю, бо він спав на полі краще за всіх вас. І коні його повтікали додому, не дочекавшись, поки він виспить-ся.

Немає ж невідомо нам, дорогі товариші, що за подібні вчинки можна потрапити навіть до суду.

З ПОШАНОЮ
ВАШ ПЕРЕЦЬ.

Редактор М. КУЗЬЮРА.

Касса взаимопомощи колхозников при колхозе
и.л. Верешолов
села *Новичево*
Коропского района, Черниговской области

ЧЛЕНСКАЯ КНИЖКА №

Фамилия *Рваено*
Имя *Петровича*
Отчество *Аристов*

Вступительный взнос в кассу уплачен
в сумме *5* руб. к: 1953 году.

Подпись члена кассы
Председателя правления
кассы
Казначей кассы *Григорьев*

Статистика об уплате членских взносов за 1953 г.				Выдача возвратных ссуд				
Месяц	Членский взнос	Дата	Подпись принявшего взноса	Дата выдачи и возврата ссуды	Выдана ссуда	Сумма погашен. ссуды	Остаток долга	Расписка
Январь	50	<i>15 января 1953 г.</i>	<i>Григорьев</i>					
Февраль	50							
Март	50							
Апрель	50							
Май	50							
Июнь	50							
Июль	50							
Август	50							
Сентябрь	50							
Октябрь	50							
Ноябрь	50							
Декабрь	50							

Членська книжка 1953 рік

Біля контори колгоспу. Початок 60-их років

Весілля після війни

1 Травня, друга половина 50-их років

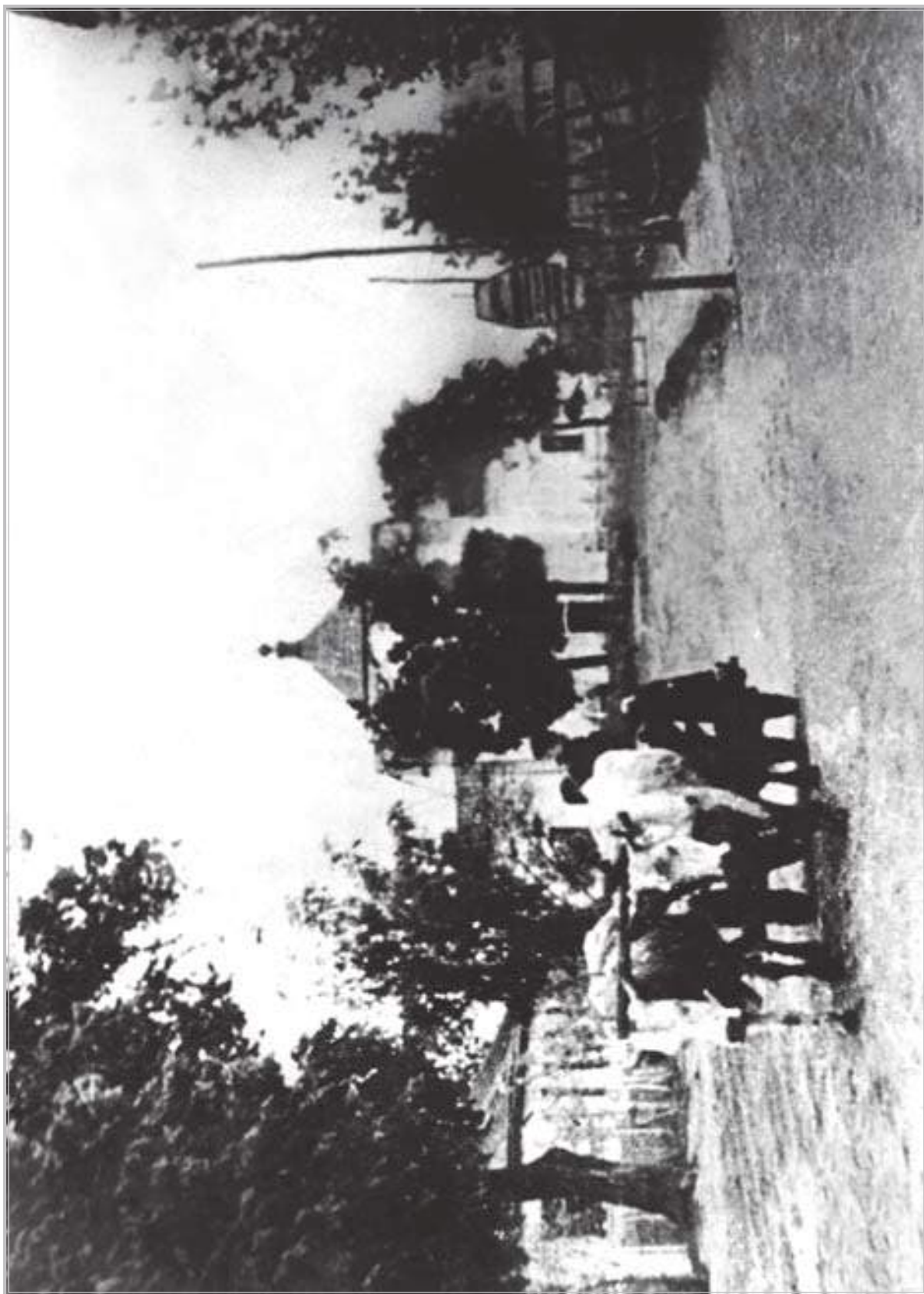

*На садінні картоплі. В центрі Герой Соціалістичної Праці Микола Іванович Грицай.
Крайній справа парторг колгоспу Микола Дмитрович Черствий*

*Перший ряд зліва: Кваско Ганна Матвіївна,
Грицай Ганна Іванівна, Петренко Ганна Яківна.
Другий ряд зліва: Воробей Ганна Степанівна,
Курилко Ганна Петрівна, Шии Уляна Яківна*

Центр села на початку 50-х років

«Швидка допомога» початку 60-их: фельдшер Галина Петрівна Юхно і «водій» Антон Кузьмич Луценко

Кінець 50-их років: проводи в армію

Передовики тваринництва

Колектив сільпо

На першій повоєнній Всесоюзній сільськогосподарській виставці. 1954 рік

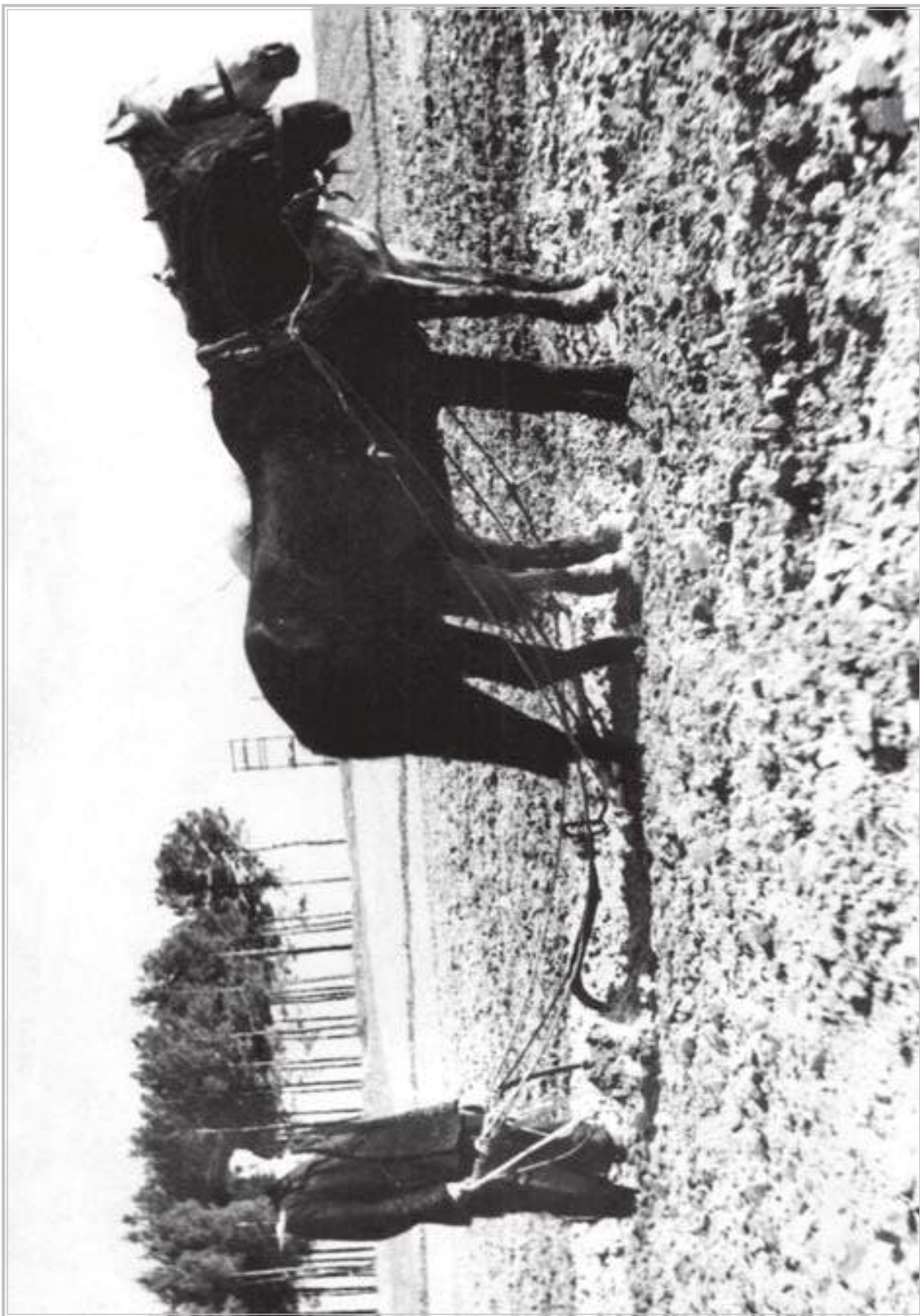
Підготовка картоплі до садіння

День працівників тваринництва. 1966 рік (в центрі голова колгоспу Мисник П.І.)

День Перемоги 09.05.1975 року с. Жовтнєве

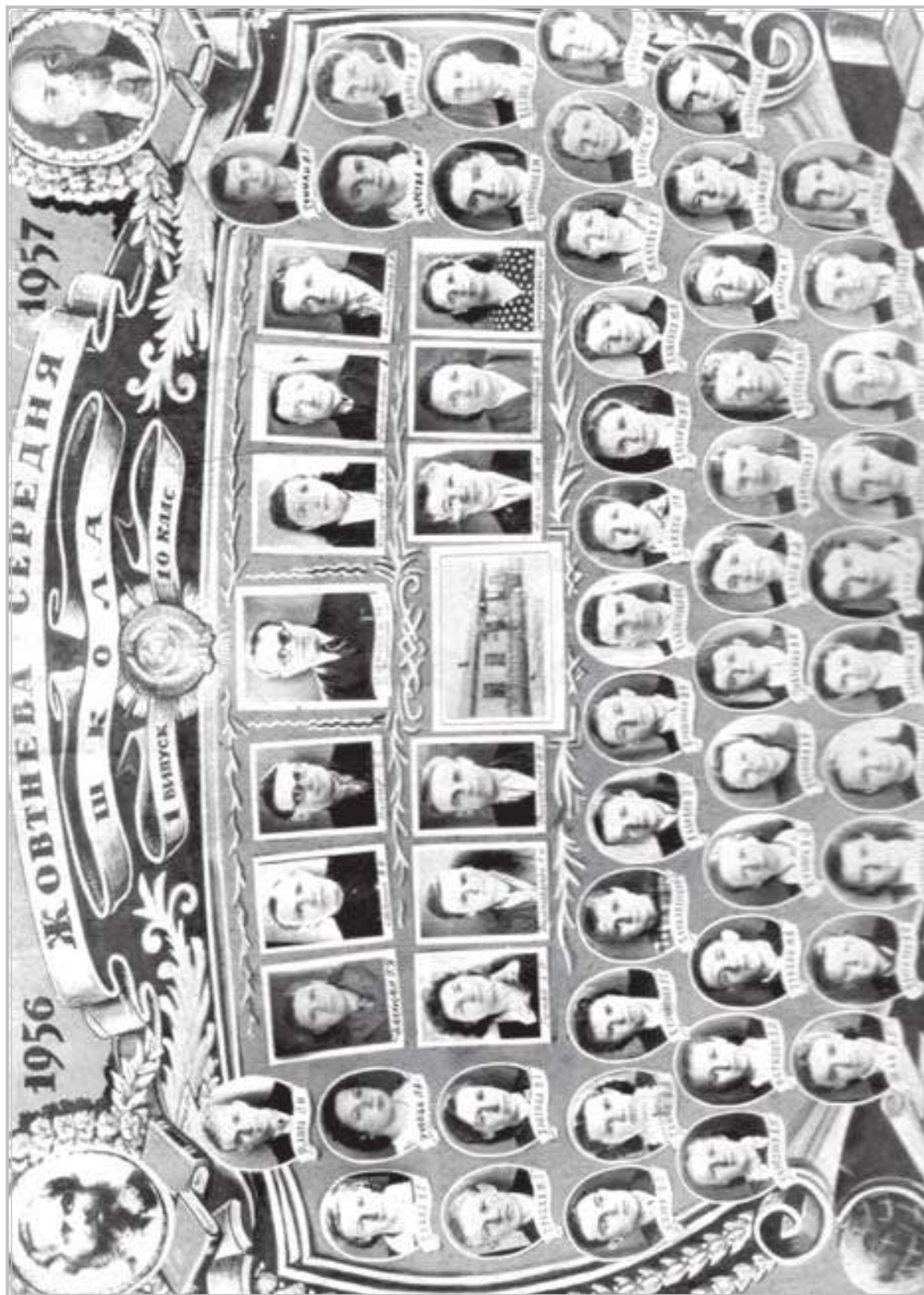
Працювалося з настроєм: весна!

Біля Красного мосту

1959 рік. 4 клас

Перший випуск десятирічки в 1957 році

Новорічний вечір у школі. 1960 рік

8-А клас. 1965 рік. У центрі – класний керівник Сокол Д.М.

Перший випуск 11-річної школи в 1964 році

Зустріч з Героєм Соціалістичної Праці Миколою Івановичем Грицаєм

Будівництво школи. Початок 1970-х років

Рік випуску	Шкільні			Рік народи учнів випускників/рік вступу	Кількість учнів що закінчили школу (лічачи початків)	Нагороджені	Підписи:	
	10-класників	11-класників	Закінчили школу з 1952 року					
1	2	3	4	5	6			
З 01.09.1954 року – Жовтнева середня школа (10 класів)								
1957	I-клас			1939-40; 1937, 1936	46 учнів (лічачи)	Срібною нагородою: Іванко Петро Сидоренко Сидор		
1958	II-клас			1941; 1942; 1940-41	17 учнів (лічачи)	—		
1959	II-клас			1942, 40, 41, 43	21 учнів (лічачи)	—		
1960	II-клас			1941-43; 1944	21 учнів (лічачи)	—		
З 07.11.1960 року – Жовтнева середня загальноосвітня трудової підготовки школа з виробничими навч.								
1961	II-клас			1944; 42	16 учнів (лічачи)	—		
1964	I-клас			1946, 44, 45 Вступили: 52	17 учнів (лічачи)	Золотою нагородою: Віктор Андрійович Дмитров Віктор Федор Сидоренко		
1965	II-клас			1947, 46 Вступили: 53	26 учнів (лічачи)	Золотою нагородою: Іванко Микола Петрович		
			I-клас	1948, 47 Вступили: 55	10 учнів (лічачи)	—		
1966	II-клас			1948; 47 Вступили: 55	11,5 кл. – 19 учнів 11,8 кл. – 21 учнів Всього – 40 учнів	Золотою нагородою: Григорій Андрійович Жовтнев Микола Вікторович Петров	Випускні, вих. із школи: 121 учнів	
	VI-клас			1948, 48 1948, 48 Вступили: 56	10,8 кл. – 26 учнів 10,6 кл. – 26 учнів Всього – 52 учнів	— Золотою нагородою: Зоряна Вікторівна Килиш		
			II-клас	1948, 48 Вступили: 56	19 учнів (лічачи)	—		
1967	VII-клас			1950, 49 1948-49 Вступили: 57	28 учнів	Срібною нагородою: Зоряна Вікторівна Сидоренко		
			II-клас	1950, 49 Вступили: 58	10 учнів (лічачи)	—		

Кількість випускників Жовтневої школи за період 1957 — 1974 рр.

Рік випуску	класи			Рік випуску згідно з реєстрацією (випускні)	Кількість учнів що залишили школу (на момент випуску)	Класифікація	Примітки
	10-й клас	11-й клас	Залишок класу (з 1957)				
1968	VII-клас			1951: 50 Випуск 58	26 учнів (N 202-207)	Залишок класу: дітяки Нема, Порфирівна	
			IV-клас (1951: 50) Залишок класу: дітяки Нема, Порфирівна (залишок класу: 1951: 50)		6 учнів (N 40-45)	—	
1969	VI-клас			1951: 52 Випуск 53	10,8"ка - 22 уч. 10,5"ка - 19 уч. (N 228-258)	—	
			V-клас (1951: 52) Залишок класу: дітяки Нема, Порфирівна (залишок класу: 1951: 52)		9 учнів (N 46-54)	—	
1970	V-клас			1952: 53 Випуск 60	10,8"ка - 22 уч. 10,5"ка - 23 уч. (N 259-289)	Залишок класу: дітяки Нема, Порфирівна (10,8"ка)	
			IV-клас (1952: 53) Залишок класу: дітяки Нема, Порфирівна (залишок класу: 1952: 53)		7 учнів (N 55-61)	—	
1971	IV-клас			1953: 54 Випуск 61	10,8"ка - 22 уч. 10,5"ка - 22 уч. (N 290-310)	Залишок класу: дітяки Нема, Порфирівна (10,8"ка)	
			III-клас (1953: 54) Залишок класу: дітяки Нема, Порфирівна (залишок класу: 1953: 54)		10,5"ка - 22 уч. 10,8"ка - 22 уч. (N 311-331)	—	
1972	III-клас			1955: 54 Випуск 62	10,8"ка - 22 уч. 10,5"ка - 22 уч. (N 332-352)	—	
			II-клас (1955: 54) Залишок класу: дітяки Нема, Порфирівна (залишок класу: 1955: 54)		6 учнів (N 62-67)	—	
1973	II-клас			1956: 55 Випуск 63	37 учнів (N 353-433)	Залишок класу: дітяки Нема, Порфирівна (залишок класу: 1956: 55)	
			I-клас (1956: 55) Залишок класу: дітяки Нема, Порфирівна (залишок класу: 1956: 55)		4 учні (N 434-437)	—	
1974	XIV-клас			1957: 56 Випуск 64	29 учнів (N 438-462)	—	
			НЕ ІМАЄ		—	—	
Всього випущено: 462+71=533 учні (кількість що залишили школу після 8-го класу - ?) Склад: 1951-1957 рр. 1958-1959 рр.							

Відео: Арієв і його класи реєстрації отримав про акцію освіти з 1954 по 1974 рр.

Примітка: Випуск класу припинився з 15 лютого 1945 по...

Залишок класу працював з 1962 року, а перший випуск відбувся в 1965 році.

Дітяки з класу не записані:

- 1957-58 рр. (IV-клас) - 68/70 рр. (V-клас): Рибка, Полікарпова
- 1971-72 рр. (II-клас) - 72/73 (III-клас): Суліма, Полікарпова

Кількість випускників Жовтневої школи за період 1957 — 1974 рр.

10-Б. Випуск. 1971 рік

1958 рік. Мітинг з нагоди 1 Травня

Відкриття нової школи

П'ята бригада. Початок 60-их років

Трактористка Наталя Євгеніївна Таркан

Механізатори в колгоспному саду

Учні початкової школи.

Другий ряд зліва — вчителька Міля Макарівна Кривець

*Ліворуч: головний агроном Іван Андрійович Жихор
і комбайнер Дмитро Романович Яценко*

Шкільний оркестр народних інструментів

*Бочко Надія Миколаївна.
Прийом у члени ВЛКСМ 1965 р.*

На тарканівці. 1 травня 1966 р.

Наречена з друзьками. 1968 р.

Гайдук Василь Пилипович. 1992 р.

Школярі допомагають колгоспу

Друзі: Гена, Юра і Петя. 1981 рік

У центрі: вчителька початкових класів Ольга Федорівна Сахно

Вечорниці. Зліва друга — вчителька Валентина Юхимівна Згода

Хор с. Жовтнєве 1984 р.

Дитячий садок 1975–1976 рр. Підготовча група

Орденоносці

с. Жовтнєве Коропського району Чернігівської області

Григорій
Миколай Іванович

Віктор
Миколай Короткий

Григорій
Галина Іванівна

Гайдук
Василь Тиміфійович

Борисов
Софія Павлівна

Ромашко
Марія Яківна

Маслицький
Порфирій Іванович

Шов
Юрій Єлісейович

Куріко
Галина Петрівна

Гайдук
Наталія Леонідівна

Борисов
Ганна Степанівна

Яцко
Дмитро Романович

Кравченко
Василь Олександрович

Терех
Геннадій Матвійович

Черкашин
Олександр Миколайович

Клишченко
Костянтин Федорович

Петрусенко
Геннадій Єлісейович

Коваленко
Геннадій Матвійович

Зія
Олексій Григорович

Майор
Олександр Дмитрович

Літвінчук
Єгор Миколайович

Журав
Геннадій Миколайович

Борус
Василь Григорович

Куровський
Олексій Дмитрович

Кваско
Анастасія Олександрівна

Глібчук
Михайло

Борис
Михайло Сергійович

Б У Д И Н О К
виконкому сільської Ради

1. Рік будівництва 1800
2. Будинок типовий, пристосований приспосований
3. Будинок окремий, озміщений окремий
4. Кількість поверхів одноповерховий
5. Кількість кімнат у виконкомі 20 т.м
6. Корисна площа 126 м²
7. Матеріал стін кірпіг
8. Матеріал покриття шифер
9. Вартість будівлі 8705 крб.

Приміщення сільради до 1987 року

ЖОВТНЕВА СІЛЬСЬКА РАДА

1919 року с. Рождественське перейменоване у Жовтнєве.

У 1922 році в кількості 15 членів створена комсомольська організація, котру очолював Іван Фокович Шах.

1929 року з'явився перший колгосп «Жовтень»

1930 року проведена колективізація, у результаті якої засновано 9 колгоспів.

1935 року у селі повністю ліквідована неграмотність.

Місцеву владу очолювали:

1918 р. – Данченко Федір – голова ревкому; Гайдук Павло Андрійович – секретар;
 1919 р. – Мачула Роман Данилович – секретар ревкомконкому;
 1922-1929 рр. – Мачула Роман Данилович – секретар сільської ради;
 1930 р. – Коваленко (з Краснопілля) – голова;
 1933 р. – Шило – голова;
 1934-1937 р.р. – Мачула Роман Данилович – голова;
 1937 р. – Халецький М. – голова;
 1941 р. – Гайдук Павло Андрійович – голова (1898 р.н., розстріляний німцями у Сосниці); секретар – Сорокін Василь.
 1948 р. – Бориско Іван Семенович – голова; секретар Хоменко Іван Степанович;
 1950 р. – Стещенко Остап Григорович – голова; секретар Хоменко Іван Степанович;

Полічук Олександр Кузьмич
1951 р.

Масера Михайло Петрович
1953 р.

Денчишко Іван Митрофанович
1966 р.

Черстий Микола Федорович
1973 р.

Коваленко Дмитро Михайлович
1974 р.

Лушчик Олександр Григорович
1982 р.

Гришай Микола Іванович
1985 р.

Кляшко Микола Іванович
1990 р.

Гришай Олександр Михайлович
1998 р.

Гейко Андрій Михайлович
2010 р.

ГОЛОВИ КОЛГОСПІВ

Спільний обробіток землі після революції було організовано в 1919 році, але за Денікіна комуна розігнана.

Восени 1929 року організований перший колгосп - «**Жовтень**». До нього записалися переважно бідняки - Василенко О.Х., Василенко Г.Х., Халецький Григорій, Комар Степан, Сатаненко Василь, Сорокін Борис, Ступак Самсон, Заковінько, Кваско, Гайдук - понад 20 дворів. Першим головою новоствореного колгоспу став Василенко Олексій Харлампійович.

Під час колективізації у 1930 році створені:

- колгосп «**Червоний босць**» на території хутора Накот. До нього ввійшло 10 дворів. Першим головою обрали Біляха Андрія Федотовича;
- «**Жовтневий колос**» - перший голова Гайдук Дмитро Михайлович, в 1934 р. - Мірошніченко Пилип Іванович;
- «**ім.Ворошилова**» - першим головою був Пархоменко Михайло Іванович, пізніше Пасюк;
- «**Червоне поле**» (згодом - «**Маяк Ілліча**») - створений на вул.Загребелля, перший голова Шах Тит Трохимович;
- «**Червоний плугатар**» (потім - «**ім. Тельмана**») - організований на хуторі Сторівка, а першим головою був Ларченко Антон Микитович;
- «**ім.Шевченка**» (ім. Кірова) - створений на Заковіньках, перший голова Заковінько Карпій Папич;
- «**Оборона**» - створений на Кошелівці, першим головою був Шах Степан Артемович (помер 1934 р.), Гайдук Павло Андрійович, після нього обрали Тимченка Семена Івановича, котрий головував аж до війни;
- «**Нове життя**» - створений на хуторі Синявка, першим головою був Русин Антон.

У 1936 році відбулося укріплення колгоспів і їх залишилося 3 :

- «**Жовтнева революція**» - об'єдналися колгоспи «Жовтень» і «Жовтневий колос»;
- «**ім.Сталіна**» - об'єдналися «ім.Шевченка» і «Оборона»;
- «**ім.Ворошилова**» - об'єдналися «ім.Волошилова», «Червоне поле» та «ім.Тельмана».

У червні 1950 року всі колгоспи села об'єдналися в один колгосп, який мав назву «**ім.Ворошилова**», а в 1956 році перейменований на колгосп «**Жовтнева революція**».

У кінці 90-х років колгосп змінив назву на ксп «**Вольниця**», згодом реорганізувався у ВАТ «**Вольниця**».

Серед голів колгоспів відомі:

до війни :

Ігнатенко (з Лісків);

Корзюк Микита (1937 р.);

Заковінько Петро Дмитрович (з Ковалів)

Козел Гнат Андрійович - 1936, колгосп «Жовтнева революція», потім там же - Мазепа Василь Масійович

Кваско П.М. - 1940 р. - колгосп «ім. Сталіна»

1941 - Василенко Олексій Харлампійович.

Після війни:

Черствий Омелян - голова колгоспу.

1947 р. - Гнат Ворона, голова колгоспу «ім. Сталіна»

1944-1950 - Борисенко Григорій Йовтухович - голова колгоспу «Жовтнева революція»

1950-1951 - Капиця Іван Д., Ніпот П.С.,

Прокопенко Антоніна Федотівна
- 1951-1953

Мисник Порфирій Іванович
1953-1980

Нагорний Михайло Ілліч
1980-1982

Жихор Іван Андрійович
1983-1985

Нагорний Микола Трохимович
1985-1987

Бондаренко Володимир Мирович
1987-2000

Савченко В'ячеслав Іванович
2000-2010

Як ми втрачаємо селянську цивілізацію

Все лишається в пам'яті, все гаряче згадується. І застається в серці Жовтневе. Сільський ветеран Петро Кизименко тепло розповідав: «Батько мій Іван Трохимович подався аж у Мурманськ — на риболовецький флот. І заробітки там були гарні, і робота подобалася, а додому тягло неймовірно. Бо де ще є таке Жовтневе, де зустрінеш такі ліси, поля і води?». Подібним привіллям справді рідко де надишешся... Кажуть, не дивина тут були білі лебеді. Видно, і гордим красеням припали до вподоби тихі заводи Жовтневого. І дорослі, і діти спрагло милувалися білокрилим дивом.

Усе було в цьому благословенному краї — люди і хліб, земля і лебеді. А потім почало руйнуватися нажите й усталене. Зникала, печально розтавала у туманах буденна життєвська радість і — чи не дивно? — полишили чисті довколишні озера білі лебеді. Чи не пішла у небуття за ними найкраща трудова пора Жовтневого, чи не злетіла в небеса останньою лебединою піснею його вікова історія?

Дивні і суперечливі відчуття шматують серце і душу: зоряна епоха звитяжців і орденоносців — колективна вдячна гордість за напругу відбудови — на диво швидко і незворотно відійшла в минуле, можна сказати, в безпам'ятне нікуди. Як і чому так сталося, питають себе в розпачі хлібороби. Де шукати причини раптового занепаду «Жовтневої революції» — одного з найбагатших і наймогутніших колгоспів на Принесенні? А відповідь майже на поверхні. Гірко це бачити і боляче визнавати, та сумне сьогодення Жовтневого і масовий занепад українського села розпочався майже одночасно з проголошенням нашої незалежності. Ще Леонід Кучма допитувався в усіх: скажіть мені, нарешті, яку Україну ми будемо? Сумні плоди нинішніх реалій — ось вам і вся відповідь.

Більшість українців закопали свій пуп у селах і хуторах — потомствених городян серед нас небагато. І хоча рідних там усе менше, а дорогих могил на сільському цвинтарі й за годину вже не провідаєш, мала батьківщина не відпускає... Та останнім часом у більшості побачення з отчим домом все гіркіші, а думки і почуття розхристані та пригнічені. Де та фатальна помилка, яка руйнує могутню селянську родину, засіває пишними бур'янами колись мозольно доглянуті лани, тайфуном пронеслася над бригадними дворами, фермами, кузнею, лікарнею? Тихо і гірко назавжди відходять в історію і спогади Жовтневі, Степові Хутори, Червоні Кам'янки...

Амплуа влади останніх десятиліть — реформи. Та їхня реалізація і стратегія нагадує відомий анекдот про умільця, котрий приніс додому з заводу деталі швейної машинки і хотів змайструвати дружині таку ж. Та кожен раз виходив чомусь лише автомат Калашникова. І в нас якось не виходить задумане, бо деталей вдосталь, а як до справи — то кадрів немає, то грошей катма, то незрозуміло нічого, все валиться і руйнується.

Звісно, «раніше не все було краще», але визнати нинішній розвал і суціль-

не нищення «реформами» та «покращанням» життя язик не повертається. Часто доводиться чути про те, що «село — це колиска нашого народу», «село — наше майбутнє», та чи дійсно розуміють вправні оратори, що коли погано селянину — то й усій країні не може бути добре? Бідкаються хлібороби, що діти не можуть здобути пристойну освіту (треба розраховувати тільки на платне навчання), а коли все-таки отримують дипломи, то не можуть ніде влаштуватися на роботу, бо «все стоїть». Про себе турбуються сільські дядьки та матусі в останню чергу, тільки коли скрутить до краю, то просять чиновних земляків якось допомогти хоча б дістатися до лікарні, іноді пожуряться на мізерні пенсії, занедбані дороги і зверхність начальства.

Разом з тим ці галузі — освіта, медицина, сільське господарство — на думку ініціаторів, інтенсивно перекроюються на європейський копил. Замисліться: а чому ж тоді настільки мізерні результати? Причому, однаково в освіті, медицині і, власне, головному на селі — аграрному виробництві. Про це говорить уже й лукава статистика: напередодні 20-ої річниці незалежності оприлюднені цифри наших досягнень в усіх царинах — є з чим порівняти.

Варто приглянутися до купівельної здатності зарплат — це будуть найточніші терези добробуту. Хліба, наприклад, та бензину можемо купити значно менше. А от горілки — втричі більше. Певне, коли влада не може забезпечити народу гідну зарплату і щастя в житті, то компенсує це дешевою горілкою — сурогатом задоволення...

Втім, на переконання багатьох мислячих людей, щастя не вимірюється дешевою ковбасою або високою зарплатою. Коли були щасливіші, наприклад, інженери Чернігівського радіоприладного: коли випускали деталі до космічної техніки чи нині, коли торгують на базарах китайським ширвжитком? Тоді вони без жодного підтексту могли говорити: «зато мы делаем ракеты и перекрыли Енисей, а также в области балета мы впереди планеты всей». А де сьогодні ми попереду? Ось неупереджені дані міжнародних організацій і агенцій. Україна на 1-ому місці в світі за рівнем дитячого алкоголізму і розповсюдженню ВІЛ серед дорослих; ми другі в світі за боргами перед МВФ (12,66 млрд. доларів на серпень минулого року), четверті серед країн з найгіршою економікою, п'яті — за кількістю вживаного алкоголю на душу населення, ми «вибороти» 57-місце з 59 в рейтингу конкурентоспроможності. Нижче — лише Хорватія і Венесуела...

І не видно, на жаль, сьогодні таких дійсно великих, патріотичних, значущих справ, проектів, де люди змогли б себе реалізувати, відчувати творцями, затребуваними спеціалістами. Що відкрито, запущено в дію останнім часом на Придесенні? «Агов», — гукаємо безнадійно. І жодного відлуння у відповідь.

На День Перемоги минулого року в Жовтневській школі відкрили музей села. Він зовсім не схожий на оті «потьомкінські» кімнатки, які сьогодні скрізь

майструють на догоду моді: аляпувато розфарбована фанерна піч, знайдена десь на горищі стара прядка та ще діжка з косою. У Жовтневому все інакше. Ми вже не раз говорили і ще повторимо: минуле для хліборобів тут — святиня. Назносили односельці безцінні сімейні реліквії, доклали рук, уміння, фінансів працівники архіву, сільські й районні депутати, представники самоврядування і виконавчої влади, підприємці — дякувати треба сотням людей. І народжувалося все сильніше бажання озирнутися, осмислити, закарбувати для дітей дороге і, на жаль, скороминуще життя поколінь, які відходять... Кожен експонат у музеї дише історією: прижовклі знімки хвацьких солдат ще японської війни, з громадянської, докладні клірові книги, фото статечних селян в тогочасному одязі, документи з непростих довоєнних часів, похоронки і фронтові трикутнички, світлини святково вбраних доярочок біля гордої Дошки пошани — то все будні, які пережило, перетерпіло і серед яких виросло не одне покоління рождественців-жовтневців.

Серед стосів документів на окремій полиці півдесятка рукописних книг — все, що збереглося від бюрократії колгоспу «Жовтнева революція» — протоколи зборів колгоспників, засідань правління та сільської ради. Нерозбірливі записи олівцем на звороті відомостей про здачу хліба, протоколи на клаптиках обгорткового паперу — це ті факти, котрі співставляються ніби самі собою, а висновки спонукають до роздумів.

Ось перші збори у грудні 1944-ого. Говорять про підготовку до посівної. Констатують: восени зібрали небагато, «по 2 центнери з гектара. Корови підвели, сильно були виснажені». А ще на порядку денному «Про патронованих дітей». Це по-нинішньому про дитбудинківців. Тільки в Жовтневому, та й по всій повоєнній державі, сиріт віддавали не в казенні стіни, а в родини, піклувалися про них до повноліття. Софія Гейко слізно просить: «Двоє патронованих дітей, як і її двоє власних, до школи не ходять тому, що сидять голі й босі. Треба дітям купити взуття і одержу». І збори доручають завгоспу і голові правління купити в Коропі державним дітям усе необхідне. Ще нічого немає, йде війна, а всім жовтневським миром вирішено відірвати останню копійчину цим «голим і босим». На освіту.

А ось як три роки поспіль (більше просто не збереглося відомостей) з 46-ого по 48-й ділили сільський бюджет. Три чверті (!) з усього зібраного — на школу, бібліотеку і лікарню. Причому, громада визначала: скільки саме повинно йти на оплату квартир вчителям, на придбання книг, а не загалом «на лікарню». До речі, управлінців у селі з населенням у 3,5 тисячі людей налічувалося аж шестеро. І вони справді керували. Чи не тому сьогодні в Жовтневе їдуть звідусіль, аби побувати в тому музеї і наодинці поговорити з історією — без купюр і перекручень?

А в сучасному суспільстві відбувається підміна понять, тепер «керує» не управлінець, а хазяїн, власник. І як він справляється зі справою, в котрій часто-густо геть не розбирається, нікого не хвилює. Проїдьте по чернігівській землі —

аж серце крає. Певно, такі і результати — Придесення вперто посідає «призові» останні місця конкурентоспроможності серед інших регіонів України.

Двадцять останніх літ різні сили «покращували» українське життя. Здається, повинні далеко відбігти від нужденної повоєнної пори, і саме сільські діти мають відчувати це найпершими — адже за них боліло серце у найважчі часи, а тепер, зрештою, можна віддати борги сповна. Та вірно кажуть: чим людина бідніша, тим вона добріша. Без душевних терзань нищать сьогодні основу, стрижень села — школу. А з нею під корінь вирубують ледь уже видимий «прошарок інтелігенції» — вчителів. Ну, хто буде сіяти розумне і добре по наших ледве дихаючих селах і завмерлих на останньому кроці до небуття хуторах?!

Плоди сучасної освітньо-просвітницької галузі (важко іменувати її цариною) — гіркі й отруйні для моралі суспільства. Інститут соціології у грудні 2011 року провів серед учнів 11 класів дослідження з цікавої теми: «Що сприяє досягнення людиною високого соціального статусу в Україні?». Перша п'ятірка відповідей склалася таким чином: багаті та впливові родичі (44%); інтелект і здібності (42%); вміння обходити закон (37%); заможні батьки (36%); освіта (36%). Відповідь «чесність і принциповість» опинилася в аутсайдерах з мінімально можливим відсотком — 19-те місце... Яку державу можна побудувати з подібними пріоритетами? Не європейську, це вже точно.

І як тут не згадати план руйнування Радянського Союзу, нашої спільної історичної батьківщини, єзуїтськи розробленим одним з ідеологів «холодної війни» директором ЦРУ США Аленом Далесом і проголошений ним майже шість десятиліть тому: «Епізод за епізодом розігруватиметься грандіозна за масштабом трагедія загибелі найнепокірнішого на землі народу, остаточного і безповоротного згасання його самосвідомості. Наприклад, з мистецтва і літератури ми поступово витравимо його соціальну суть; відучимо художників і письменників — відохотимо займатися зображенням і дослідженням тих процесів, які відбуваються в глибинах народних мас. Література, театри, кіно — все зображуватиме і прославлятиме найнижчі людські почуття.

Всіляко підтримуватимемо і підніматимемо так званих художників, які стануть насаджувати і вдовблювати в людську свідомість культ сексу, насильства, садизму, зради, — словом, всякої аморальності. В управлінні державою створимо хаос і безлад.

Ми будемо непомітно, але активно і постійно сприяти самодурству чиновників, процвітанню хабарництва і безпринципності. Бюрократизм і тяганина зводитимуться в доброчесність. Порядність висміюватиметься і нікому не стане потрібна, перетвориться на пережиток минулого. Хамство і нахабство, брехню і обман, пияцтво і наркоманію, тваринний страх один перед одним і безсоромність, зраду, націоналізм і ворожнечу народів — усе це ми вправно і непомітно культивуватимемо, все це розквітне махровим кольором.

І лише небагато, дуже небагато здогадуватимуться або навіть розумітимуть, що відбувається. Але таких людей ми поставимо у безпорадне становище, перетворимо на посміховисько, знайдемо спосіб їх оббрехати і оголосити покидьками суспільства. Вириватимемо духовні корені, опошлимо і знищимо основи народної моральності.

Ми розхитуватимемо таким чином покоління за поколінням. Братимемося за людей з дитячих, юнацьких років, і головну ставку завжди робитимемо на молодь — станемо розбещувати і розтлівати її».

Жах проймас: план спрацював — причому, саме накресленим шляхом і визначеними методами... І причина, мабуть, не стільки в зовнішньому втручанні. Можливо, в нас самих? Американський розвідник просто влучно прорахував внутрішні тенденції, слабкі місця суспільства. Тепер пожинаємо плоди. А чи не пора відшукати вірний шлях і найперше звернути увагу ... на молодь.

Бо юна випускниця сільської школи Аліна Зязя не дарма так до краю тривожна в роздумах у своїй ще неопублікованій книзі «Сімнадцята весна», де гаряче клянеться в любові до рідного краю. А її молода землячка, ровесниця і майже тезка — Альона Герасимчук, що зібрала вже немало нагород на музичних фестивалях, спрагло шукає, як розбудити піснею кожне серце, щоб ми, зрештою, осмислили, де і як нині живемо.

Тому закрити школу — це ще й поставити хрест на селі. І кожного 1 вересня такі «дарунки» стають традицією. Лише за три останніх роки на Чернігівщині закрили, вибачте, «оптимізували» 32 школи! Лишилося їх 661, а ще на початку 2000-ого було на дві сотні більше...

Крім «оптимізації» і створення опорних шкіл, в освітянській реформі не можна назвати жодного конкретного орієнтира. Залишимо за межами роздумів дороги, по яких будуть діставатися дітлахи до цих «опорних», поневіряння в очікуванні автобуса тих, у кого п'ять, а не сім уроків. Замислимося: а за якими принципами обрані опорні заклади? Наприклад, на Коропщині вирішено підтримати кілька шкіл, зокрема понорницьку і атюшську. Та хай буде й так. Але в селах жодного натяку на якесь поживавлення діяльності — де докладуть рук випускники, куди прилаштуються на роботу? А яка перспектива по дошкільнятах? Ну хоч на крок вперед треба дивитися! Прикладів розумного, далекоглядного господарювання у нашій історії вдосталь — пригадайте хоча б першу доповідь Коропського волнароба. У голодні непевні 20-ті він дбав про відкриття в Жовтневому сільськогосподарського училища. Бо саме на селянській ниві бачив перспективу випускників.

На Чернігівщині вже шість років тому було відомо: в кожному п'ятому селі немає дітей до шести років. Та вчасно, заздалегідь ніхто не спрогнозував наслідків, не почав готуватися до складної ситуації, тепер проблеми не лише зі школами

— у вузах непереливки. А безробітні вчителі, викладачі, порожні класи і аудиторії — хто взяв відповідальність за прорахунки у плануванні, управлінні? Дивує: дітей менше, школи закриваються, а грошей на зарплати вчителям хронічно не вистачає.

«Третина населення України живе сьогодні в селах. Але кількість мешканців зменшується — люди біжать у міста», — констатує заступник аграрного міністра М.Безуглий. Не треба цих констатацій, робіть, шановні можновладці, предметні конкретні кроки! Тоді не будемо сумно підраховувати: щотижня з карти країни зникає одне село....

На Чернігівщині сільське населення за 1991 — 2010 роки скоротилося на 35,4%, свідчить статистика. Демографічна ситуація тут одна з найгірших у країні. Доповнюють статистику перші місця по смертності та алкоголізму. Про жодну програму залучення молоді в область чи сприяння народжуваності мови не йде. Тільки відчайдухи зважуються народжувати і виховувати дитину в умовах, коли тотальна «оптимізація» закриває медичні і навчальні заклади. Така статистика — результат діяльності влади на місцях. Втім вона лише сором'язливо зізнається: сільський житель ще й одержує з бюджету далеко менше, ніж городянин.

Реформаторський зуд дотягнувся і до сільської медицини — теж скороченнями й ліквідацією. Те, що галузь серйозно хвора, ні в кого сумніву не викликає. Але ж ліки прописані, даруйте, не від смерті, а від головного болю. Чи зможемо при нинішній фінансовій скруті обладнати оті нові сучасні лікарні? Не більше двох-трьох протягом лічених років. Що робитимуть решта? Куди подітися хворому сільському дядьку? Адже в районі округу немає. Як немає і відповіді. Є лише цифри: витрати на лікування нардепів і депутатів у 2012 році підвищуються ще на 300 мільйонів гривень. До речі, на утримання міліції та Служби безпеки заплановано значно більше, ніж на оборону (тобто на захист від зовнішнього ворога), на освіту і на медицину...

У результаті пропонованих медичних реформ нічого не зміниться: ті ж професори і доценти готуватимуть фахівців учорашнього дня. Лікарів, не навчених працювати самостійно, відповідально і ефективно. А сучасного сімейного лікаря, кваліфікованого, оснащеного, впевненого в собі, немає. І не буде. Якщо, звичайно, не вважати таким перейменованого педіатра або поліклінічного «вухогорлоноса».

Тож і просять уклінно батьки хворих діток лікарів сусідньої Білорусі: «Візьміть, вилікуйте, Бога ради!», згорьовані родичі збирають останні копійки, аби відправити дорогу людину до Німеччини, Ізраїлю, на Кубу. Хіба не здатні українські лікарі опанувати складні сучасні операції? Чому не вистачає в нас грошей, наполегливості, бажання обладнати сучасні лікарні? І це тоді, коли щогодини (!) в Україні десять людей помирає від раку...

У країні, котра має власну Академію медичних наук, такий рівень медицини, що Іран, далеко не передова за технологіями і наукою держава, офіційно, урядовим актом відмовився визнавати українські лікарські дипломи. Причина — низька якість наших випускників. Соромно і страшно розглядати ці рейтинги, що свідчать про єдине і головне — нашу убогість. Скільки ще хворі змушені будуть їхати за порятунком від онкології, серцевих хвороб за кордон, на колінах вимолюючи тисячі євро в усього світу? Реформатори «забули» дати відповідь.

Звичайно, кожна сфера діяльності має свою специфіку. І не посвячений в тонкощі справи людині важко судити, що потрібно зробити в першу чергу. Але головне, звичайно, підняти рівень життя, щоб людина мала шанс себе поважати — все знову повертається до економіки. Жовтневський ветеран Михайло Жушман згадував пережите і бідкався-печалився: «Пам'ятаю як ми святкували. Всі в українських костюмах — очей не відведеш. А як співали, як веселилися! Гармошка грає, ноги самі до танцю просяться. На столах було не надто щедро. Зате веселощі били через край. І так прикро, що сьогодні ніби все є, а люди не ті стали. Десь поділися доброта, ввічливість, повага. Часто не полишає мене ця думка. І не можу тут знайти відповіді». За Михайлом Івановичем повторити таке може кожен односелець. І буде марно чекати відповіді...

Раніше, до всіх реформ соціальною сферою на селі опікувалися колгоспи, згодом так-сяк кооперативи, товариства, сьогодні допомога віддана на відкуп багатіям. Адже українські мільярдери побили минулого року всі рекорди: їх тепер 21 (проти восьми у позаминулому) і володіють вони 58 мільярдами доларів (це майже річний бюджет України). Як запевняє журнал «Фокус», статки зароблені переважно в аграрному секторі, ще трохи — на ліках і в торгівлі. Так, один зі скоробагатків, що за рік надбав прибутків на 451% , заробив їх на олії, інший (понад 2 млрд.) — на борошні, третій — на курячих стегенцях... Тож не можна погодитися із запевненнями, що криза торкнулася всіх. Ні, тільки небагатих, бідних і найбідніших.

Голови кооперативів з південних районів Чернігівщини один за одним продають акції господарств новим володарям, переважно зі столиці. Аргументують: «Не виживемо, навіть попри гарний урожай. Кредити для села — економічний ідіотизм, а нам треба нову техніку купляти, насіння, добрива. Не виживемо!». Тобто стихійно і напівтаємно йде процес захоплення землі. Якщо хочете, назвіть це укрупненням.

І всі державно болючі проблеми, як у краплі роси, віддзеркалюються у Жовтневому. Тутешня агрофірма «Вольниця», можна сказати, спадкоємець могутньої «Жовтневої революції». А можна назвати її і уламком. Ще донедавна міцний і надійний. Та вже й до «Вольниці» дотяглися зі столиці інвестиційні ручки.

І Жовтневому давно вже не з медом. Місцеві газетярі з гіркотою писали: «Жовтневців менше ніж було рождественців». Ось недавно полічили: мешкає лише трохи більше тисячі людей. А, скажімо, в 1897-ому їх було понад чотири тисячі. Навіть порожніх хат у Жовтневому більше, ніж по війні — далеко за триста. Кому ж тоді ростити хліб, дбати про живність? У селянських дворах уже лишилося всього пару сотень корів-годувальниць та ще півсотні коней. І недавно ще багату і квітучу Синявку неупереджена місцева преса вже назвала глухим селом, «загубленим у лісах». І це — по всій Україні.

Тоді народжується запитання: чому так хвацько розтрошили колгоспи? Це були могутні, самодостатні організми — у 13 тисячах колгоспів і радгоспів працювало понад 7,5 мільйона людей. У рік одержання незалежності Україна могла забезпечити кожного свого громадянина 500 літрами молока і 70 кілограмами м'яса. Через 20 років п'ємо 200 літрів молока і споживаємо на третину менше м'яса. Це в два-три рази менше, ніж європейці чи американці.

Поголів'я великої рогатої худоби зменшилося за два десятки літ вп'ятеро, втрое — поголів'я свиней. Головним годувальником лишається селянин — він виробляє до 80 відсотків всього молока і м'яса, 90 — картоплі. Все решта — громадський сектор. Поразка влади на селі настільки очевидна, що змусила нинішнього міністра аграрної політики України Миколу Присяжнюка визнати: «Колгоспна формула» (за кількістю землі, чисельністю поголів'я тощо) — оптимальна для України. Гадаю, нам не варто було розформовувати колгоспи як форму ведення господарства — треба було лише змінити форму власності. До сих пір альтернативи немає».

Ось де причина! У формі власності — забрати і поділити. Що далі? У кризу держава доклала немало зусиль, аби врятувати мільярдерів — але й пальцем не ворухнула для порятунку середнього класу. Навпаки, подарувала йому новий Податковий кодекс, котрий остаточно ліквідовує дрібних підприємців і відчутно проріджує середніх. У результаті — розрив між бідними і багатими очевидно виріс. Ми швидко біжимо тупиковим коридором до розквіту олігархічного суспільства, котре паразитує на природних багатствах України. Чи можна так далі жити?

Для заможного вуха мало що скажуть імена Симиренків, Терещенків, Тарновських, Фундуклея. Хіба що пригадають слівце «меценат». А їхній вплив на українську історію, формування національного характеру і високих моральних стандартів важко переоцінити. Не зайве нагадати хоча б приклад родини Симиренків. Причому, багатство надбане ними не рейдерським захопленням, а будівництвом з нуля. Тобто статки накопичилися за рахунок промисловості й виробництва. Крім того, що на підприємствах випускника Паризького політехнічного інституту Платона Симиренка робітники мали найвищий в Російській імперії заробіток, їхні діти безкоштовно навчалися в школі, старики й інваліди одержу-

вали пенсії. У селищі робітників під Млієвом, наприклад, побудували півтори сотні садиб — з городом і садом. У містечку працювали театр, школа, церква, лікарня, паровий млин, машинобудівний завод. Не дивно, що справу брата продовжив і молодший Смиренко, Василь. Ще замолоду він потоваришував з майбутнім автором гімну сучасної України, поетом Павлом Чубинським, його друзями по товариству «Стара громада» і прийняв рішення — десятину прибутку віддавати їм на «українську справу». До кінця життя, майже півстоліття, меценат з селянського роду свято дотримувався слова. При повній анонімності. За фінансової підтримки Василя Смиренка творили Михайло Коцюбинський, Ілля Шраг, Михайло Драгоманов, Борис Грінченко, видавалися «Киевская старина», «Рада», «Громадська думка», «Літературно-науковий вісник», існувало видавництво «Век», на кошти магната Микола Лисенко поставив першу українську оперу «Різдвяна ніч» і створив свій знаменитий хор...

Важко уявити нинішніх володарів « заводів і пароплавів » у ролі анонімних дарувальників. Ще більший скепсис викликають імена нинішніх парламентарів на тлі піввікових діянь Смиренка, котрий усе рухоме і нерухоме майно в десять мільйонів золотих карбованців заповів « на потреби української справи ». Немає в наших такої справи!

Українці припустилися багатьох помилок і, можливо, нинішні « реформи » — сувора, але цілком справедлива кара за недалекоглядність. Але ж діти повинні бути кращими за батьків? Коли країна доходить до межі — радянську спадщину бездарно і жадібно проїли, власних статків не надбали, то ось-ось настануть часи, коли ділити і приватизовувати буде нічого: ліси хижацьки вирубуються, озера і річки нищаться триповерховими « гніздечками » і « хатинками ».

Наші скоробагатьки, котрі чомусь звать себе елітою, втім власне майбутнє і перспективи своїх дітей жодним чином не пов'язують з Україною: золоті запаси за кордоном, там же — маєтки, яхти, відпустки і лікування, там же — вчать діти. Ну, хіба болітиме в таких серце за Жовтневе, Горбове, Грем'яч, Чернецьке або Єліне? А ось у дітей трударів з колись славного і могутнього колгоспу « Жовтнева революція », можна надіятися, буде. Бо нікуди їм їхати від рідного порога. На таких — далекоглядних, порядних, працюючих тримається світ. Віриться: буде триматися Україна і наша Чернігівщина.

Ми не ставили за мету дослідити глибинні причини суспільних процесів, бо поверхове часто-густо викривлює картину, а другорядне і бурхливе, впливає на перший план. Для всього свій час. Констатуємо зміни у світогляді, моралі, цінностях, але не шукаємо точки відліку. Можна взяти 1990 рік за межу, котру тривалий час у Радянському Союзі виконував славнозвісний 1913 рік. Тоді, двадцять років тому, якщо умовно говорити, Україна була на всі сто відсотків промисловою державою. А вже через десятиліття (за даними Інституту економіки

і прогнозування Національної Академії наук України) мала індекси обсягів виробництва (до тих 100 відсотків у 1990-ому) в сільському господарстві аж 8,6 %, промисловості — 70,0%; будівництві — 80,4%; вантажному транспорті — 24,3% і так далі. Нинішній валовий внутрішній продукт усіх галузей економіки ледь дотягнувся до 65 відсотків рівня Української РСР зразка 1990 року. Виходить, двадцять років — геть у нікуди?!

У сільському господарстві порівняння ще гірше. Тракторів для сільського і лісового господарства виробили 106 тисяч штук, а через десять літ спромоглися випустити за ворота заводів аж півтори тисячі машин. З усіх основних показників — молоко, м'ясо, цукор, буряк, цемент, тканини, взуття, телевізори, холодильники, автомобілі — понад два десятки позицій — лише по одній добилися суттєвого приросту. Соняшнику стали вирощувати втричі більше. Лихо монокультуризму посіяне ще десять літ тому і тепер дає сходи. Можливо, при несприятливих погодних умовах випробування тотальним неврожаєм чекають нас уже наступного року. Не дай, Боже, справдиться прогнозу.

Дослідження свідчать: зростання цін на сільськогосподарську продукцію відбувається слідом за цінами на пальне з відставанням не більше, ніж на чотири місяці. Згадаймо, у часи СРСР Україна видобувала стільки нафти, газу, газоконденсату, що забезпечувала всі потреби багатомільйонного населення республіки в таких енергоресурсах. Три чверті української електроенергії вироблялося з вугілля, якого в нас розвідано 117 мільярдів тонн. Це на 536 років! За міжнародними оцінками розвіданих запасів газу в світі лише на 29 років, нафти — на 52 роки. А ми ходимо-просимо знижки на газ. Вугільна галузь нині нікому не цікава, як і вся енергетична безпека держави.

Жодна політична сила з тих, хто вперто дереться на Олімп влади, ніколи не проголошувала у своїй програмі безробіття як блага для народу. Навпаки: лідери завжди обіцяють «нові робочі місця». Зрозуміло, що головне багатство будь-якого суспільства — праця людини, котра забезпечує нормальне існування різних соціальних груп, вирівнює різницю між статками бідних і багатих, зрештою, створює підвалини стабільності держави.

Україна крокує власним манівцем — маємо, відверто кажучи, пограбований народ, тисячі безробітних і відверто бідних. За таких умов ліквідовується чи вже ліквідоване загальне право на труд, на безоплатні житло, медицину, освіту, забезпечену старість. Нищаться основи буття — наука, економіка, духовність і моральність. Національні багатства передаються не тим, хто їх створює, а хто паразитує на них. Звідси і дивний бюджет на 2012 рік — ріст витрат на всі силові відомства і потреби найвищих посадовців. На 156% зросте утримання Генпрокуратури, на 137% — внутрішніх військ, на 154% — перевезення вищих посадовців, на 148% — на апарат Міністерства соціальної політики (при цьому на 13%

поважчає дефіцит Пенсійного фонду). На 400 відсотків — замислимося: на 400! — зростає заповідний фонд спеціальних територій. Це там, де, певне, більшість українців полюватиме разом з Президентом?

Не будемо спішити до тих заповідників, замислимося: що лишимо по собі дітям? Бо ми з іншого племені. І свої заповідники бережемо там, де батько з матір'ю закопали нашого пупа. Тож краще повернемося в споминах на Красний міст у Жовтневому, де і дишеться привільно, і бачиться все глибше і далі. Зараз білі зимові сніги лежать довкола. Та вже скоро весна — скреснуть, потечуть під мостом з вічності у вічність буйні води. Звичайно, не вертає вода до джерела. Та наша пам'ять незнищенна, все найдорожче береже в серці. І тому воно з нами — назавжди.

Ой, не прості часи переживає село козацької звитяги у межиріччі Сейму і Десни. Але віримо: прийде нова пора. Ще куватимуть зозулі на щастя і добро. Весняно шаленітимуть солов'ї в поліських дібровах. І летітимуть лелеки й дитячий щебіт в хліборобські родини. Будь же благословенне і невмируще наше святе Жовтневе на крутих перевалах історії.

Лютий 2012 року

Сільські літописці:

Микола Васильович Сатаненко

Дмитро Михайлович Козел

«Я ще виросту!»

Клуб, котрий не добудували в 1941-ому, й нині працює

Весна на Заковіньках

31 травня 2005 року

На майдані біля церкви

День Перемоги в Жовтневому

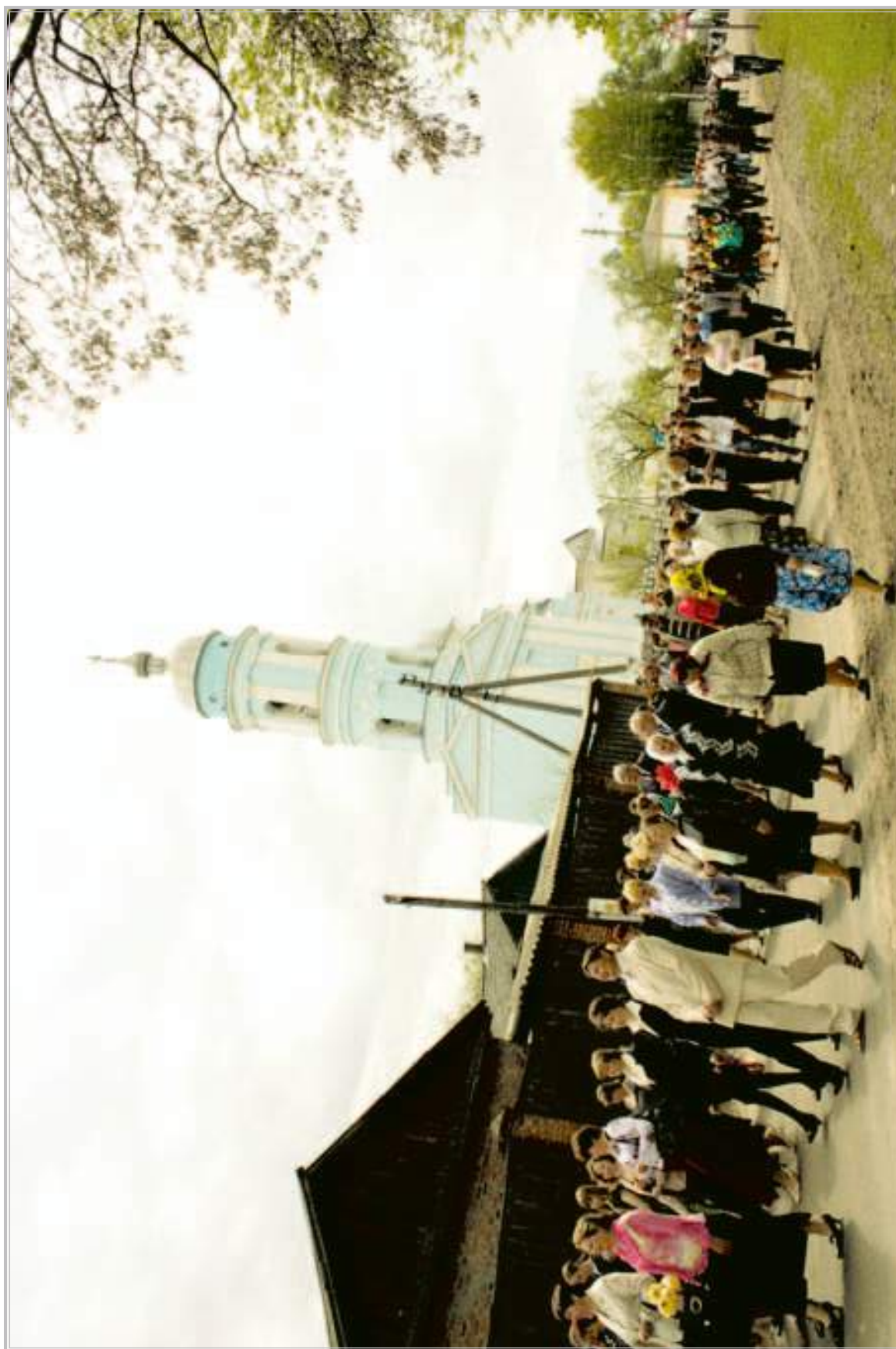
Пуск газу в с. Жовтневе. 23.08.2007 року

Відкриття музею села 9 травня 2011 року

9 Травня 2011 року

9 Травня 2011 року

Сільська бібліотека отримала книгу про Жовтневе першою

Квітень 2012 р. презентація першого видання у с. Жовтнєве

*«Жовтневські майстрині славилися завжди.
Не переводяться й нині - Ярослава Єрошенко гідна їхня спадкоємниця.»*

Зміст

Освічення в любові (замість передмови)	3
Рождественське — край мужніх і воєлюбних	5
Між двома світовими	49
Жовтневе: Велика Вітчизняна	93
Відбудова — труд переростає у красу	127
Як ми втрачаємо селянську цивілізацію	173

**Автор ідеї і керівник проекту
Петро Шаповал**

*Ця книга була б неможливою без труда і таланту
заслуженого журналіста України*

Станіслава Закусила

і активної допомоги журналістки

Наталії Авер'янової.

*Не відбулася б вона без подвижницького сприяння
багатьох небайдужих людей. Уклінне спасибі:*

Раїсі Воробей,

директору Державного архіву Чернігівської області;

Ірині Гаврись,

начальнику відділу використання інформації документів

Державного архіву Чернігівської області;

Миколі Єрошенку,

учителю Жовтневської ЗОШ;

Анатолію Гейку,

Жовтневському сільському голові;

Надії Зязі,

секретарю Жовтневської сільської ради;

Володимирі Бригинцю,

голові Коропської райдержадміністрації;

усім педагогам Жовтневської школи на чолі

з директором **Іваном Ігнатенком;**

Тетяні Редьозі,

доньці, на жаль, покійного Миколи Сатаненка;

Раїсі Лабадин,

завідувачці Коропським районним відділом освіти;

Миколі Кузюрі,

голові Деснянського районного суду м. Чернігова, уродженцю с.Жовтнєве.

*Щира вдячність усім, хто поділився спогадами і сімейними реліквіями,
хто готував книгу до друку і кого ми не змогли згадати персонально.*

Художньо-документальне видання

ТРУДОМ І ЗВИТЯГОЮ ОСВЯЧЕНІ

2-ге видання, доповнене

Редактор С.О. Закусило
Технічний редактор В.М. Лозовий
Комп'ютерний дизайн та верстка В.М. Лозового
Коректор О.В. Василенко

Підписано до друку 26.03.2012
Формат 60x84/8. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman Сут.
Ум. друк. арк. 24,5. Ум. фарб.-відб. 24,5. Обл.-вид. арк. 22,79
Зам. 0032. Тираж 500 прим.

Видавець Лозовий В.М.
Свідectво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК № 3759 від 14 квітня 2010 року
14005 м. Чернігів, вул. Мстиславська, 56/34
Тел. (0462)972-661
www.lozovoy-books.cn.ua

Віддруковано ФОП Лозовий В.М.
14027 м.Чернігів, вул. Станіславського, 40